

Tornai József

Kineveti a napot

*Ó hát nem tudod, ki az isten, a szellem,
ha azt hiszed, bárki, bármi fölérhet
a százezerszer meg ezerszer szentséges
Mindenen- és innenen-túl valóhoz!*

*Kineveti a csillagképeket:
gyönyörűbb fogú náluk,
kineveti a galaxisokat:
bozontosabb fürgetegű náluk,
kineveti az óriás bálnákat:
atomrobbanásnál fényesebb szörnyeteg náluk,
kineveti a hegyeket:
mennyekkel magasabbra nyúlik náluk,
kineveti a sasokat,
felhő-szármakkal gyorsabban suhan náluk,
kineveti a tücsköket,
ős-dallamosabban muzsikál náluk,
kineveti a leveleket-lombokat:
titkosabban hajladozik náluk,
kineveti a virágokat:
vérmesebb pompában tobzódik náluk,
kineveti az angyalokat, szenteket, gandharvákat:
élőbb, tanítóbb és tisztább náluk,
kineveti a Krishnákat, Krisztusokat,
Zarathusztrákat, Buddhákat,:
terebélyesebb világ-fölforgató náluk,
kineveti az emberek hadvezéreit, tudósait, mémökeit,
bölcselejt, költőit, zeneszerzőit:
misztikusabb kézzel szövi műveit náluk,
kineveti a napot, mert ő éjjel-nappal
ragyog a zsigereidben,
kineveti a holdat, mert ő a te képzeleted, álmod
életedben és halálodban,
kineveti szerelmes lobogásaidat,
mert ő feneketlenebb tűzhányó-kráterekkel szeret, mint te,
kineveti az utána való vágyakozásodat,
mert ő száz alakban és lényben sóvárog utánad.
Ő a csapodár, a millió-szemű, millió-ölű,
millió-émlékű, millió-ajkú, millió és millió-sejtű,
ő a szél: a mozdulatlan, hívás, a hang-nélküli,
ő az arca minden születésnek,
és ő az arca a testvér-vonulásnak óceánokon,
földrészeket összekötő csatornákon
és az örökkévalóság fáit kitépő ciklonokon át.*

*Ó hát nem tudod, ki ő,
ha azt hiszed, egyetlen kis szó is
igaz lehet, amit a nyelvek makognak róla
a káromlásokban és himnuszokban!*

És még jobban fáj...

*És még jobban fáj, hogy elfelejtem
zománcos halántékukat, valamilyen
isten szomjától árvizes,
nagy, rohanó szemüket.*

*Van, aki még itt ugrik, táncol,
de más már nem ugrik, táncol:
lent fekszik jég-elevenen
a szagos jácintok alatt.*

*Micsoda gyönyörű emberállat volt!
Mekkora lánggal tudta mondani:
furcsa madarat röptettél a szívembe!*

*De vannak, akikre nem emlékszem,
olyan hirtelen belevesztek
a nyomtalan erdők csókjaiba.*

Szilágyi Domokos táltos-feje

*Harmincnyolc év, harmincnyolc év,
mire volt érv, mire volt érv?
Milyen az ég, milyen az ég?
Domokos-kék, Domokos-kék!
Arra emlékszem, borral emlékszem,
nézett hegyes orral merészen,
fehérlett a szája a kékben,
s hallgatott, ha választ nem kértem*

*A válasz dőzsöl, a válasz megérlik:
ő írta Erdély démon-miséit
ő, a legmodernebb, a legrégebb
lába körmétől táltos-fejéig.*

Zelei Miklós

Nászéjszakát veszünk

Szereplők:

Dámcsi, muszájtörpe, a vőlegény

Évcsi, a menyasszonya

Drakulin, felvásárló, maffiózó

Násznagy,

Popsy, a lánya

Gézus, jutalékos, lenyúlós gyerek (középkorú)

Tibi, *Lajos*, *István*, *Jóska*, *Sásné* az unokájával, fiatal lány, egy bácsi: vendégek az esküvőn

Rendőr, *rendőrlány*, *számlazászlós*

Almakonty, *Csóka*, *Pintyő* és más *prostit* meg a *kuncsaftjaik*

A busz *misszionáriusa* és *hittestvérei*

Újdondász

Szállító 1.

Szállító 2.

Tedidém-Tedodám, *Babszi*, felszolgálók

Házalók, *árusok*, *hajléktalanok*, *járókelők*, *vendégek*, *részegek*, *taxis*

Háttérfigyverések, *vérébek*

A darab szereplői mindig pocskékul éltek, de úgy tudják, hogy egykor jól ment a soruk, és eszükbe se jut, hogy meg ne érdemelték volna. Ma már önmagukért is képtelenek áldozatot hozni. Türelmetlenek, szájukban egy milliméterre van egymástól a tisztelt uram és a jó, büdös kurva anyád. Gyűrött vonások, rossz arcok, sóvár tekintetek.

Első felvonás

A vőlegény, a menyasszony, a vendégek az esküvőre kibérelt restaurant Nevadában, amely azelőtt halászcserda volt. A falon vízparti bogrács alatt ropog a tűz, pontyok lesik a gyolcsinges halászt. Egy óriásposzteren cowboy vágta, lassóját az ismeretlenbe vetve. Whiskis plakátok, néger szaxofonosok feje fölött New York, New York felirat, a falba vert szögeken texasi kalapok, műanyag forgópisztolyok lógnak; a hatvanas évek asztalai és székei.

Függöny föl, a színen sötét van, s mihelyt a nézőtérben kialszik a fény egy abszolút flesh-sel egy csapásra elkezdődik az előadás, mint amikor egy állókép robban.

NÁSZNAGY: – Olcsó a menyasszony! Ezer forint a menyasszony! Eladó a menyasszony!

TIBI (a nemzetiszínnel felszalagozott vájdlingba dobja a pénzt, ahogy az utána következők is): – Na gyere, Évcsi! (Egyet-kettőt fordulnak, s jön az új táncos.)

NÁSZNAGY: – Fölment az ára, kétezer a menyasszony! Kié a tánc?

LAJOS: – Az enyém.

NÁSZNAGY: – Randa ember, de hadd vigye. Eladó a menyasszony! Sokkal szebb fiú kell neki. Ki ad érte ötezret? Pénzem, pénzem, mondd meg nekem, ki a legszebb e vidéken?

GÉZUS: – Én! Én vagyok a legszebb.

ÉVCSI (puszit cuppant rá): – Háromezerrel?

NÁSZNAGY: – A családban marad az áru, a nagybácsi vitte el. Csak ne legyen nála sokáig. Tízezer a menyasszony!

ISTVÁN: – Itt a tízrongy!

NÁSZNAGY: – Lift a pénz, Pista. Karodba viszi a nőt.

ISTVÁN: – Gyorslifttel a magasba!

ÉVCSI: – Úrhajót akarok! Úrhajót.

NÁSZNAGY: – Rakétát a Világbankig. Tizenötezer!

JÓSKA (a vájdlingba ejti a pénzt, és táncolnak): – Tizenöt rongy a menyasszony.

ÉVCSI: – Tizenöt lepedő.

JÓSKA: – Nagyon erotikus.

GÉZUS (egy asztalnál ülve beszélget a többiekkel): – A szomszédunkban is egy csajnak a hapsija vett egy üzletet. Egy külföldi pali.

SÁSNÉ: – Gazdag, fene a pofáját.

GÉZUS: – Kurva gazdag. De aztán haza kellett neki menni.

SÁSNÉ: – A csaj meg itt?

GÉZUS: – A csaj meg itt. De az üzlettel nem törődött. Átvágták az eladói, a szállítói. Nem izgatta.

SÁSNÉ: – Engem bezzeg izgatta. De mindig az ilyenek van szerencséje.

ISTVÁN: – Hogy ilyen lett mára a munkaerő, az a másik.

TIBI: – A könnyű pénz miatt.

ISTVÁN: – Ízmani.

TIBI: – Senki se dolgozni akar, hanem csak pénzt keresni.

SÁSNÉ: – Csak!

GÉZUS: – Na és akkor a csajnak a hapsija külföldről bejött autóval, és megkérdezte...

SÁSNÉ: – Mit?!

ISTVÁN: – Te hallottad?

GÉZUS: – Én? Hát hogyne!
SÁSNÉ: – És? Szakított velem?
GÉZUS: – Kivitte magával a csajt, és vett neki kint is egy üzletet.
SÁSNÉ: – Csak így?
GÉZUS: – Csak így.
SÁSNÉ: – Hogy dögölnének meg ott, ahol vannak.
ISTVÁN: – Most már két üzlettel játszogathat.
GÉZUS: – És egyikkel se törődik!
SÁSNÉ: – Hogy nekem mért nem vesz valaki egy üzletet? Más lenne a hozzáállásom. Én bejárnék.
NÁSZNAGY: – Eladó a menyasszony! Huszonötezer.
LAJOS (az asztalnál): – Azt hitte az ember, hogy a nyugati rendszer majd mindent a helyére tesz. De a rendes magyarokat most se segíti senki. Várhatunk megint tovább, a kurváknak meg a tőzsdén verik föl az árát.
JÓSKA (visszaült a táncból): – Legfőbb érték a gazember.
SÁSNÉ: – Ahogy mondja, Józsikám. A prostiké a siker, mi meg csak stangálunk. (Sic!)
ISTVÁN: – Az ember egész életében küzd, azt' utána mehet a picsába.
HÁZALÓ (bejön, a vállán hatalmas, többzsebes táskával).
NÁSZNAGY: – Zártkörű van, haló!
HÁZALÓ: – Hagyjál már, hát csak cigit veszek. (Odamegy a pulthoz, vár, miután megkapta a cigit, a táskáját leteszi a menyasszony elé, kicipzározza, szétrak mindenféle színes holmit.)
NÁSZNAGY: – Zártkörű van, nem érted?
ÉVCSI: – Esküvő.
HÁZALÓ: – Esküvőn olcsóbb. Szerencsesampont a menyasszonynak?
SÁSNÉ: – Szerencsesampon?
NÁSZNAGY: – Tűnj el.
HÁZALÓ: – Hát csak megmutatom, nem érted. Mázli csokigolyót vegyenek! Sorsfordító zselét.
ÉVCSI: – Szerencsesampont akarok.
DÁMCSI: – Muszáj vagyok venni egy rahedlit, hogy mindig azzal moss hajam. Még meg is fürdetlek benne.
HÁZALÓ: – Mentolos mázligolyó?
SÁSNÉ: – Szerencsesampont, én is.
KISFIÚ: – Vegyél nekem golyócsokit!
SÁSNÉ: – Ne idegesíts. Mindig csak követelőzni tudsz.
KISFIÚ: – De golyócsokit...
SÁSNÉ: – Különben is csokigolyó. Viszont nem veszek.
NÁSZNAGY: – Sampont se vegyen, nincs haja.
HÁZALÓ: – Ettől kinő, csodaszor.
GÉZUS: – Csodaszor.
HÁZALÓ: – Mért? Volt, aki a lottón nyert tőle.
NÁSZNAGY: – Figyelj, megvetted a cigid, eladtad a samponod...
HÁZALÓ (összepakol, megy): – Nem látod, hogy már nem vagyok itt?
NÁSZNAGY: – Eladó a menyasszony!
HÁZALÓ: – Aki magyar, kettőt vesz.
GÉZUS (az asztalnál): – Szóval, az a külkeres nő, aki szolgálatilag jár Zürichbe...
JÓSKA: – ...de milyen ellenszenves hely, a hegyek, meg a tó közé beszorítva.
SÁSNÉ: – A gazdagok nem is bent laknak, ott csak az irodákat tartják, hanem a város körül, márványnappalis villákban.
ISTVÁN: – Még a falakban is pénz van.
JÓSKA: – A nagy csőndben csak a bankbetétek növekedését hallani.
SÁSNÉ: – Borzasztó.
JÓSKA: – Ott a normálisak is mind hülyék. Még ma is panaszkodnak, hogy a háború alatt megszorítások voltak náluk is. Nem mindig lehetett citromot kapni, Jézus, Mária, mert balhé volt Görögben is, és akadozott nekik a szállítás.
GÉZUS: – És ez a nő, a pannon hetéra, mert ez nem kurva, nem prosti, hanem hetéra...
SÁSNÉ: – ...na mi a különbség?
GÉZUS: – Havonta kiérkezik. Amikor mindent megvett, amivel megbízták, leveti a külkereskedelmi mezt, és jöhet az eladás.
JÓSKA: – A külszeker?
ISTVÁN: – Több lábon áll.
GÉZUS: – És háton fekszik. Két óráért háromszáz svájci frankot kap.
SÁSNÉ: – Hogy fulladna meg tőle.
ISTVÁN: – Szerintem le kell adnia a jutalékot, hogy mindig őt küldjék, máma semmit se lehet becsületesen csinálni.
LAJOS: – Még úgy se rossz mani az. Mit csinál érte?
GÉZUS: – Jó hírünket kelti Európában.
SÁSNÉ: – Én akármibe kezdek, csak rekedek meg. Az ilyen meg csak odatartja, és megy neki.
GÉZUS: – Ő lesz a vagyonteremtő nagymama, akit imáikba foglalnak majd az unokák.
LAJOS: – Érdeklis is az ilyet.
ISTVÁN: – Ő már biztosan kiszabadult a panelhajóról.
SÁSNÉ: – Süllyedt volna el vele, és akkor nem kéne még egy ilyen szép esküvő is csupa szomorú dologról beszélgetni.
GÉZUS: – Tömbház sejt, hogyha leszakad...
LAJOS: – Azt szoktam néha álmodni, hogy éjjel, amikor már mind alszunk, hirtelen ráncsukódnak az emeletek. Olyan kicsi lesz a toronyház, mint a trafó, amelyik szemben van vele, és a beszorult emberanyagból kipréseli a szuszt. Reggel újra magasra nyílik a ház, napközben egy kis kedvcsináló fertőtlenítés, és este vonul be a következő adag.
SÁSNÉ: – Én már álmodni se tudok miről. Mindig a bajaim.
JÓSKA: – Hát igen, ezek a házak pont arra vannak kitalálva, hogy fölfalják a lakóikat.
SÁSNÉ: – A dzsókorszámból a héten eltaláltam az utolsó háromot, négyezerkétszáz. Másnap kilukadt a mosógépem, ötezernyolc.

NÁSZNAGY: – Ötvenezer a menyasszony, eladó a menyasszony!

SÁSNÉ (az asztalnál): – Gyűlik a pénz, gyűlik.

JÓSKA: – Még szerencse.

SÁSNÉ: – Az.

NÁSZNAGY (kézenfogva a menyasszonyt): – Pecsenyeszag, pénzszag, zene. Ötvenezer a menyasszony! Mit érzel, Évcsike, amikor fizetnek? Élvezed? Nekem, ha nagyobb összeget veszek föl, mindig erekióm van. És a nők imádják azokat a férfiakat, akiknek folyton áll. Ráugranak, sikoltozva ülnek bele, mintha az életükért lovagolnának, olyan tempóban élvezik a pénz erejét, karmolnak, harapnak, amint a pénz újra és újra beléjük hatol. Letérdelnek, csukott szemmel a szájukba veszik, szopogatják, kéjelegnek az édességében.

ÉVCSI: – Csak soha nem szoktál nagyobb összeget felvenni.

NÁSZNAGY: – Most se. Azt hiszem, az ötvenezer már nem fog bejönni.

ÉVCSI: – Elizéltük?

NÁSZNAGY: – Na hirdessünk, eladó a menyasszony! Ötvenezer a menyasszony! Ki teszi le az árát?

ÉVCSI: – Nem jön senki?

NÁSZNAGY: – Hát, Évcsike, igazad van. Csak fantáziálok itt. Ötvenezer a menyasszony!

ÉVCSI: – Senki. Ez már ciki, nem?

NÁSZNAGY: – De. Ott kanyarodtunk, ahol nem is volt kanyar. ÉVCSI: – Ezrenként kellett volna emelni, akkor többet is kaszálunk.

Tök elbasztad.

NÁSZNAGY: – Én?

ÉVCSI: – Most mi lesz?

NÁSZNAGY: – Figyelj, tanulsz. Százezer a menyasszony, eladó a menyasszony! Ez a vőfélytánc! (Évcsinek) Kifizetni, jelzem, azt nem tudom, de nem égsz legalább. Százezer a menyasszony, én viszem a menyasszonyt!

DRAKULIN (farmerfrakkot, farmercilindert, csipkebakancsot visel, félvállán bőr divathátizsák, abban hordja a pénzt. Innentől lelassul a jelenet, mint amikor egy Trabant fékez, és megáll. Kétütemű motor halkuló, megszűnő zaja.): – Egymillió a menyasszony!

GÉZUS: – Halló, ott a pénz beszél!

ÉVCSI: – Egymillió?

DÁMCSI: – Ez az én ajándékom! Muszáj.

ÉVCSI: – Egymillió. Micsoda meglepetés! Mekkora pénz.

DÁMCSI: – Én tutira levajaztam, ő meg kidellázta.

ÉVCSI: – Te édes! Egymillió, egymillió, egymillió!

DÁMCSI: – Muszáj neki.

ÉVCSI: – Jaj, de jó! Jaj, de jó! Jaj, jaj, jaj! Jó, de jó.

GÉZUS: – Moja mila! Egymila, kétmila, százmila, haj, megfogja az icipici egeret.

DRAKULIN: – A nagy egeret is. Valamikor a legjobb játék volt leülni egy esküvőn, szemben az ifjú párral, és addig rakni eléjük a pénzt, amíg a boldog ara föllált, és jött velem.

GÉZUS: – Hacsak a vőlegény már előbb föl nem állította a boldog arát, mint ahogy magától is ment volna.

DRAKULIN: – Uram, ön egy vérbeli realista. A széket így idehúzta az ember, a pénzt meg oda középre, a menyasszonyi csokor helyére.

JÓSKA: – Ma már nem szoktak ekkorát műsorozni. Elég bevillantani a korpát, és minden oké.

DRAKULIN: – Hát nem szétesett! (Olvassa a menyasszonyi csokorról leoldódott szalagot.) A szeretett férjnek és édesapának, vígasztalan neje, Irén, és Pisti, bánatos kisfia.

ÉVCSI: – Neeem! Nem, nem, nem! Temetőből lopták a menyasszonyi csokromat!

GÉZUS: – De igen, igen, igen.

NÁSZNAGY: – Évcsi, ez egy ilyen világ. És most már úgyse vihetjük vissza.

DRAKULIN: – No problem, a pénz is lopott. Idekerül a csokor helyére. Igen, itt jó lesz. Vagy mégse? Inkább arrébb? Ide? Vagy talán idebb egy kicsit? Mégis odább? Egész oda? Mintha inkább ez volna az előnyösebb helyzet. Nem? Próbáljuk meg emitt, a násznép meg, a tisztelt ünneplők, a fenekükhöz ragadt székekkel követnek. Amíg nálam van a pénz. Mégis inkább amoda tegyem? Igen, igen, ott sokkal jobb. A világ klitoriszában a pénz a vér, minden üldözőjüket megfogják a milliók. Mindenki önmagáért fut, és amikor elkapják, megtudja, hogy mégse ő volt a fogó. A fogó én vagyok.

DÁMCSI: – Tudjuk, tudjuk. Pezsgőt az igazgató úrnak! (Megkapja.)

SÁSNÉ: – Felvásárló úr, engem vegyen meg!

DÁMCSI: – Lejárt a garanciád.

KISFIÚ: – Ne, engem ne!

SÁSNÉ: – Krisztián, csönd, ne viselkedj ilyen rondán, mert reggel indulsz haza, és ráadásul még fel is pofozlak.

GÉZUS: – Hát nekem sokkal jobban kellene ez a pénz, az biztos.

FIATAL LÁNY: – Mint a mesében.

NÁSZNAGY: – Egy milliót ezért a luvnyáért? Ez ha belenéz a tükörbe, kimegy a foncsor!

DRAKULIN: – Vagy inkább kétmilát?

DÁMCSI: – Kettőt?

DRAKULIN: – Persze, legalább kétmilliót.

NÁSZNAGY: – Ezért az áruért?

DÁMCSI: – Van probléma? Van? Igen? És mi?

ÉVCSI: – Még többet is megérek!

GÉZUS: – Nézzék, a szép menyasszony, hogy villog az agyában a pénz.

DRAKULIN: – A virtuális pénz. Feltéve, ha a virtuális a nem létező szinonímája. És kinek érne többet a bájos ifjú hölgy, ha szabad érdeklődnöm? Ha megvan a név, a pontos cím... Kérem, jelenséged szabad.

NÁSZNAGY: – És vonszold oda a roncsaidat. Elvesztetted az agyadat? Tíz fillért nem érsz, hát vigyázzál már.

ÉVCSI: (eltör egy sörösüveget, és a kezében maradt éles csonkkal akar a násznagynak rontani): – Te szemét állat, én szétvágom az odvas pofád!

DÁMCSI: – Ne avatkozz, Évcsike, bele!
ÉVCSI: – Ő avatkozik.
DÁMCSI: – Bíz csak rám, de tényleg, amíg nem késő. Most hidegvérrel muszáj csinálni mindent. És majd aztán, kicsikém.
ÉVCSI: – Kicscsirkém, kicscsirkém, hát hogy beszél ez velem?
DÁMCSI: – Pszt, még nem vagyunk túl az üzleten. Majd utána ugrálhatunk.
ÉVCSI: – Én még azt se tudom, hogy miről van szó!
DÁMCSI: – Hallottad, kétmillióról. De minimó kalkuló egyről. És ha csak egy, már akkor is megalapoztuk magunkat. Ez volt a meglepetés, Évcsike, amit ígértem. Az én nászajándékom.
ÉVCSI: – Kétmillió?
DÁMCSI: – Még ma éjszaka.
ÉVCSI: – Most rögtön?
DÁMCSI: – Muszáj.
DRAKULIN: – Mint egy izotóp fényes ösvénye, úgy követhető a pénz gondolata az egész testükben. Gyönyörű látvány. Pénz, pénz, pénz. *(Reflektáltan: tudva és éreztetve, hogy borzasztó kis közhely, amit mond.)* Pénz a pénznek apja, anyja, önnemzéssel szaporodik, osztódással sokasodik. Betölt földet és zsebet.
JÓSKA: – Már akiét.
DRAKULIN: – És most emelem a tétet. Ne haragudjon, Évcsicsi, az én váratlan ajánlatom váltotta ki a nézeteltérést. Plusz egymillió mint fájdalomdj.
ÉVCSI: – Már három? Már hárommillió?
DÁMCSI: – Hallottad.
DRAKULIN: – Hárommillió, nem nagy ügy.
SÁSNÉ: – Nem hiszek a fülemnek, mennyi pénz.
DRAKULIN: – És plusz egy!
ÉVCSI: – Négy?
DÁMCSI: – Igen, három meg egy az négy. Nem?
ÉVCSI: – Dehogynem, dehogynem! Négymillió.
DRAKULIN: – Bilux! Kigyulladt a riadólámpa.
ISTVÁN: – Négymillió. Ekkora zsetonnal én már be tudnék egy jó kis bizniszt indítani! Egy nagyon komoly kis bizniszt.
DÁMCSI: – Mi is.
FIATAL LÁNY: – Nekem sose lesz ennyi pénzem. Ha mindenünket összeszámolom, a lakást, a bútort, meg az öcsém, aput, anyut, az összesen nincs négymillió.
SÁSNÉ: – Az előbb az a csaj, a két üzletével, most meg a négymillió ezeknek.
DRAKULIN: – Mit mond a néni?
SÁSNÉ: – Disznóság!
DRAKULIN: – Villog már a szomszédok feje is.
SÁSNÉ: – Mindig az ilyenek van szerencséje. Négymillió.
DRAKULIN: – Már hozzászokhattam volna, de még mindig tátva marad a szám, amikor meglátom, hogy a zsigerek ennyire direktben nyomulnak az agyba, az öklökbe, meg a nyelvbe. Sőt a fogakba is.
BÁCSI: – Négymillió. Nem igazság. Mért nem a nyugdíjat emelik?
SÁSNÉ: – Négymillió? Nem!
ÉVCSI: – Dögöljtek meg, vén eltartottak!
DÁMCSI: – A mi nászéjszakánk, a mi szerencsénk. Kuss!
ÉVCSI: – A Sásnének meg pofa be.
SÁSNÉ: – Akkor is tiltakozom!
NÁSZNAGY: – Igen tisztelt felvásárlás, igazgató úr, az én kislányomat vegye meg! Az én kislányom sokkal szebb! Popsy, Popsykám, gyorsan, mutasd be magad!
POPSY: – Ötvennégy kiló, százhetvennégy magas, mell kilencvenkettő, csipő kilencvanhat, derék hatvannyolc, fogaim épek.
NÁSZNAGY: – Nézzenek a szájába, látni?
POPSY: – Onnan is?
NÁSZNAGY: – Próbáld meg jobban kitátani, Popsykám.
POPSY: – Most jó?
NÁSZNAGY: – Most jó.
POPSY: – Hosszú a combom.
NÁSZNAGY: – És milyen intelligens kis fenéke van.
POPSY: – Jó fej apukám van, mindig igaz, amit mond.
NÁSZNAGY: – Mi rendes emberek vagyunk.
ÉVCSI: – Az is valami? Az én fenekem nézzék meg!
NÁSZNAGY: – Ne hagyd magad, Popsyka, mutasd meg, micsoda melled van, ne szerénykedj, vedd le a melltartód.
JÓSKA: – Bunda!
POPSY: – Azt is meg kell mutatni?
ÉVCSI: – Rajta, mutassuk meg, nekem aztán van mit, én még sose nyírtam, nem úgy, mint te meg a többi hivatásos, akik golfpályaként kezelitek.
POPSY: – Orrom pisze, arcom szabályos, hajam mézszőke, most vörös. Német középfok, ájkjú szuper.
NÁSZNAGY: – A lába is tökéletes.
ÉVCSI: – Azok a csámpák?
NÁSZNAGY: – Ne hagyd magad, Popsy, nehogy ezt a koszvadtt macskát vegyék meg helyetted.
POPSY: – Kincs van a lábam közt, onnan kihozni, egy gyöngyhalászt nekem.
ÉVCSI: – Egy csőgőrényt.
POPSY: – Szemét!
ÉVCSI: – Te szemét!
POPSY: – Rohadt szemét!

ÉVCSI: – Te rohadt szemét!

POPSY: – Rohadt kurva szemét!

ÉVCSI: – Te rohadt kurva szemét!

POPSY: – Rohadt kurva szemét mocskok állat!

ÉVCSI: – Te!

POPSY: – Te!

DRAKULIN (*miközben Évcsi és Popsy nem hagyja abba, hanem bőszen folytatja a sztikozódást.*): – A korlátozott szókincs és a leépült beszéd ketrecében elduetteznek ezek itt reggelig. Nincs ebben semmi különös.

GÉZUS: – Még a növények is harcolnak.

JÓSKA: – Kis ibolyák, hogy tépik egymást.

POPSY: – A kurva anyád!

ÉVCSI: – A te kurva anyád!

POPSY: – Te szülőzől?

ÉVCSI: – Én szülőzők!

DRAKULIN: – Popsyka, Évcsike meg a pénz, a nagy kommunikátor és végtelen teljesítményű tolmácgép. Nincs a földnek olyan pontja, ahol ne tudna rögtön, akárkiben megszólalni, és bárkivel kapcsolatba lépni.

NÁSZNAGY: – Uram, főnök úr, következő hozzászólásomban hagy' mondjam el, ha én főnök lennék, és egy gyengébb nemet megrendelnék, pedig nem vagyok elfogulva, úgy döntenék, hogy Popsyka...

DRAKULIN: – Igen?

NÁSZNAGY: – De hát négymilliónak a fele is kurva jó! Kérem, főnök úr, nem lehetne itt két első díjat kiadni?

ÉVCSI: – Kétmilát, te hülye csóró, a lógó mellű, kopasz, fogatlan, hülye, féllábú lányodért? Még a menyasszonytáncossal is adós vagy! Hol a százezer forintom? Most azonnal tedd le, ide a kezembe! Most, most, most! Ha meg nem, akkor takarodjatok a francba. Ugatni, azt tudsz, meg ígéretet, aztán annyi, rohadt kis senkik.

DÁMCSI: – Annyit nem ér, bazd meg, a lányod, mint egy zsák használt ruha a gyáli piacon.

POPSY: – A kurva anyád, te szemét!

ÉVCSI: – A te kurva anyád, szemét!

POPSY: – A kurva anyád, te rohadt szemét!

ÉVCSI: – A te kurva anyád, rohadt szemét!

DRAKULIN: – Lányok, lányok, azt hinné az ember, ha pénzzel dolgozik, hogy egy bonyolult, sokrétű eszközt tart a kezében. Akkor jöttök ti, és bebizonyítjátok, hogy mennyire kezdetleges egy szerszám.

ÉVCSI: – Csak foghatnám már a markomban, Drakulin úr, megmutatnám, hogy mit tudok.

POPSY: – Tudod, mit fogjál, azt!

GÉZUS: – Kezdetleges, Drakulin úr, az igaz, de annál hatékonyabb.

DRAKULIN: – A kezdetleges mindig jól működik. Figyeljük a helyzetgyakorlatot.

POPSY: – Mocskok!

ÉVCSI: – Te mocskok!

DRAKULIN: – Melyikötök lesz az erősebb?

ÉVCSI: – Én!

POPSY: – Én!

ÉVCSI: – Te? Mocskok állat!

POPSY: – Te? Te mocskok állat!

ÉVCSI: – Te?

POPSY: – Te?

DRAKULIN: – Az arcukon, a nyakukon megfigyelhetjük a nemi izgalom külső jegyeit. A mellbimbók mindjárt kiszúrják a textíliát, vérrel telítődik az alhas, a nemiszerv, lélegzetük szapora, lábizruk remeg. Mintha egymással küzdenének! Pedig hát, ahogy nagy írónk mondotta volt, s ez erre a helyzetre is igaz: sohasem két ember áll egymással szemben, "hanem mindig csupán egy – és a Sors!"

POPSY: – Rohadék! Azt hiszed, mert pénzed van, neked mindent lehet? Azért van pénzed, mert eladtad magad. Bűdös kurva! (*Popsy és Évcsi bokszolni kezd.*)

ÉVCSI: – Akkora segg van alattad, ha odarúgok, beleragad a cipőm.

GÉZUS (*főlugrik egy székre*): – Ne így, ne így! Lássunk egy igazi versenyt. Összecsapás! Úgy látom, hogy Drakulin igazgató úr is egyetért az ötletemmel.

DRAKULIN: – Egy kis fesztivál nagyon mulattató lesz.

NÁSZNAGY: – És ha Popsyka jól szerepel, továbbjut.

DRAKULIN: – Hogyne.

DÁMCSI: – Drakulin úr...

SÁSNÉ: – Fáj a feje? Na hála istennek.

NÁSZNAGY: – Nagy vagy, Géza.

GÉZUS: – Birkózás és ökölharc.

JÓSKA: – Pankráció!

GÉZUS: – Araboksz.

JÓSKA: – Mire?

GÉZUS: – Ara. Már érted, Józsikám? Mint a menyasszonytánc, csak két nő járja, nem egy, meg lekenés, olajozás.

SÁSNÉ: – Pompás, pompás!

GÉZUS: – Itt lesz a ring, húzzuk ki ezt a zsinórt, összecsapás három menetben. Pincér, Tedikém, két flakon étolajat hozzá már lécci.

NÁSZNAGY: – A jobbikból.

PINCÉR: – Parancsoljatok.

GÉZUS: – Jó pincérmeved van. Tedi'de, Ted'oda.

DRAKULIN: – Vetkőzni, lányok!

GÉZUS: – Alvás és üregvédelem, csináljátok, lányok, csináljátok! Kenés, olajozás, gyúrás, rajta, rajta!

ÉVCSI: – Te kenjél le, jó.

DÁMCSI: – Muszáj.
GÉZUS: – Egy menet három perc, hajra nem megyünk, különben mindent szabad, ami fáj. Tedikém, van egy nagy ezüsttálca?
PINCÉR: – Csak az van.
GÉZUS: – Az lesz a gong, hozzad, apukám.
POPSY: – Papa, a hátam még szárazka, kend le jobban.
NÁSZNAGY: – Bocsesz, Popsykám, bocsesz. Kenem, kenem, kenikézem.
POPSY: – Köszike.
GÉZUS: – A közönségnek se kell tartózkodni semmitől, biztassátok a kedvencet! Itt semmi se számít. Lányok, ringbe! Készen álltok?
ÉVCSI: – Igen.
GÉZUS: – Popsy?
POPSY: – Igen.
GÉZUS: – Akkor ügyesen. Tedidém-Tedodám, egy, kettő, háromra gong. Figyelem! Egy, kettő, három, harc!
SÁSNÉ: – Hajrá Popsy!
GÉZUS: – Rajta lányok, mindent bele! Popsy, Popsy, ez a fültépés de szép volt, istenem, de szép. Jól van, Évcsi, a gyomrára.
SÁSNÉ: – A nyakát!
ISTVÁN: – Kapd el a nyakát!
JÓSKA: – A pusztajójtást, Évcsi! A jó öreg pusztajójtást.
DÁMCSI: – Rúgd le, Évcsi!
NÁSZNAGY: – Látjátok, karatézni is tud. Drakulin úr, micsoda harc!
DÁMCSI: – Támadj, Évcsi, gyerünk!
NÁSZNAGY: – Hogy támad ez a Popsy, Drakulin úr, kérem, ugye, hogy támad.
GÉZUS: – Fejbe!
TIBI: – Rúgd fejbe, Popsy!
SÁSNÉ: – Harapjatok!
JÓSKA: – A fülét, a fülét!
FIATAL LÁNY: – Tépd le!
LAJOS: – Fülenként egymillió. Ennyiért a sajátjukat is letéphetik itt nekünk.
BÁCSI: – Karmolj, Popsy!
NÁSZNAGY: – Tevepuszit, Popsy!
FIATAL LÁNY: – Az mi?
NÁSZNAGY: – Térddel combba, de kőkeményen. Osszad a bűdös kurvát!
DÁMCSI: – Hajrá Évcsi!
JÓSKA: – Kikészül az áruja, főnök.
GÉZUS: – Ez a verseny. Lesz vesztesünk és nyertesünk.
ISTVÁN: – És aki nem versenyezni akar, hanem megélni?
GÉZUS: – Az rákúr.
ISTVÁN: – Most az Évcsi győz, vagy a Popsy? Engem nem érdekel. Én mindig ss vagyok. Se ide, se oda. Csak az életünket akarom rendben tartani, de most már az se sikerül. Minden nap könyvelem a fogyasztást, víz, gáz, villany, és kiszámolom, hogy melyik családtagra miből, mennyi jutott. Mennyi a világítás, hány liter fürdés, hány köbméter főzés. Még egy teát is ki lehet gázköbméterben fejezni, ha hiszik, ha nem. És próbálom lefelé szorítani, agítálok otthon a spórolásra, a családtagoknak minden este megmutatom a kimutatásokat, hogy mennyit pazaroltak.
GÉZUS: – Ha nem versenyzem, nem vagyok.
DRAKULIN: – Abszolút. Teljesen igaza van itt ennek az úrnak.
ISTVÁN: – Igen?
DRAKULIN: – Igen. Egy szegény helyen rengeteg a gazdátlan pénz, rá kell startolni, és aki előbb odaért, az elkiáltja, hogy mind az enyém. Ha nem hisznek neki, akkor éleslövészet...
NÁSZNAGY: – Popsy, adj be neki egy bal négyes páholyt! Még egyet!
JÓSKA: – Még beroncszik itt nekünk a szép menyasszony. Évcsi! Évcsi!
NÁSZNAGY: – Hajráka! Hajráka, üssed, üssed, Popsykám!
GÉZUS: – Jól jött a biztatás, az Évcsi már majdnem kitörte a Popsy kezét.
ISTVÁN: – És ezzel átvette a vezetést.
DÁMCSI: – Hajrá Évcsi!
SÁSNÉ: – Popsy! Popsy!
GÉZUS: – Vigyél be vagy kettőt még a szünet előtt.
NÁSZNAGY: – Jó volt, Popsy! Még egyet!
SÁSNÉ: – A pofáját, Popsyka!
TIBI: – Gyomorszájba!
FIATAL LÁNY: – De jó. Ez már izgi, háromdimenziós ügy, bunyó a milliókért.
JÓSKA: – Nagyon meg kell küzdeniük, hogy az értékeikre felhívják a figyelmet, az biztos.
ISTVÁN: – Kenyérharc.
BÁCSI: – Halánték! Halánték!
GÉZUS: – Tedidém-Tedodám, gong!
PINCÉR (gongat): – Szép volt, lányok!
GÉZUS: – Harcosok, kösz a nagyszerű teljesítményt. Kinél kell esetleg pótolni az olajocskát? Pótoljátok, pótoljátok, pihenjete, gyúrjatek, lazítás. (A két lányt gyúmi kezdi a násznagy és Dámcsi.)
KISFIÚ (berohan a ringbe): – Én is szerepelek! Én is szerepelek. (Énekel.) Tavasz szél vizet áraszt, virágom, virágom, Minden madár társat választ, virágom...
GÉZUS: – Ócsi, fejezd be.
SÁSNÉ: – Idegesítesz állandóan. Holnap mehetsz haza.
GÉZUS (egy széklet hoz magának, rááll): – Bocsesz, bocsesz. Na itt. Hölgyeim és uraim! Tisztelt vendégek! Fogadóirodám

ezenel megnyitom. Alapos ízelítőt kaptak a harcból, látták, hogy melyik lány, mire képes. Meggyőződhetnek róla, hogy mit tud Popsyka, hogy harcol Évcsi. Talán már tudják is, hogy ki a jobb. Fogadjanak a győztesre! Ki tesz Popsy győzelmére? Ki fogad Évcsire? Esetleg döntetlen? Egy, kettő, x. Tört fog és törtarany. A nyeremény egy csomó piros hasú, lilahasú, kékhasú, zöldhasú.

JÓSKA: – Az ütésektől.

GÉZUS: – Figyelmet kérek. A mérkőzés végén az iroda rögtön fizet azoknak, akik a végeredményt eltalálták. Fogadjanak, nyerjenek. Lesz vigaszdíj is, fogadóirodám értékes tárgyjutalmat sorsol ki a vesztesek között. Nyerjenek, fogadjanak! Van delájuk?

SÁSNÉ: – Van! Ezret Popsykára.

ISTVÁN: – Ötszázat, én is Popsyra.

FIATAL LÁNY: – Kétezeret Popsyra. Nehogy elbukjam, Popsy, ez az összes pénzem.

DÁMCSI: – Tuti bukta. Mi fogunk nyerni, muszáj.

JÓSKA: – Háromezeret Évcsire. *(Fogadnak, vitatkoznak.)*

ÉVCSI: – Tökre kikészült a befésülésem, meg a smink.

DÁMCSI *(gyúrja Évcsit)*: – Töröld le teljesen.

ÉVCSI: – Nem. Inkább megigazítom. Legalább a szemem.

DÁMCSI: – A hajad is.

ÉVCSI: – Fésű, tükör. A karomat gyúrd még egy kicsit.

DÁMCSI: – Bocsi, Évcsi, bocsi, nem kritizálalak, de muszáj jobban rámenned. Jó nő vagy, Évcsike, mindenki látja, de lassú. És nem megy a bal. Menjen. Használd a balt.

ÉVCSI: – Használok.

DÁMCSI: – Ne veszekedj, még nem vagyunk túl az üzleten. Muszáj győzünk. Ha agresszívebb vagy és gyors, másodpercek alatt kikészíted, hidd el. És győzelem. Jól esik?

ÉVCSI: – Szájfény is kell.

DÁMCSI: – Használd a bal kezéd. Érted, ez a legfontosabb, a bal.

FIATAL LÁNY *(körbejár, mint egy mazsoret, a második menetet jelző táblával, amelyen egy nagy 2-es vöröslík)*.

DÁMCSI: – Nem karmolsz, Évcsi. Mért nem? Karmolj te is.

GÉZUS: – Tedidém-Tedodám, mindjárt kezdünk.

NÁSZNAGY: – Popsykám, ne csak a védekezésre figyelj. Hát egészen beidegesített, amit csináltál. Támadj, kislányom, ne engem idegesíts, hanem azt a hülyét. Gondolj a lére, Popsy. A leves! Az lebegjen a szemed előtt.

GÉZUS: – A lányok fölállnak, Tedi!

PINCÉR *(gongat)*.

NÁSZNAGY: – Tépd a fejit, Popsy, rúgd a bokáját! Mossál be neki!

SÁSNÉ: – Micsoda verseny. Üssétek egymást, rajta, rajta!

FIATAL LÁNY: – Nagyobbat, Popsy, még nagyobbat!

DÁMCSI: – Évcsike, gyorsíts, gyorsíts! Gyorsan, keményen. Ahogy mondtam. Harapd meg, harapj! Tudsz te harapni. Évcsi, nehogy kicsússzon!

NÁSZNAGY *(berohan a ringbe, és tépni kezdi Évcsit)*: – Engedd el a lányom! Engedd el!

DÁMCSI *(már ő is a ringben)*: – Lefújlak! Kurva istent a pofátokba, lefújlak. *(Könnygázzal lesprézi Popsyt és a násznagyot)*.

DRAKULIN: – Szerzési kor, zsákmányrendszer. Amit az ember nem véd meg fegyverrel, az nem is az övé.

POPSY: – Segíts, papa! Nem látok.

GÉZUS: – Az baj. Ez Magyarország, ha az egyik másodpercben megvakítanak, a másikban újra látni kell.

NÁSZNAGY: – Hol vagy, Popsykám? Adj hangokat.

POPSY: – Bip, bip, bip, bip...

DÁMCSI: – Hallod, Évcsi, ne bénázz, segíts, csavard a kezüket. *(A násznagyot és a lányát az esküvői asztal lábához bilincselik.)*

POPSY: – Emberrablás!

DRAKULIN: – Összehangolt akciójával ifjú párunk megtette, ami rajta múlt.

GÉZUS: – Az a baj, hogy nálunk nagyon kevés az ilyen ember.

JÓSKA: – Mindenki azt várja, hogy majd a másik, majd az megcsinálja helyette.

NÁSZNAGY: – A mozgásszabadság korlátozása! Alkotmányvétség!

SÁSNÉ: – Önbíráskodás!

DRAKULIN: – A jog. Mindnek milyen fontos lesz, ha az ő kárára sértik meg. És rohan azokhoz, akik elől máskor bujkálni szokott. Ügyvéd, rendőr, bíró! Jaj, jaj!

ISTVÁN: – Különbén éhen döglök.

POPSY: – Erőszak, engedjenek el, lánykereskedők, rablók. Mindenkit feljelentek.

GÉZUS *(föláll a székre)*: – Kihirdetem Évcsike győzelmét! Győzött a mi Évcsikénk.

ISTVÁN: – Nem bokszolták végig!

TIBI: – Mi vagy te, fogadóiroda is, meg bíró is?

SÁSNÉ: – Csaló!

ISTVÁN: – Csaló hát!

JÓSKA: – A második menetben megszakadt a mérkőzés.

GÉZUS: – Ott van vége, ahol vége van. Az Évcsi győzött, a Popsy meg ki van ütve.

POPSY: – Anyád!

SÁSNÉ: – Maga is mindjárt ki lesz ütve, Gézukám.

ISTVÁN: – Ha pontozás van, a Popsy győz, ez tény. Szerencsére.

ÉVCSI: – De nincs pontozás!

SÁSNÉ: – Vissza a pénzem!

TIBI: – Le vele! *(Lelőki Gézust.)*

GÉZUS: – Ne legyünk állatok!

ÉVCSI: – Dehogyne. *(Nekiesnek, kizsebelik, miközben egymást is ütlik.)* Ide a pénzem! Én verekedtem érte, az enyém! *(Rugdossa Gézust, kiveszi a tárcáját, és elteszi, amit benne talál.)*

GÉZUS: – Az már az enyém, az én pénzemet ne vegyétek el!

ÉVCSI: – Megbuktál, iroda!

DÁMCSI: – A rádiótelefon, volt nála az is.
ÉVCSI: – Az is a mienk. *(Visszarúgják a föltápászkodó Gézust, rátérdelnek, és elveszik a rádiótelefonját.)*
GÉZUS: – Ne csináljátok, ami az enyém, legalább azt ne szedjétek el!
SÁSNÉ: – Karóra, gyűrű. *(Lerángatja Gézusról a gyűrűt, lecsatolja a karóráját.)* Nyaklánc? Az is. *(Leveszi azt is.)* Tárgyjutalom. Te ígérted, hogy nyerünk.
GÉZUS: – Rablók!
JÓSKA: – Hol a piros? Itt piros! *(Belerúg Gézusba.)*
ÉVCSI: – Most már mehatsz. *(Leszállnak Gézusról, aki összevakarja magát, és elmegy.)*
SÁSNÉ: – A rabló. Csak azért jött ide, hogy kifosszon minket.
JÓSKA: – De most megszívta.
DÁMCSI: – Mennyit szedtél ki belőle?
ÉVCSI: – Huszonnégyezret.
DÁMCSI: – Pedig te többre volnál képes.
ÉVCSI: – A Gézus nem volt többre képes. A többiek meg, sajna, túl sokra, mint tegnap az a kutya, hogy bokáig léptem a terepszínbe.
DÁMCSI: – És ön?
SÁSNÉ: – Hát én csak négyezret nyertem.
DÁMCSI: – Meg a cuccot.
ÉVCSI: – A szajrét.
SÁSNÉ: – Miféle szajrét?
ÉVCSI: – Karóra, gyűrű, nyaklánc. Amit tőlünk rabolt el.
DÁMCSI *(Sásné szemé elé tartja a könnygázsprét):* – Hol van?
SÁSNÉ: – Mi hol van?
ÉVCSI: – Karóra, gyűrű, nyaklánc, négyezer forint.
DÁMCSI: – Amíg finom vagyok.
ÉVCSI: – Amíg lát, utána meg síri csönd.
SÁSNÉ: – Hát társultunk, együtt szereztük.
ÉVCSI: – A halál társuljon veled, vén kurva. Lefújunk?
SÁSNÉ: – Odadom.
DÁMCSI: – Egy darab ezrese sincs, csak két ötös. Szemétláda.
ÉVCSI: – Át akartad vágni a társaid, te genyó.
POPSY: – Papa!
NÁSZNAGY: – Mondjad.
POPSY: – Papa, hugyikálni kellene.
NÁSZNAGY: – Miért?
POPSY: – Biztos az izgalom miatt.
NÁSZNAGY: – Tartsd fejben, Popsyka.
ÉVCSI *(a lábával megböki az asztalához bilincselte Popsyt):* – Ezek meg?
DÁMCSI: – Botrányt okoztak, verekedtek, összetörték a berendezést. A polgárőrségünk fékezte meg őket, ugye, Tedidém?
PINCÉR: – Rájuk hívjuk a rendőrséget.
ÉVCSI: – Plusz az erkölcsi kár. Egy ilyen esküvővel vágok az életnek.
DÁMCSI: – Forintosítjuk az erkölcsi kárunkat is. Muszáj.
DRAKULIN: – Nagy hariban vagyok, rengeteg még a dolgom, kössük meg a szerződést, amíg nem késő, és rohanok. Amúgy “a képzelőerő egyik sajátossága a gyorsaság.” Lyotard!
ÉVCSI: – Megkapjuk a pénzt is?
DRAKULIN: – Természetesen. *(Mire kimondja, máris a háta mögött vannak a fegyveresek és a véredek.)* Itt írja alá az úr. A posztmodern ember “természete”: az adatbank. Lyotard mester maximája ez is.
DÁMCSI *(zsebéből gumikesztyűt vesz elő, és felhúzza):* – Amit muszáj, azt muszáj. De azért maradjunk tisztakezűek, ne vegyünk részt abban, amit csinálunk.
ÉVCSI: – Én hol írok alá?
DRAKULIN: – A kedves fiatalasszony itt.
DÁMCSI: – Itt van neked is, Évcsike, a gumikesztyű.
ÉVCSI: – Nekem nem kell. Pénz kezét mos, pláne ha sok. Nem igazam van?
DRAKULIN: – Tökéletesen. Tehát küldöm a taxit. *(Elmegy, kíséretével együtt.)*

A rendőrlány, a rendőr, a számlazászlós nyakában a rohamkalkulátorral, szirénázva, lövöldözve beront a Nevadába.

RENDŐRLÁNY: – Helsz end dutyi!
RENDŐR: – Rendőrség.
PINCÉR *(gongat):* – Folytatódik a második menet.
JÓSKA: – Ki se kellett mondani, és már itt is vannak.
RENDŐR: – Falhoz!
POPSY: – Papa, szólj nekik.
RENDŐRLÁNY: – Csönd! Falhoz.
POPSY: – Nem tudok, idebilincseltek.
RENDŐRLÁNY: – Akkor jó.
POPSY: – Papa!
RENDŐRLÁNY: – Intézkedési távolságot betartani.
RENDŐR: – Gyerünk, hátrább!
RENDŐRLÁNY: – Én biztosítok.
JÓSKA: – Apa és lánya, azok ott, az asztalhoz láncolva, ki akartak fosztani minket, testi sértést hoztak létre, botrányt, ennek a

szegény fiatal párnak az esküvője fölborult miattuk, nekem a nyakkendőmet rabolták el.

RENDŐR: – Nincs is magán nyakkendő.

JÓSKA: – Kitépték a nyakamból.

RENDŐR: – Kuss legyen.

RENDŐRLÁNY: – Nincs mozgás, pofa be!

GÉZUS (*betámolyog*): Ők azok.

RENDŐRLÁNY: – Állj vagy lövök!

GÉZUS (*megáll*): – Ezek fosztottak ki! Elvették a pénztárcám, a pénzem, a telefonomat, ez a vén kurva itt a gyűrűmet, a nyakláncomat is.

SÁSNÉ: – Hazudik. Nincs nálam semmi.

RENDŐRLÁNY: – Kéz előre!

SÁSNÉ: – Én?

RENDŐRLÁNY (*Sásné! Lesprézi könnygázzal*): – Maga.

SÁSNÉ: – Gyilkos! Én stresszes vagyok, orvosilag. Tilos velem ezt csinálni.

RENDŐRLÁNY: – Kéz előre, pofa be! (*Megbilincseli Sásné.*)

SZÁMLAZÁSZLÓS (*a nyakába akasztott pénztárgépbe üti be az adatokat, számokat*): – Rohamkalkulátor bekapcs. Szembefújás, kétszer...

RENDŐRLÁNY: – Írjál háromat, háromszor nyomtam neki oda.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Három szembespré, háromszázhatvan, meg az áfa, huszonöt százalék, annyi mint összesen négyszázötven.

RENDŐRLÁNY: – Ellenállás leküzdése!

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Százhuszonöt, plusz áfa, egyszázötvenhat. Bilincsbeverés, nyolcvan, áfával egyszáz, a kézbilincs bérleti díja óránként száznegyven, azaz százhatvenöt, összesen az annyi mint nyolcszáznyolcvanegy. (A gép kiadja a számlát.)

RENDŐRLÁNY (*szétfeszíti Sásné száját*): – Kítát!

SZÁMLAZÁSZLÓS (*belerakja a számlát Sásné szájába*): – Így tessék tartani. Ha el tetszene veszíteni, a pótlás, az sajnos, nagyon drága. A végösszeg száz százaléka. Rengeteg pénz, tudom, de hát mi se hagyhatjuk, hogy kifosszanak bennünket. Ha nem vagyunk nyereségesek, akkor megnézhetjük magunkat.

SÁSNÉ (*bólogat*): Őőőőőő.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Így rendben lesz. Igyekszünk mi jól bánni az üzletfeleinkkel.

RENDŐR: – A díjtalan szolgálati fellépés, kérem, az egyszerűen lehetetlen. Pénzbe kerül minden, ez a poén. Az őrs fenntartása, a jármű, hogy megközelítsük a helyszínt, a ruházat.

RENDŐRLÁNY: – Ittas, garázda egyének egy csomósor elszakítják. Ide állj te részeg állat!

ISTVÁN: – Már lakodalomban is szondáztatnak?

JÓSKA: – Szonda két apródja.

ISTVÁN: – Három.

RENDŐR: – Pénzbe kerülnek a kényszerítő eszközök, amelyekkel fokozatosan és humánusan megszüntetjük a jogsértő magatartást, és az intézkedés alá vont személlyel szemben kikényszerítjük a hatósági akaratot. Ezt követően pedig az állampolgár, a sértett és az elkövető érdekében, ki kell kényszerítenünk az intézkedésnek mint szolgáltatásnak az árát. Hát etetni kell a fogdást. Még cigarettát is lejmol a rácson át. Hogy miből? Ez a poén. És jön a következő jogsértés, annak a megszüntetése megint pénz. Az meg nincs, ez a poén. Például az én esetem. Öt éve beadtam az újításomat, mert az embernek mindig motoszka a fantáziája úgy szolgálatilag is, meg ha már letettem a napot akkor is. És kifejlesztettem a könnygázsűrítő gumibotot, ez a poén. (*Lefújja Sásné.*) Ugye, nem tetszik látni, hogy milyen jó. Éppen ez a titka. Régen a rendőr egyik kezében a könnygázsűrítő palack volt, a másikban a gumibot, ő meg középen próbált intézkedni. Naná, hogy nem ment. Most az én találmányom egyesíti a két kényszerítő eszköz minden kedvező tulajdonságát, a másik kezem szabad, a szolgálat végén pedig a gumibotomat pont úgy töltöm meg, ahogy egy gázöngyújtót. Na, most mit tetszik gondolni, mi a poén?

SÁSNÉ (*rázza a fejét, nyög*): – Mit gondoljak?

RENDŐR: – Maguk mit gondolnak?

GÉZUS: – Ez a nő meg a vőlegénye rabolta el a telefonom, a pénztárcám.

RENDŐR: – Százat egy ellen, hogy nem is gondolnak erre! Az újítási díjamat még ma se fizették ki. Ez a poén. (*Nyomatékul rácsap Tibi fejére.*) A régi idők se voltak jók, de ez most rosszabb. Fújjak?

TIBI: – Teljesen igaza van.

SZÁMLAZÁSZLÓS (*Tibi mellett terem*): – Gumibot, fejre, ötven forint, áfástul az annyi mint hatvankettő ötven, bilincset, Ági!

RENDŐRLÁNY: – Jelentkezem!

RENDŐR: – Kattintsd rá a nyolcast.

RENDŐRLÁNY: – Értettem. (*Rátrakja Tibire a bilincset.*)

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Tegyéél rá vezetőláncot is, az kétszáz.

TIBI: – Túlkapás!

RENDŐRLÁNY: – Mernénk mi túlkapni, ha nem volna rá parancsunk?

RENDŐR: – Ez a poén.

RENDŐRLÁNY: – Lefújjam?

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Ha nem állt ellen...

RENDŐRLÁNY: – Akkor lefújom.

TIBI: – Fúj a seggembe, te hülye liba.

RENDŐRLÁNY: – Hatóság sértegetése hatezer! Plusz áfa. Neve?

TIBI: – Mike Tibor.

RENDŐRLÁNY: – Mike Tibor. Rokona tetszik lenni a Mike János ezredes úrnak?

TIBI: – Mike János ezredes? Még csak nem is ismerem. A Mike Landzséló viszont a nagybátyám.

RENDŐRLÁNY: – Na, azt meg én nem ismerem.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Számoljunk, inkább, számoljunk, az idő a rendőrségen is pénz. Vezetőlánc, spré, bilincset, gumibot, hatóság sértegetése az kérem szépen, összesen hétezerhatszáznyolcvanhét ötven. (*Tibi szájába teszi a számlát.*)

RENDŐRLÁNY: – Lesz csönd? (*Megbilincselik a násznépet, a vőlegényt, a menyasszonyt. A szájából mindegyiknek kilóg a*

számla, szól az esküvői zene.)

RENDŐR: – Ez a poén, hogy rend van végre.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Kedves állampolgárok! Hölgyeim és uraim! Ha bármelyikük úgy érzi, hogy a kirótt díj nincs arányban a szolgáltatás mértékével, kifogást emelhet.

RENDŐRLÁNY: – Jó pénzért jó verést.

PINCÉR (*előbújik*): – Egy kis sültet, vagy inkább süteményt parancsolnak? Fogyasszanak. Még itt az összes desszert.

Becsomagolom, és el is vihetik. Vagy inkább innának valamit?

SZÁMLAZÁSZLÓS: Vesztegetés!

RENDŐRLÁNY: – Anyád!

RENDŐR: – Elfogni!

RENDŐRLÁNY (*gumibototzza a menekülő pincért*): – Állj!

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Háromszor áfával fejre, egyszáznyolcvanhét ötven.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Földreverés háromszáz... (*A rendőrlány a rohamkalkulátor kattogása közben megbilincseli a pincért.*)

GÉZUS: – Elmondhatom végre, hogy mi történt?

RENDŐR: – Mi történt?

GÉZUS: – Idecsaltak, hogy esküvő van itt, megittattak, és táncoltak velem.

ÉVCSI: – Még csókot is kapott.

RENDŐR (*falatozik, iszogat a három rendőr*): – Kér egy kis somlói galuskát? Nagyon jó.

GÉZUS: – A pénzemet akarom! A pénzemet.

DÁMCSE: – Takarodj a beton alá. Itt nem bank van, hanem zártkörű.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Hallod, vipjük van.

RENDŐRLÁNY: – Az meg mi?

RENDŐR: – A fasz tudja.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Hát zártkörű.

RENDŐRLÁNY: – De még milyen zárt lesz.

GÉZUS: – A pénzem és a holmim.

RENDŐRLÁNY: – A hagymás is kurva jó.

GÉZUS: – Addig innen nem mozdulok, amíg meg nem kapom, ami nekem jár.

RENDŐR: – Majd néha azért mozgatunk, nehogy gyökeret eresszél.

RENDŐRLÁNY: – Tűnés, nem hallottad, zártkörű van. Kifelé!

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Nem! Egy lépést se. Ági, bazmeg, hülye vagy? El ne küldd, amíg nem pengette ki, ami jár nekünk.

RENDŐRLÁNY: – Egész kiment a fejemből. Babsaláta kell?

RENDŐR: – Nem, nagyon jól laktam. Pont ennyi hiányzott belőlem. Akik fizetnek, azokról leveheted a bilincset.

RENDŐRLÁNY: – Értettem.

SZÁMLAZÁSZLÓS (*Sásnéhez*): – Nyolcszáznyolcvanegy. Sás hölgy? Tud, kérem, fizetni?

SÁSNÉ: – Tudok. (*Kiveszik a szájából a számlát, leveszik róla a bilincset, Sásné a blúzából kiveszi a pénzt.*)

DÁMCSE: – A kurva anyját!

ÉVCSI: – Eldugta előlünk.

RENDŐRLÁNY: – A következő.

SZÁMLAZÁSZLÓS (*kiveszi tibi szájából a számlát*): – Hétezerhétyszáznyolcvanhét ötven. Oké?

TIBI: – Oké. (*Róla is leveszik a bilincset, fizet.*)

POPSY: – Papa! Vérzik a papa.

RENDŐR (*megpróbálja fölállítani Popsyt, a másik két rendőr közben szedi a pénzt és a bilincseket*): – Hogy egy csalódott nőnek mekkora túlsúlya van.

POPSY: – Ki vagyok kötve.

RENDŐR: – Ja, akkor jó.

POPSY: – De a papa, vérzik.

RENDŐR: – Hullát mi nem viszünk, a kegyeletieket kell kihívni, nem a beavatkozó osztályt.

POPSY: – Halott? A papa!

RENDŐR: – A fegyverhasználat jogszerű volt.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Hány bemeneti nyílás van?

RENDŐR: – Három. Meg egy horzsolás. Összesen négy éles lőszer.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Három találat kilencszáz forint, az elhibázott százötven, az ezerötven plusz huszonöt százalék, annyi mint ezerháromszáztizenkettő ötven. Maga a hozzátartozó?

POPSY: – Én.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Ezerháromszáztizenkettő ötven.

POPSY: – Mit? Hogy?

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Ennyivel jön. És kiadjuk a számlát, amivel már el is temetheti.

RENDŐR: – És nem kell több ügyintézés, ezzel minden oké.

POPSY: – Nálam nincs pénz.

RENDŐR: – Ne rinyálj itt, anyukám.

RENDŐRLÁNY: – Nézd meg inkább a kedves papád zsebeit.

GÉZUS: – Most kapom vissza, amit elraboltak tőlem?

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Hatezerhétyszáz.

GÉZUS: – Sokkal több volt nálam.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Hatezerhétyszáz, a kivonulási illeték.

RENDŐR: – Ennyit kell fizetnie.

GÉZUS: – Nincs egy vasam se.

RENDŐRLÁNY: – Az baj.

GÉZUS: – De hát kiraboltak.

RENDŐRLÁNY: – Akkor nem kellett volna a rendőrségre rohángálni.

SZÁMLAZÁSZLÓS: – Rendelünk összevissza, fedezet meg nyista.
RENDŐR: – Hitel nincs, Ági, bilincsel meg.
GÉZUS: – Én vagyok a sértett!
RENDŐRLÁNY (*lefújja*): – Kezet!
GÉZUS: – Nem bilincselhet meg, ha nincs hitel!
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Kölcsönt nyújtunk, ez a rendje. Kölcsönt, harmincöt százalékos kamatra, és az nem hitel. Hatóság megtévesztése nyolcszáznegyven, lefújás, bilincs...
RENDŐR: – Ez se tud fizetni, a cég meg az újítási díjjal lóg nekem. Mekkora poén! És te, Popsyka, vagy hogy a faszba' hívnak, találtál zsozsót a fater zsebeiben?
POPSY: – Nem, semennyit.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Akkor téged is viszünk.
RENDŐRLÁNY (*Popsy bilincset leveszi az asztal lábáról, és rá akarja kattintani a lány másik kezére*): – Ne rinyáljál, anyukám.
DÁMCSI: – Az az én bilincsem. Magántulajdon!
RENDŐRLÁNY: – Bocsánat, uram, tessék parancsolni.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Számlát tetszik tudni adni?
DÁMCSI: – Számlát?
RENDŐR: – Használtuk a bilincset, uram. Jogállam vagyunk.
DÁMCSI: – De számla nuku.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Számla nélkül kétszázat tudok fizetni.
DÁMCSI: – Kösz.
RENDŐRLÁNY (*megbilincseli Popsyt*): – Akkor itt mindent rendbe tettünk.
DÁMCSI (*Évcsinél megszólal Gézus mobiltelefonja*): – Évcsi, csörög a hendi.
ÉVCSI: – Kapásod van?
GÉZUS: – Add ide.
ÉVCSI: – Ne tegezzen, fogoly.
JÓSKA: – Fácán.
DÁMCSI: – Szólj bele.
GÉZUS: – Ne! Az igazi menők nem veszik föl a hendit. Egy percük sincs, mindig tárgyalnak, döntenek, szerződést írnak alá, hitelt vesznek fel. A hendit meg átkapcsolják az irodába, a titkárságuknak.
DÁMCSI: – Abbahagyta. Pedig biztos, hogy lekaszállhattunk volna valami jó bizniszt.
GÉZUS: – Százados úr, a telefon, a tőlem elrabolt rádiótelefon ott van a kezében. Intézkedjen, kérem, vegye vissza.
RENDŐRLÁNY: – Pofa be!
RENDŐR: – Már mondtuk, hogy nincs hitel.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Maga megy Baracskára, ledolgozza az eddigit, és ha a börtön pénzügyi osztálya átutalta nekünk az adósságát, kamatostul, a közben fölmerülő ügyintézési költségekkel, szállítási díjjal, akkor majd föl vesszük a följelentését.
RENDŐRLÁNY: – Addig meg kuss legyen.
RENDŐR: – Ez a poén. Egy kis állampolgári fegyelem.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – De fel kell világosítanom arról, hogy bekerült a nem kívánatos üzleti partnerek közé, és a nyomozásért, a várható intézkedésekért ezentúl előre kell majd fizetnie.
RENDŐR: – A túlfizetést korrekten visszautaljuk.
GÉZUS: – Hol lesz már akkor az én mobilom. Át fogják égetni a kártyáját, és a csillagot is le fogják tagadni az égről.
ÉVCSI: – Csörög megint.
DÁMCSI: – Mondd bele, hogy adod a főnököt.
ÉVCSI: – Jó napot kívánok...
DÁMCSI: – ...haló, itt a főnök, persze, a Tulipán shopping, csak gyorsan, mert éppen a bankban vagyok. A báli ruhák, megjöttek? Nagyszerű. Vigyék-e a Csepregi utcai raktárba? Dehogy. Szállítsák a Nevadába, resztorán Nevada. Igen, mindet. Hogy lehet ennyit késni? Hogy így is egy nappal hamarabb hozzák? Nem, mindig késnek. A megrendelők meg már ott várnak. Persze, addigra én is ott leszek. Ne késsenek, viszlát.
ÉVCSI: – Báli ruhák?
DÁMCSI: – Muszáj.
ÉVCSI: – Így kell ezt csinálni.
GÉZUS: – Az én üzletem, ellopják, százados úr, most lopnak meg, nem hallotta?
RENDŐR: – Na erő, egészség.
DÁMCSI: – Zászlós úr, a négy éles lőszerről egy számlamásolatot nem tudna adni? Mégis, itt van nekünk nászajándékba egy hulla, igazolhassuk valahogy.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Dehogynem, fogja, viszlát. (*Elmennek, viszik Gézust és Popsyt.*)
DÁMCSI: – Kösz, viszlát.
ÉVCSI: – De mit kell csinálni?
DÁMCSI: – Miért mit?
ÉVCSI: – Hogy megkapjuk a pénzünket.
DÁMCSI: – Még nem mondtam? Eladtuk, Évcsike, a nászéjszakánkat.
ÉVCSI: – Négymilliót tépünk egyetlen éjszaka?
DÁMCSI: – Olyan jó hallani, hogy szeretsz, Évcsike.
ÉVCSI: – Szeretlek, Dámcsika.
DÁMCSI: – Nem is tudod, hogy milyen rossz lesz nélküled a nászéjszakánk. Borzasztó. Rosszabb, sokkal rosszabb lesz, mint neked, ezt elhiheted.
ÉVCSI: – Biztos lehetsz benne, hogy nekem is rossz lesz a nászéjszakánk. Sokkal rosszabb, mint neked.
DÁMCSI: – De utána!
ÉVCSI: – Utána miénk az élet.
DÁMCSI: – Pontosan. A lényeg a lényeg, hogy egyetlen éjszaka négy darab bruttó-nettó milliót hoz. Úgy szeretlek.
ÉVCSI: – Én is, kimondhatatlanul.

DÁMCSI: – Úgy örülök, hogy nem kellett csalódnom benned. Mert a házasság nemcsak szerelem, hanem gazdasági vállalkozás is.
ÉVCSI: – Erről van szó.
JÓSKA: – Betéti társaság. Apuka minden este betesz. Valaki másnak az ágyába.
DÁMCSI: – Dumálsz itt a zsozso miatt, bazmeg. Egy éjszakára beszállunk ebbe a szolgáltatásba, hogy rendbe jöjünk anyagilag, és reggel már el is felejtettük. Mi a probléma? Hát te is olyan forráshiányos vagy, hogy köpni se tudsz. A francnak ugrálsz?
JÓSKA: – A legkisebb selejt.
ÉVCSI: – Mi?
JÓSKA: – A család, a társadalom legkisebb selejtje.
ÉVCSI: – Kell nekünk ez a pénz.
DÁMCSI: – Ha nem volna ez a zsozso, pont úgy néznék ki én is, mint ez a hulla az asztal alatt.
TIBI: – Megérdemelte a gazember.
DÁMCSI: – Abból a gödörből, amiben mi vagyunk, apró lépésekkel soha ki nem mászunk. Viszont egy nagy ugrással kint vagyunk. Bizniszmen end bizniszmen. Bankot nem rabolhatok. Az volna a leggyorsabb, és rögtön kiszállni. De ha nem sikerül? Öregeknél kijövök a börtönből, és mihez kezdek egy fitying nélkül?
ÉVCSI: – Én megvármálak.
JÓSKA: – Közben a nászéjszakátok ára egyre följebb menne.
DÁMCSI: – Valamit muszáj eladni.
ISTVÁN: – De mit?
JÓSKA: – Szerencsesampont.
DÁMCSI: – A munkaerőmet? Kinek kell? És mit ad érte? Az eszemet is eladhatom.
ÉVCSI: – Abból éhen döglünk.
DÁMCSI: – Hogy a gyerekeink a pénz miatt hátrányban legyenek majd, ha megszületnek? Erre nem vagyok hajlandó.
ÉVCSI: – Csak bámultok majd utánunk, Józsikám, ahogy elhúzzunk mellettek.
DÁMCSI: – Mindenki elad valamit, hogy megcsinálja a szerencsáját. Nekünk nászéjszakánk van, azt adjuk el. Amit muszáj, azt muszáj. Van egy ilyen kereslet, és itt vagyunk mi, a kínálat.
ÉVCSI: – Ez még egyáltalán nem prostitúció. Egyszeri adásvétel, papírral, jó feltételekkel.
DÁMCSI: – Egyetlen éjszakára beszállunk, és rendben vagyunk.
ÉVCSI: – Reggelre már ott se leszünk.
DÁMCSI: – Mindenki elad, egy tulajdonosnak, az államnak, egy hivatalnak, ahova fél kilencre bemegy, megkávézik, kilenc és negyed négy között meg felkészül a távozásra. Ha meg nem ilyen mázlista, hogy nem kell neki csinálni semmit, akkor egy üzemnek adja el magát.
ÉVCSI: – És ott bulcsázik reggeltől estig valaki másnak.
DÁMCSI: – Mi magunknak csináljuk.
ÉVCSI: – Egyetlen éjszaka valaki másnak, és aztán egész életünkben csak magunknak.
DÁMCSI: – Mert jól megfizetik.
SÁSNÉ: – Még sok is.
ÉVCSI: – Jobb, ha befogja.
DÁMCSI: – Nincs autóm, lakásom, telkem, üzletem, nincsenek részvényeim, kötvényeim. Még meg se születtem, már kész voltam.
Ki vagyok én?
JÓSKA: – Egy kerti törpe.
DÁMCSI: – Nem, egy muszájtörpe. Igen, egy muszájtörpe! Aki mindennek ki van szolgáltatva! Akinél minden és mindenki nagyobb.
Még meg se születtem, már tönkretettek.
SÁSNÉ: – Persze. Előre kicsinálták. Mert ő olyan fontos.
ÉVCSI: – Pofa be, jó?
DÁMCSI: – Nincs autóm, lakásom, telkem, üzletem, részvényeim, kötvényeim, forgatókéim, állítókéim. Néha még buszjegyre sincs. A nagymenők meg a legszebb autókön suhannak. Tegnap egy Jaguár, ma egy Merci, holnap egy Rolls-Royce. Fogadások, partik, és klubokba, lakóparkokba, palotákba bújnak, én azt se tudom, hogy kell a csengőt megnyomni, olyan bonyolult kombinációk villognak a kapun. Jobb is, mert ha véletlenül eltalálok, előjön az őrzővédő, és egy akkorát bebaszik, hogy a seggemen repülök le a domboldalról. De megvan az induló tőkém most már nekem is. Négymillió. Lábra állni, és megtenni az első lépést, ahogy lehet, ez a program. Rengetegen lesznek, akik utálni fognak majd, mert nem képesek egy kis önfeláldozásra, úgy mint mi.
ÉVCSI: – Úgy szeretlek, Dámcsika.
DÁMCSI: – Ezen kívül mit találhatnék ki? Felköthetem magam, ez a maximum.
JÓSKA: – Még az se sikerülne. Jé, hát ez még él, kést ide, gyorsan! *(Eljátssza Dámcsival az öngyilkosságot.)*
DÁMCSI: – Le akar szűrni, uram?
JÓSKA: – Megmentem. És ez elő ne forduljon soha többet! Tréningezze magát, hogy csakis jó dolgok jussanak eszébe. Oké?
DÁMCSI: – Itt? Hogyan? Elég volt.
JÓSKA: – Az élet vagy a halál?
DÁMCSI: – Mindkettő.
JÓSKA: – Bár, ahogy elnézem, ez a nyakkendő úgyis leszakadt volna a szegyénytől, hogy a divatból már ennyire kiment. Tavalyi. A kampót se valami jól választotta ki.
DÁMCSI: – A célnak megfelelt volna.
JÓSKA: – Nincs nevetségesebb, mint egy felsült öngyilkos, egy divatjamúlt nyakkendőn, és egy korrodált kampón. Úgy lógogatózott volna, uram, ahogy egy rossz kedvű, depressziós, minden életterét elvesztett, harmadosztályú kortermék, egy koráldozat lóg, akinek síremléket se érdemes állítani. Egy mellékalak.
DÁMCSI: – Igen, mellékalak. Éppen ezért jut nekem a főszerep.
JÓSKA: – Akkor főszerepeljen! Nézze meg kedvcsinálónak ezt a kötelet.
DÁMCSI: – Ez igen!
JÓSKA: – Erre kösse föl magát.
VENDÉGEK: – Éljen soká az öngyilkosunk!
DÁMCSI: – Máskor is jól esne a biztatás.
JÓSKA: – Ezen a kötélén maga lesz a világ legjobb öngyilkosa. Még olimpiai versenyszámot csinál az öngyilkosságból. Ezen a

kötélen, uram, úgy fog feszíteni, hogy aki magára néz, mindenki látni fogja, itt van egy magyar, akinek végre sikerült. És mind kedvet kapnak, hogy a mi kötelünkön jussanak a mennybe. Ez a kötélen divatosan vékony, úgy is mondhatnám, fitt, avagy karcsú, viszont nagyon rugalmas és erős.

DÁMCSI: – Korszerű.

JÓSKA: – Öt emberre tervezte a köteleket, de csak egy hurkot tett rá. Van duplahurokkal házaspáros ikerkötélünk.

DÁMCSI: – Mit szólsz hozzá, Évcsi?

ÉVCSI: – Kinek adjuk el?

JÓSKA: – De egy kötélen kettőnél több hurok biztonsági okból a legtilosabb. Munkavédelem. Még elszakad, és kéz meg lábtörés, ficam, kórház, gyögmasszázs, fürdő, közteher. Ebben a hurokban megbízhat, nem fog meglazulni, hogy alattomosan levegőhöz juttassa, fölöslegesen és kínosan meghosszabbítva földi szenvedéseit. Kizárólag annyit fuldokol, amennyit muszáj. Hány darabot parancsol?

DÁMCSI: – Most kezdem előlről?

JÓSKA: – Pontosan! Az újrakezdés öröme. A nagy váltás. Vágjon bele!

DÁMCSI: – Nekem egy is elég.

JÓSKA: – Egy? Hát nincsenek gyerekei? Szülei? Testvérei? Barátai? Egy asztaltársasága legalább? Megmondom magának frankón, hogy én egy szolidabb tételt ajánlok, és ha vesz egy kamionnal, jelentős engedményt tudunk adni. Tessék, próbálja fel. Aztán a teljes túlvilági fitnessz, áldás, békesség, füstölő, kenet. Látom a szemében az igent. Igen, igen, igen! Mondja ki. Ragadja torkon az életet.

DÁMCSI: – Tökém sincs rá, reménytelen. Az élet ragadott torkon engem. Minden napot azzal kezdek, hogy lefejtsem a nyakamról az ujyait? Inkább a halál.

JÓSKA: – Nem kellett volna levágnom magát.

VENDÉGEK: – Felkötni! Felkötni! Dögöljön meg! Felkötni!

JÓSKA: – Látja, mennyien szurkolnak magának?

A két szállító érkezik, hatalmas ruhabálákat gurítanak be maguk előtt a Nevadába.

SZÁLLÍTÓ 1.: – Nnapot, a ruha.

VENDÉGEK: – Hurrá! Éljen! Éljen!

SZÁLLÍTÓ 2. (*még két zsákot belők*): – Itt a többi is. Jó a szervezés, itt várnak már a vevők is. Látszik, hogy nem kezdő viszi a boltot.

DÁMCSI: – Hát ez mi a franc?

SZÁLLÍTÓ 2.: – Nyugati ruha.

DÁMCSI: – Nyugati?

SZÁLLÍTÓ 1.: – Hát használt.

SZÁLLÍTÓ 2.: – Bálaruha.

SÁSNÉ: – Az kell egy ilyen kéthetes öregasszonynak, mint én.

SZÁLLÍTÓ 1.: – A Nevadába volt a rendelés.

SZÁLLÍTÓ 2.: – Kéthetes?

SÁSNÉ: – Hetvenhét. De nem látszok annyinak. Szépet hoztak?

SZÁLLÍTÓ 2.: – Svájci minőség, asszonyom.

SÁSNÉ: – Kibontani! Egy alkalmi kell. (*Nekiesik, feltépi.*) Kalap is. Fehér kalap. És kesztyű. (*Felveszi őket.*)

SZÁLLÍTÓ 1.: – Nyugalom, emberek. Jut mindenkinek, ebben elturkálhatnak holnapig.

SZÁLLÍTÓ 2.: – Még az öreganyjuk is úgy kiöltözhet, mint egy anyakirálynő, tessék parancsolni.

DÁMCSI: – Báliruháról beszéltünk.

SZÁLLÍTÓ 1.: – Lesz ebben az is, ezekben a ruhákban bárhol meg lehet jelenni, kifogástalan ömlesztés.

SZÁLLÍTÓ 2.: – Van idő.

ÉVCSI: – Egész jó cuccok.

FIATAL LÁNY: – Nézd ezt a csíkosat.

ISTVÁN: – Milyen jó zakó.

SZÁLLÍTÓ 1.: – A Szalai úr?

DÁMCSI: – Már nem tudta megvárni magukat.

JÓSKA: – Szentségelt is rendesen.

SZÁLLÍTÓ 1.: – Mért? Nem késtünk el.

DÁMCSI: – Nagyon hirtelen kellett elmennie, azt mondta, hogy a számlát az irodájába vigyék le.

SZÁLLÍTÓ 1.: – Ki van ott az asztal alatt?

DÁMCSI: – Lezárt ügy.

SZÁLLÍTÓ 1.: – Robbanás?

JÓSKA: – Nem, lövés. Négy lövés, leszámolva.

SZÁLLÍTÓ 2.: – Mázli.

ÉVCSI (*rádobja a mennyasszonyi csokrot a hullára*): – A feledhetetlen férjnek és legjobb apának.

Második felvonás

Egy tér és egy utca torkolata, tatarozást soha nem látott házak, kilobbant ablakok, a patinás háborús sérülések közepébe tűzött reklámvillogók. Szürrealisztikus nagyságú kutyasardarabok közt hajléktalanok üldögélnek, kurvák, narkósok, árusok, stricik. Olykor bedühödik egy-egy autómagnó, lövöldözés, robbanások hangja.

HAJLÉKTALAN 1.: – Tegnap is úgy esett, mintha puskából lötték volna.

ALMAKONTY: – A mozdonyszőke anyádat, azt!

CSÓKA: – Mit ugatsz, pont olyan kurva vagy, mint én.

ALMAKONTY: – De legalább nem cigány.

CSÓKA: – Hülye paraszt. Pont ezért húzzál a faszba!

HAJLÉKTALAN 2.: – És a Keleti kapujában hat rendőr állt.

HAJLÉKTALAN 1.: – Azok a fő letarolók.

HAJLÉKTALAN 2.: – Nem is tudtam bemenni, tiszta szarrá áztam.

ÉVCSI: – Ez a kocsisor.

DÁMCSI: – Az.

ÉVCSI: – Hogy kerülünk mi ide?

DÁMCSI: – Ide hozott minket a taxi, amit Drakulin úr küldött értünk a Nevada elé. Azt is megtehetette volna, hogy nem küld. Nem?

ÉVCSI: – De mért itt tett ki? Mi egy nászéjszakát adunk el, itt meg mindenki magát árulja.

DÁMCSI: – Nyilván itt van Drakulin úr irodája.

ÉVCSI: – Micsoda lepra környék.

DÁMCSI: – Nem is maradunk itt sokáig, megkapjuk a villa címét vagy a hotelét, ahová rögtön elkísérlek.

ÉVCSI: – És?

DÁMCSI: – És! Kint megvárlak.

ÉVCSI: – Hol kint?

DÁMCSI: – Amíg tart a nászéjszaka, a villa előtt, vagy a szállodánál.

ÉVCSI: – Odakint, egyedül a hideg nászéjszakában, te szegény. Micsoda luvnyák.

DÁMCSI: – Semmi közöd hozzájuk.

ÉVCSI: – Eszembe se jutott, hogy lehetne.

DÁMCSI: – Ami nekik züllés, az nekünk fölemelkedés.

ÉVCSI: – Az irodában lesz kifizetve a négymillióért?

DÁMCSI: – Nyilván, hol másutt. Úgyhogy utána majd muszáj még ide visszajönni a pénzünkért.

ÉVCSI: – Itt még egyszer végigmenni, fuj.

DÁMCSI: – Évcsi.

ÉVCSI: – Dámcsi, én úri nő vagyok.

DÁMCSI: – Igazad van. Akkor is muszáj még egyszer megtenni ezt az utat, aztán miénk a világ.

ÉVCSI: – Borzalmas.

DÁMCSI: – De azért jó rá gondolni.

ÉVCSI: – Ügyes vagy, Dámcsi.

DÁMCSI: – Muszáj.

ÁRUS 1.: – Sorsváltoztató krémet! Tíz tableta a halál ellen! Sorsváltoztató krém! Szerencsespré, aranyoskám, vegyen szerencsesprét. Egész nap tartja az illatát, hozzá egy kaparóست is, biztos nyeres.

ÉVCSI: – Magának.

ÁRUS 1.: – Egy kaparóست, anyukám? Pitbull-fejes koton, forró műgecivel?

DÁMCSI: – Ne foglalkozz velük, Évcsike.

ÁRUS 1.: – És neked öreg, akciós áron egy forgófejes, végtelenített műerekció, steril csónakmotorral?

ÖREGASSZONY: – Éjszakáimba álmokat.

FIATAL LÁNY: – Lelkiekben gazdag, vígkedélyű lány vagyok, négyesben is.

ALMAKONTY: – Ez nem cigányország, egy magyar kurva itt azt csinál, amit akar, jó?

CSÓKA: – A lepcsés pofád, az majd szét lesz borotválva!

ÖREGASSZONY: – Megint beleléptem.

HAJLÉKTALAN 1.: – Vén boszorkány, hogy egyenesedne ki az ékágéja, hát nem imádja a természetet?

HAJLÉKTALAN 2.: – A kutyaszar az ember leghűségesebb barátja.

HAJLÉKTALAN 1.: – Követi mindenhova.

HAJLÉKTALAN 2.: – Aki a kutyaszar komálja, rossz ember nem lehet.

FIATAL LÁNY: – Őzgida keres párdúcot, bőkezű, diszkrét úr személyében. Szüntelen nyár, 25/12.

HAJLÉKTALAN 2.: – Egyet mondok, kettő lesz belőlem, szívni van?

HAJLÉKTALAN 1.: – Kífi van, nesze.

HAJLÉKTALAN 2.: – Ezt a kettes villamos se darabolja föl.

HAJLÉKTALAN 1.: – Borban megpuhulna.

HAJLÉKTALAN 2.: – De bor meg nincs.

HAJLÉKTALAN 1.: – Egy kicsi se?

HAJLÉKTALAN 2.: – Még ennyi se!

ÁRUS 2.: – Albert Einstein, amerikai úrhajós, aki először lépett a holdra, üzeni magának, hogy ne mondjon le a pénzről, amely akkor lesz az öné, ha teljesítőképességét száz százalékosra felfokozza.

ÁRUS 3.: – Az Éden Bt. agyzeléje felszabadítja az erejét.

ÁRUS 2.: – Albert Einstein agysampon az Édentől, és lesz egy csomó pénze.

ALMAKONTY: – Az volt ígérvé, hogy rám vehetek félmilliót, és egy fillér sincs rajtam.

CSÓKA: – Mindent beszedsz, amit vakerálnak neked?

ALMAKONTY: – Ez a mai egy olyan szar nap.

CSÓKA: – A tegnapi nem az volt?

ALMAKONTY: – Hol van az már?

Gézus Popsyt lökdösi maga előtt, aztán kézen fogva húzza, néha átfogja a vállát, fűzgéli, fenyegeti, csábítja, s mindehhez a lányban jó alanyra talál.

GÉZUS: – Itt kell dolgoznod, nincs mese. Ez is egy munka, ne rinyálj.

POPSY: – Itt nem.

GÉZUS: – Mit akarsz, te hülye? Hogy autó után kössenek, és a fűben húzassanak? Jobban jársz, ha nekem engedelmeskedsz, és nem a többiek kényszerítenek.

POPSY: – Itt nem csinálom, itt semmiképpen.

GÉZUS: – Olyan pofonokat kapsz mindjárt, hogy nyolc napon túl se lesz kuncaftod. Mi az, hogy nem? Ezért versenyeztél.

Megnyerted.

POPSY: – Ott az igazgató úr vett volna meg.
GÉZUS: – Itt is.
POPSY: – Exkluzív vendégeim lettek volna, modellügynökség, reklámszerepek, Japán, Amerika. Ez meg a kocsisor. Ide nem állok ki.
GÉZUS: – Dehogynem.
POPSY: – És sokat kerestem volna.
GÉZUS: – Itt is sokat keresel.
POPSY: – Mennyit?
GÉZUS: – Nyolcvan-százezret minden nap megcsinálhatsz!
POPSY: – Napi százzongy?
GÉZUS: – Annyit meg is kell csinálnod. Csajok, Csóka, Almakonty, baszom a szátok, itt az új hús, a Popsyka.
CSÓKA: – A Popsyka.
POPSY: – Popsy.
ALMAKONTY: – Popsy?
GÉZUS: – Rendet, manit.
ÁRUS 2.: – Az Éden Bt. megváltoztatja az életét.
FIATAL LÁNY: – Dögöljete meg, hogy én is idéférjek! Barackvirág, házaspárokkal is.
ÁRUS 2.: – Higgyen benne!
ÁRUS 3.: – Akkor hat.
PROSTI: – Nekem napi huszonnégy órát kéne aludni, de nincs rá idő, hogy kidegenerálódjak.
FIATAL LÁNY: – Tetszik a hímzés? Az anyukám csinálta, toalettes a Hiltonban, és rengeteg az ideje, amikor dolgozik. Csináljon neked is?
PROSTI: – Hagyjál, tiszta bjtiszlíp vagyok.
ÁRUS 3.: – Visszautasítja a sikert? Mentőt! Orvost!
DÁMCSI: – Nemsokára mi is árulhatunk valamit. Az összes pénzt befektetjük.
ÁRUS 3.: – A mindent gyógyító suskakrém. Bekeni magát tetőtől, bekeni magát talpig, bekeni elöl, bekeni hátul, és kinől az agya!
ÁRUS 4.: – Pisztoly, géppisztoly. Ha meguntad az agyát, a hülye dumáját, iktasd ki. Gránát, téenté, kés, boxer.
ÉVCSI: – Telefon! Dámcsi, kapásod van.
DÁMCSI: – Ja, a miénk csöng?
ÉVCSI: – Ott a Gézus!
DÁMCSI: – Lépünk le. Haló! Kicsoda? A Gézus vagy?
ÉVCSI: – Bazmeg, de szívás.
GÉZUS: – Bizony, a Gézus vagyok. Isten hozott benneteket a placcon. Már azt hittem köszönés nélkül akartok elmenni mellettem.
DÁMCSI: – Mért, hol vagy?
GÉZUS: – Huhú, kukucs, hol vagyok?
ÉVCSI: – Jé, csak most vettünk észre.
DÁMCSI: – Hát te meg mi a francot csinálsz itt?
GÉZUS: – Mindjárt itt lesz a főnök is.
ÉVCSI: – Főnök? Kicsoda?
GÉZUS: – Neki dolgozom.
ÉVCSI: – Kinek?
GÉZUS: – Forogsz a sminkedben, hogy mindjárt kigyulladsz.
DÁMCSI: – Mért, kinek?
GÉZUS: – Csoportvezető vagyok. Főnök. Nézd, attól addig. Ott is főnök vagyok, ahova ti jöttök.
DÁMCSI: – Hogy?
GÉZUS: – A rendőrök a Nevada előtt elengedtek. Azt mondták, hogy menjek a fenébe, nem tudják raktározni a rengeteg adóst.
ÉVCSI: – Gézus, verseny volt!
DÁMCSI: – És minden versenynek van vesztese.
GÉZUS: – Remélem. Aztán jött a főnök, és fölvelt. Azt mondta, pont egy ilyen alak kell neki. Beajánlottam Popsykát is. Őt is elzavarták a zsaruk, és szegény árva gyerek ott állt céltalanul az utcán, gondoltam, megérdemli, hogy a hóna alá nyúljak, és fölléptessem.
DÁMCSI: – Véresen simli.
ÉVCSI: – Színésznő lett?
GÉZUS: – Inkább táncol, meg egyebek, viszont nagyon sokat keres, mert ez kurva nagy üzlet, sokkal nagyobb, mint amiben eddig utaztam. Úgyhogy most én parancsolok itt. Mostanában, Dámcsika és Évcsike, sose tudhatjuk, hogy a következő menetben kinek a fenekét fogjuk bámulni a fejünk fölött. Az események olyan gyorsak, hogy holnap tudod meg, kik voltak már tegnap főszereplők.

Piros szmokingban jön Drakulin, az élet hercege, az éjszaka császára, aki mellett elmegy, az elhallgat, még egy táskamagnó is, mindenki hátrébb lép egy kicsit.

GÉZUS: – Meg is jött!
DÁMCSI: – Kicsoda?
GÉZUS: – Drakulin úr, a főnököm.
ÉVCSI: – Nekünk köszönheted a pozíciódat!
GÉZUS: – Tiszteletem, direktor úr. Készt a hölgy és az úr.
DRAKULIN: – Nagyon szomorú.
ÉVCSI: – Egy kicsit minden úgy elhúzódot...
GÉZUS: – Ez tényleg így volt.
DÁMCSI: – De már itt realizálódunk. Az igazgató úr irodája?
GÉZUS: – Az igazgatói iroda?
DRAKULIN: – Ott van, ahol én. Itt minden az én irodám. Ha nem vagyok itt, akkor is. Ezek a csodálatos hölgyek pedig irodám

egzotikus növényei, húsevő virágok. Azzal nem vagyok tisztában, hogy húsevő virágról a méhek gyűjtenek-e mézet, de én igen, és ez a fontos. Gézus úr meg a húskertészem.

ALMAKONTY: – A pénzem akarom, a pénzemet!

DRAKULIN: – Mit akarsz, Almakonty?

ALMAKONTY: – Ki lettem fosztva.

DRAKULIN: – Igen, de mi a probléma?

ALMAKONTY: – Hogy nem ez volt beígérve.

DRAKULIN: – Annyira megszorulva soha nem leszek, hogy beígérni se tudjak.

ALMAKONTY: – Ide a pénzem, a ruhám!

DRAKULIN: – A szüzességem, az ifjúságom.

GÉZUS: – Ruhát. Két szilikonzsákot. Egyet előre, egyet hátra.

ALMAKONTY: – Szélhámos!

DRAKULIN: – Megváltó. A szélhámos itt megváltó.

ALMAKONTY: – Akkor is! A pénzemet akarom, a ruhám.

DRAKULIN: – Mindjárt itt fog az anyád is sivítózni. Oh, gazember, mit tett a leányommal? Én kérem, tisztelt asszonyom, semmit. Ő szopott le engem! Bizony. Egyébként pedig a mai pozitív identitás választáson alapul. És azt majd csak a jövő fogja megmutatni, hogy lesznek-e olyan választásra méltó kategóriák, amelyek révén kiépülhet végre a magyar társadalom új, pozitív és ártatlan identitása.

ALMAKONTY: – Ez Csepeli?

GÉZUS: – Ne hisztizzél, mert lecsavarom a kontyodat.

ALMAKONTY: – Akkor se mozdulok innen, amíg nem kapom ki, ami nekem jár.

KUNCSAFT 1.: – Mennyi?

ALMAKONTY: – Húsz perc hatezer. Ha simogatni akarsz a mellem is, akkor hét.

KUNCSAFT 1.: – Gyere.

ALMAKONTY: – Mindent vállalom, kivéve popsit.

GÉZUS: – Heló, a pénz!

KUNCSAFT 1.: – Oké, oké.

DRAKULIN: – Hogy áll a kassza?

Átúg egy alak színen, leszúrja az egyik hajléktalant, és nincs sehol.

HAJLÉKTALAN 1.: – Hé, te, hé, hé! Segítség! Segítsenek. Hát nem látják?

GÉZUS: – Na mi van?

HAJLÉKTALAN 1.: – Megszúrta, belevágta. Idevágódott egy alak, a Franciba nyomta a kést, a zsákjából a két üveg bort kiragadta, és elrohant.

PINTYŐ: – Pirulj pofa, jó a potya, ha nincs munka, jó a kuka, kuss!

GÉZUS: – Már az előbb is néztem, hogy rontjátok itt nekem a városképet, de most már tényleg vége, takarodjatok. Fogd meg a lábát, baszki, a kukabúvár cimborádnak, és húzzad innen a kurva anyádba, mintha szánkózni mennél. Oké?

HAJLÉKTALAN 1. (*kihúzza Francit a színről*): – Nekem meg mért hazudtad, Franci, hogy nincs borod.

GÉZUS: – Igazgató úr, a kassza. Innen kétszázízezer, a 85/B elől százhetven, a Rózsa pub kétszázkilencvenöt, a 79 elől nyolcvanháromezer.

DRAKULIN: – A 79 elől csak nyolcvanháromezer? Gyenge nap.

GÉZUS: – Még nincs is vége.

DRAKULIN: – Vissza kell állítani az ugróaras szisztémát.

DÁMCSI: – Évcsi, dől hozzánk a pénz. Egmillió! Fél nap alatt majdnem egymillió, és ez nagyon gyenge.

GÉZUS: – Tehát hétszázötvennyolcezer, kötelegetve, plusz az előbbi hétezer, összesen hétszázhatvanötezer.

DRAKULIN: – A kézzelfogható pénz.

PINTYŐ: – Meg is lehet nyalni, édes.

DRAKULIN: – Pedig ma már nem a pénz, hanem a jelképe játszik. Telefonkártya, tankoló kártya...

PINTYŐ: – ...az orálkúthoz.

DRAKULIN: – A szexkártya bevetésével mi is megszüntethetnénk a közveszélyes készpénzforgalmat.

GÉZUS: – És kiszűrhetnénk a kontárokat.

CSÓKA: – Elhúzzák a lábam közt a zsupát, és a puncim leszedi róla a zsozsót.

GÉZUS: – A homlokodon meg villognak a számok, hogy a kuncsaft ellenőrizhesse, oké a biznisz.

CSÓKA: – Villanynuna. Robotkurva villanymindzsóval.

GÉZUS: – Az már van, a félkarú elszedi a pénzed, te meg élvezed. DRAKULIN: – Pénzügyi aktus, nő nélkül.

PINTYŐ: – Persze, nővel baszni ma már tiszta perverz.

DRAKULIN: – Hétszázhatvanötezer, milyen kevés pénz, és mennyi munka. Én őszintén sajnálom szegény Almakontyot. Az ő problémája az ügymenet lényegéből fakad, még én se tudom megoldani! Ha ugyanis senki nem kap semmit, bármilyen keveset ígérek is, az később mindig rengeteg. Szörnyű. Amikor ígérek, nem azért teszem, mintha bárkit be akarnék csapni. Fordítva. Segíteni akarok, használni. Én jót akarok. Munkát, keresetet, megélhetést nyújtani. És mindig abban bízom, hogy most végre sikerül. De nem, nálunk ez se működik. Én tehetek róla? Én, aki szintén az áldozata vagyok ennek? A mártírja? Nincs új a napfogyatkozás alatt. Ehhez szoktunk hozzá, a kudarchoz minden vonalon. Bármí érkezik hozzánk, az mind a hátsófelét mutatja nekünk, azt az orcáját, amelyet jobb történelmi korszakok a világ boldogabbik fertályán következetesen a nadrágjukba rejtenek. A mi sorsunk meg az, hogy ettől a testrésztől reméljük, egyszer majd emberarcú lesz. Nem lesz. A mi napunk az ördög valaga.

CSÓKA: – Popószépségverseny csinálunk?!

DRAKULIN: – Pont erre gondoltam.

CSÓKA: – Rajta! Én leszek az első. Kinek van itt még ilyen jó nagy, kerek segge, mint az enyém? Vannak ezek a szűkességűek. A buzíknak valók az olyan nők. A nagy, kerek, az az igazi, az kell az olyan férfinak, akinek nemcsak a nyelve áll föl, igaz-e?

DRAKULIN: – Elég nagyot változott mostanában a szépségideál.

CSÓKA: – Azért csak szép ez ma is, direktor úr.

DRAKULIN: – Akinek meg nem szép, az is találjon magának örömet. Az én dolgom a kitaró munka, hogy a változás jó legyen mindenkinek. Ne szenvedjen senki emiatt.

CSÓKA: – Persze hogy ne szenvedjen, az én első díjas seggem majd megvigasztalja. Drakulin úr szerint ki nyer, ha nem én? Nekem van itt a legjobb seggem. Aki meg rosszul lát, tegyen föl szemüveget.

DRAKULIN: – Aki rosszul lát, szemüveget tesz. Még a vak is. Akinek az izmai nem tudják emelgetni a tüdejét, vastüdőbe rakják, és még hosszú évekig pompásan szelel. A járóképtelen életében nagy változás egy kerekesszék. Beültek, és máris száguld. Autóba száll, amelyet kézzel vezet, és átsuhan az életén. A féllábú műlábat ránt, nagyothalló készüléket használ a süket. A félkezűnek műkéz, a féleszűnek műész. Ha hiányoznak a kerekei, és járószékbe ültetem az agyat, csak jót teszek, s még jobbat, hogy toloom, ha már benne ül, az meg maga a boldogság, ha ekkor azt hiszi, hogy repül! A saját szárnyain. Én torztükröt tartok az eltorzult természetnek, és újra szép lesz a világ. Tükrömben a felhőkarcoló salakdomb kizöldül, sétára csábít a kitépelt erdő holt vidéke, pillangózni hív a folyómederben hömpölygő, eleven moslék. A lélek- és arcsérült, a nem hagyományos szépségű, akinek gyönyörűsége szokatlan, mert Csernobil után kilenc füllel született, hibátlannak látja magát, ha ortopédtükrömben néz, és nem nyugtalankodik. Ortopédtükrő a lélekkárosultnak, az agykorlátozottnak, és jobb lesz a világ. Más a tökély arca. Popóparádé, farfesztivál, seggshow, zenés-táncos egyvalag. Tükröm, tükröm mond meg nekik, ti vagytok a legszebbek a világon, egészségesek, okosak, gazdagok. Népszerű állítás. Én a közboldogságot nyújtom át.

CSÓKA: – Az lesz a díj?

DRAKULIN: – Az, egy herélt kandúr.

CSÓKA: – Hol van?

DRAKULIN: – Megfoghatod magadnak.

GÉZUS: – Ha győzől.

CSÓKA: – Erre a seggre az összes díjat ki kell zsűrizni. Kinek van még ilyen?

DRAKULIN: – Senkinek, Csóka, csak neked.

CSÓKA: – Most gyorsítva!

GÉZUS: – Mint a mókus a kerékben, úgy jár a segged.

CSÓKA: – Az én seggem, az egy balett-táncosnő. Művésznő a seggem is, meg én is. Ketten hajtunk.

DRAKULIN: – Csóka meg a popója, ők ketten, meg még körülbelül kétmilliárd ember már most teljesen fölöslegesen van a földgolyón. Hiroshima és Hollywood unokáinak szegény rokonai, brrr. Rájuk sötétedett az örök világossághoz vezető úton, kihullottak a gyárakból, és kiokádták őket kisstílusú forradalmaik. Kétmilliárd segédmunkás, mi a franc legyen velük? Arra még jók, hogy vevők legyenek a drogpiacra, meg egy kis seggshow-ra. Egyik testrészükhöz se drága, egészségesen is nagyon olcsók, mégis pontosan úgy megvan mindenük, mint a gazdagoknak.

GÉZUS: – Ami a természet csodája, igazgató úr.

DRAKULIN: – Ettől piacképes ez a rettenetes massa. Addig kell kihasználni ezt a rendkívüli biológiai állapotot, amíg el nem múlik, és minél többet értékesíteni belőlük.

DÁMCSI: – De főleg minket.

DRAKULIN: – Meglesz. Zenés kísérettel, a magabiztosság, az önbizalom jó érzésének kábulatában, hogy ne fájjon. Ez maradt a nagy elhatározásokból, a fájdalomcsillapító. Mire a történelem vonata ideért...

CSÓKA: – Jaj, jaj, fekete vonat...

DRAKULIN: – Elfogytak róla a nagy eszmék. Idáig csak a hóhérok utaztak. De nem dolgozhatnak érzéstelenítés nélkül. Mindegy mitől, csak zsibbadjon.

ÉVCSI: – Már azért szeretném a pénzt is látni, nem csak hallgatni a szöveget.

GÉZUS: – Hamarosan nyélbe ütjük a kisasszonyt, és utána elszámolunk.

CSÓKA: – Előtte még a seggshow! Mindenki lépjen föl.

DÁMCSI: – De jó popó bajnokság, csajok, sorba!

GÉZUS: – Dámcsikám, told hátrább a biciklit. Jaj, te, bocsika, nem tudnál kölcsönözni egy kis pénzt? Rövid határidőre, tudod.

ÉVCSI: – Szemétbánya. Tele vagy dohánnyal, és minket is lenyúlsz.

DÁMCSI: – Évcsi, nyugi, ezt most muszáj.

GÉZUS: – De mennyire. Még? Van még nálad?

DÁMCSI: – Semennyi.

GÉZUS: – A tyúknál?

ÉVCSI: – Egy vas se.

GÉZUS: – Add már ide a hendidet is, Dámcsikám. Hívást várok azon is. Kösz. Ugye, hogy jobb adni, mint kapni.

CSÓKA: – Sokkal. Adjak egy édszet?

DÁMCSI: – Kösz, de tartsd meg inkább, szerintem neked jobban kell.

GÉZUS: – Figyelem, három menet: ruhában, bugyiban és anélkül.

CSÓKA: – Minden menet végén eredményhirdetés.

DRAKULIN: – Inkább egy különleges év arca bajnokságot rendezünk, az emberarcú segg szépségversenyt.

CSÓKA: – Seggarcú ember!

GÉZUS: – Igazgató úr, ez zseniális.

DRAKULIN: – Tudom.

ÖREGASSZONY: – Benevezek!

GÉZUS: – Ráncos tepsi, öregasszony valaga.

CSÓKA: – Elhagyott lövészárkok vagy te már Rózsi.

GÉZUS: – Popsitos.

CSÓKA: – Fogd be, és áruld a kotont.

DRAKULIN: – Melyiket díjazzuk? A gömbölyűt? A fiúsat? A körtefeneket? Az almát? A lányost? Az érett asszonyost? A nagy kerek popót? A hazai női segg hátulütője a zsír. Bár jobb, ha vigyázok. Lehet, hogy a kifejezés sérti a feministákat, a jogvédőket, meg a kenderszakállú ombucmanót. Eshával kell talán mondani. Sheg. The sheg. És hölgyzemélyt a hagyományos asszonyi állat helyett. Hölgyhátság, és nem női fenék. Hölgyzemélyi sheg. Shegicsókolom. Kiszti sheg, naccsád, kiszti sheg! Hogy ma milyen gyönyörű shegünk van. Madám, hogy szolgál a kedves shegecskéje?

GÉZUS: – Én is azt mondom, hogy nem kell itt finomkodni, ugye, kurvák?

KUNCSAFT 2.: – Mi a menü, cuncikám?

POPSY: – Uram, ez egy szexuális szolgáltatás. Egy orális szex háromezzer...

KUNCSAFT: – ...micsoda, háromezret egy szaxiért? Ennyiért leszopom saját magamat.

POPSY: – Egy szex négyezer, a komplett tíz. Natúr franciával tizenkétezer.
KUNCSAFT 2.: – Tíz.
POPSY: – Tizenegy.
KUNCSAFT 2.: – Oké.
GÉZUS: – Heló, a pénzt.
KUNCSAFT 2.: – Itt van.
POPSY: – A pénzem!
GÉZUS: – Ez nem a te pénzed.
POPSY: – Menü, szaxi, komplett? Natúr francia? Velem így nem lehet beszélni! Minek néz engem, hülye szemét.
PINTYŐ: – Ez a beütött, bamba szuka nem tudja, mért állították ide.
DÁMCSI: – Popsy!
KUNCSAFT 2.: – Semmi pops! Mit képzelsz, nem rád vagyok befizetve.
DRAKULIN: – Örökké a megszólítási problémák. *(Előjönnek a háttérfigyveresek és a véredek.)*
GÉZUS: – Fiúk, akkor most törjétek be. Ami belefér, mindent, aztán hozzátok vissza. De olyan extra kiszolgálást kapjon, amelyet még senki.
POPSY *(ordítózik, miközben összecsomagolja):* – Nem vagyunk állatok!
GÉZUS: – Dehogynem.
POPSY: – Szemét gecik!
CSÓKA: – Mi lesz már, apukám, baszunk vagy ravatalozunk?
KUNCSAFT 2.: – Na menjünk, ha már úgyis fizettem.
DRAKULIN: – Összegezve a problémánkat, a hazai hölgykérdés a popóban ölt testet. Ha megfigyelték már, ott alul, a vágásnál, ahol a comb és a popó találkozik, meghúsoodik, behájasodik az idom, és úgynevezett apajpusztai rengősegg alakul ki. Széles derék, lágy fenék.
GÉZUS: – Jó segg holtig feszül, mint a Dámcsinak. Gyere, elpróbáljuk.
DÁMCSI: – Velem?
GÉZUS: – Persze. Egy kicsit gyakorolsz a nászéjszakára.
DÁMCSI: – A nászéjszakára?
GÉZUS: – Láttál már egyszemélyes nászéjszakát, barátom?
DÁMCSI: – Évcsi meg én?
GÉZUS: – Évcsi meg nem te. Hogy ő és ki, az nem a te bizniszed.
DÁMCSI: – Tudom.
GÉZUS: – De te és valaki.
DÁMCSI: – Én és valaki?
GÉZUS: – Rajta van a szerződésen az aláírásod. A nászéjszakát vettük meg. A csomagot. Benne téged meg a nőt. Te őt adtad el, ő téged, ő magát és te is magadat, ti együtt és külön egymást meg saját magatokat. Háromoldalú szerződés. És ha a megrendelő azt mondja, hogy te vagy a lány? Tudod-e hozni a bársellőt? Egy ilyen reprezentatív éjszakán nem lehet talpig szalicilban megjelenni, mint egy háziasszony a befőzés után.
DÁMCSI: – Nem szoktam se befőzni, se buzizni, jó?!GÉZUS: – Nem jó.
ÉVCSI: – Azért a Dámcsi egy szál befőttesgumiban is egész jól tud kinézni, imádom. Pláne, amikor táncol. Annyira férfi.
GÉZUS: – Ezt megnézzük.
DRAKULIN: – Csekély szórakoztató tréning? Erre kíváncsi vagyok.
GÉZUS: – Dámcsi, gyorsan kapj magadra egy rendes bugyit, és start.
DÁMCSI: – Ne szívass, nem fogok itt bugyiban ugrálni. Azért ezt nem muszáj.
GÉZUS: – De muszáj. Még nem vagytok túl az üzleten.
PINTYŐ: – Sütiropitánc! Sütiropitánc, kezdjétek, gyere!nk!
DÁMCSI: – Bugyim sincs.
GÉZUS: – Mezcseré! Évcsi, add oda neki a bugyidat.
DÁMCSI: – A bugyiját?
ÉVCSI: – Én meg leszek a gatyádban.
GÉZUS: – Skerázzatok már, bazmeg.
DRAKULIN: – Azt jelenti, hogy kérlek, siess egy kicsit.
GÉZUS: – A ruhákat meg szépen hajtogassátok össze, és oda velük a sarokba. Az én kölcsönzőmből van mind. Lejártak. Zene?
Mert csak úgy szárazon.
PINTYŐ: – Nyomassatok neki egy jó ágyba tekerő nótát.
GÉZUS: – You are my destiny.
DÁMCSI: – Ez nem az.
GÉZUS: – Ne ellenkezz.
DRAKULIN: – Figyelem, az erotika fekete hangja.
GÉZUS: – Hastánc! *(Pénzt dug Dámcsi bugyijába.)*
DÁMCSI: – Én százast nem fogadok el. Az a helyzet, hogy nekem száz forintot nem szoktak adni.
GÉZUS: – Honnan tudod, hogy százast?
DÁMCSI: – Érzem a bőrömön. Tartsd meg inkább, és nézd a műsort. Vannak itt táncos lányok, topless közreműködés, egész éjszakát betöltő sztriptíz, lájv és leszbikus só, szeparált helyiségek, erotika intima. Hideg italok, forró hölgyek hűsítik felpeszűdült véredet. Engem meg hagyj békén.
GÉZUS: – Hideg vagy, husi, égess, mint egy probléma. Ha kevés a pénz, emelem a tétet. Húsbavágás, égetés, és minden más extra, plusz ötezer darabonként.
DÁMCSI: – Nincs az a pénz, amiért...
GÉZUS: – Egy ötezres? A sötétben csúszó ropogós bugyipénz a fényes bizonyíték, hogy a pucéran paráználkodó bankjegynél semmi se izgatóbb. Akarod, hogy Széchenyi csókalgassa azt az édes kis hasad?
DÁMCSI: – Nem.

GÉZUS: – Petőfi?
DÁMCSI: – Nincs már forgalomban.
GÉZUS: – Dózsa.
DÁMCSI: – Te szadi.
GÉZUS: – Taposs meg.
DÁMCSI: – Ingyen is.
GÉZUS: – Rajta! De ne cipőben, édesem. Ülj rám.
DÁMCSI: – Meztláb egy Szent István! Ülve kettő.
GÉZUS: – Egy Ady.
DÁMCSI: – Szent István.
GÉZUS: – Ady.
DÁMCSI: – Nem engem keresel, ez biztos.
GÉZUS: – De. Pontosan téged. Ezt a szép, szabálytalan arcú nőt, aki te vagy.
DÁMCSI: – Nem vagyok nő.
GÉZUS: – Dehogynem.
DÁMCSI: – Ne nyúlj hozzám.
GÉZUS: – Dehogynem. Én simogatlak, te meg mosolyogsz, mert muszáj mosolyognod a te fekete bikádra.
DÁMCSI: – Ezt.
GÉZUS: – Az az izmos kis keze. Imádom, ha ilyen durcás vagy. Az arcod, mint egy tinié, de a tested egy érett asszony. Először a pupillámmal tapogattam ki, most a kezeimmel, és mindjárt úgy bevágok, hogy elájulsz. De ha neked az jobb, akkor semmi jópofizás, udvarlás, hanem egyből be a korpásba.
DÁMCSI: – Én hozzá nem tudok nyúlni egy fiúhoz.
GÉZUS: – Én se egy csajhoz, az olyan undorító.
DÁMCSI: – Mindegy, már késő. A te fiúd elutazott, örökre külföldre ment. És nincs olyan terve, hogy visszajön. Ha majd nem lesz magánál, oké? Mindent ellep a szürke trutymó, meg az idegbaj. És semmi sincs megorganizálva. Ide? Soha többet, szia.
GÉZUS: – Soma! Zoli! Ede! Robi! Igen, Robi! Ernő! Tamás! Laci! Elek! Karesz! Lehet hallani?
DÁMCSI: – Mit dumálsz?
GÉZUS: – Sze-ret-lek!
DÁMCSI: – Nem engem, jaj de jó.
GÉZUS: – De téged is, és belekiáltom az ürbe.
DÁMCSI: – Hol itt az úr? Itt minden teli van szarral.
GÉZUS: – Főleg te.
DÁMCSI: – Én?
GÉZUS: – You! Are my destiny.
PINTYŐ: – De jó' csinálják.
ÖREGASSZONY: – Mintha színházban volnák. A Csárdás királynő, Honthy Hannával, az volt még gyönyörű.
GÉZUS: – Fém hajcsat kellene, bronzsínű, sima mintás vagy nyomott.
ÖREGASSZONY: – Csodálatos.
PINTYŐ: – Ez jó?
GÉZUS: – Aha, tűzd a hajába.
DÁMCSI: – Nem!
PINTYŐ: – Te borzos cica, ne ellenkezz, hanem kérjél többet.
GÉZUS: – Két Szent István? Bár a mértéktelenség bűn. Ne vétkezz, csak vetkezz.
DÁMCSI: – Én topless szám vagyok.
GÉZUS: – Átszervezés, bugyi nélkül sokkal jobb a topless.
PINTYŐ: – Többet lehet keresni. Még egy Széchenyit is pakolj rá.
GÉZUS: – Kossuth.
PINTYŐ: – Széchenyi. A lényeg a lényeg, anyukám, hogy a pénzednél legyél. Egy forintot se engedj.
DÁMCSI: – Nem vagyok az anyukád, százezer Széchenyiért se.
PINTYŐ: – Hogy mi vagy, hát azt végképp nem te mondd meg.
GÉZUS: – Ahogy a Széchenyi dörzsöli a hasadhoz azt az okos, szakállas pofiját, hát abba nem pusztulsz bele? A göndör szőrme, ha?
DÁMCSI: – Nem.
GÉZUS: – Nem áll fel tőle, kisanyám?
DÁMCSI: – Nem.
GÉZUS: – Neki már Széchenyi se jó.
DÁMCSI: – Most már befejezhetnénk.
GÉZUS: – Nem fogjuk. Bartók, Bartók, Bartók. De azért vigyázz, szivi, ha nagyon megindul a pénz, nagyon éhes leszel rá.
PINTYŐ: – Te, anya, akarj nagyon éhes lenni.
GÉZUS: – Károly Róbert.
PINTYŐ: – Bethlen, de tíz!
GÉZUS: – Az két Szent István. Nem kapod meg.
PINTYŐ: – Mátyás király!
GÉZUS: – Olyan nincs.
DÁMCSI: – És ki van? Rajtad kívül?
GÉZUS: – Liptákné meg Múhr Teodóra. Két hetvenes hölgy, folyamatos klienseink.
DÁMCSI: – Két vénasszony? Ne hülyéskedj Gézus, az nekem nem fog menni.
GÉZUS: – Neked semmi se jó? Se Szent István, se Múhr Teodóra? Még nem vagyok túl az üzleten, de nem is leszek. Ez így nem fog menni.
DÁMCSI: – Oké, mi a cím?
GÉZUS: – Ők mindig valami jó kis bregyót rendelnek. Aki társalkodni is tud. És friss, fiatal. Ez Évcshire illik, csak őrá, senki másra.

Nagy öneki az üzleti értéke.

ÉVCSI: – Én? Két öregasszonnyal a nászéjszakámon?

DRAKULIN: – Évcsike, ugye, mint tulajdonos, a legnagyobb hasznot fogja kihozni a testéből.

GÉZUS: – Láthatnám a nemi szervez?

ÉVCSI: – Mi?

GÉZUS: – A szádat, anyukám, mutasd a szád.

PINTYŐ: – Te naszád.

GÉZUS: – Mosolyogj, mozgasd a szád, a fogaidat húzd be, a nyelved nyújtsd ki. A valagparádén még gyakorolhatsz egy kicsit, utána már élesben következel.

ÉVCSI: – Nem indulok.

DÁMCSI: – De Évcsi.

DRAKULIN: – Nagyon előnyösen szűkült a mezőny. Nincs itt Almakonty, Csóka is dolgozni ment. És Popsy, aki fénypontja lehetne az eseménynek, ugyancsak el van foglalva.

PINTYŐ: – De én is indulok.

GÉZUS: – Te?

PINTYŐ: – Mért? A tébé támogatta esztétikailag, hogy a két szülés után eltűnjön a hasam. A seggemet meg tornáztatom.

GÉZUS: – Dámcsi, kapd ki gyorsan a szemékonténerből azt a klotyóülőkét és tartsd a pofád elé.

DÁMCSI: – Minek?

GÉZUS: – Kötelező gyakorlat.

DÁMCSI: – Így?

GÉZUS: – Úgy. Vagy inkább állítva? Hogy jobb? Csukd rá a fedelét, most nyisd ki. Ez az. Csináld ritmusra.

DÁMCSI: – Így?

GÉZUS: – Pontosan. Csukd, nyisd, csukd, nyisd.

PINTYŐ: – Majd én megmutatom. Na, figyelj, te beütéses. Seggringatás, riszálás, rázás. Így kell. Látszik, hogy sose tanultad.

GÉZUS: – Ne csukott fedél mögül beszélj, Dámcsi. Amikor válaszolsz, mindig nyisd ki.

DÁMCSI: – Jó.

GÉZUS: – Na most is elbasztad.

DÁMCSI: – Véletlenül.

GÉZUS: – De közben a ritmust se told el.

DÁMCSI: – Oké.

PINTYŐ: – Teljesen, mint egy szentkép.

GÉZUS: – És mozgasd úgy a fejed, ahogy a Pintyő a seggét.

PINTYŐ: – Föl, oldalt, lefelé.

DÁMCSI: – Most jó?

PINTYŐ: – De ritmusra, te! Figyeld, elindul jobbra fölfelé, fönt reng egy kicsit, aztán balra le, egy kis riszálás, és nyomás újra föl. Körbejáratni, ez a lényeg.

GÉZUS: – Olyan rémült pofát vágsz, hogy abban nincs semmi erotika.

PINTYŐ: – Egy kicsit rázzad is.

GÉZUS: – És vágj erotikus pofát. Ahogy a Pintyő mutatja.

DÁMCSI: – Vágjak erotikus pofát? Hogy?

PINTYŐ: – Így a!

DÁMCSI: – Értem.

GÉZUS: – Végre. De csináld is!

DÁMCSI: – Nem sikerül.

PINTYŐ: – Hát mutatom. Így kell riszálni, így ringatni, így meg rengetni.

GÉZUS: – Sikerül az, csak akarni kell. És közben táncolj. Táncolj, táncolj. Úgy állsz ott, bazd meg, mint egy díszszázad. Egy kis hastáncot lássunk.

DÁMCSI: – Oké, oké.

GÉZUS: – Most megint csukott fedél mögül beszéltél.

PINTYŐ: – Csípőből!

DÁMCSI: – Nyakkal?

PINTYŐ: – Risszants, te!

GÉZUS: – Katasztrófálisan rossz segg a pofád, Dámcsi. Évcsi, segíts neki.

ÉVCSI: – Hogy segítsék?

GÉZUS: – Két impotens hülye. Oldd meg a feladatot! Együtt dugjátok ki a fejeteket. Kifér?

ÉVCSI: – Ki.

GÉZUS: – És mosolyogjatok.

DÁMCSI: – Mosolygunk, muszáj.

ÉVCSI: – Mind a ketten.

DRAKULIN: – Az arc, a más szépségű segg. Jó kép.

GÉZUS: – Figyeljétek a Pintyőt, mutassátok meg, mit tudtok. Még sokat kell igyekeznetek, hogy a ti pofátok legyen a legszebb segg. Csukd be, nyisd ki.

DRAKULIN: – Shegjáték, shegmimika, Shegesvár. A shegeteken a történelem.

GÉZUS: – Két shegfej.

Beront Popsy és a testvérek, majd mögöttük a busz misszionáriusa is megérkezik, aki leginkább jóistennek van öltözve.

POPSY: – Jézus élt, Jézus él, Jézus élni fog!

PINTYŐ: – Mi?

POPSY: – A Jézus biznuszét visszük.

PINTYŐ: – Hova?

TESTVÉR 1.: – Vár rátok az Úr!

TESTVÉR 2.: – Rátok vár az Úr!

PINTYŐ: – Mi van veled?

POPSY: – Térj meg te is. *(A két testvérral együtt eksztatikus táncba kezdenek, elterülnek, ide-oda gurulnak a színpadon.)*

PINTYŐ: – A popószezségverseny meg akkor most elmarad?

DRAKULIN: – Megvolt a verseny, a fellépésed Dámcsival és Évcsivel.

PINTYŐ: – Igen? Ki az első?

POPSY ÉS A TESTVÉREK *(ide-oda gurulva a színpadon)*: Jézus! Jézus!

PINTYŐ: – Popsy, ne hülyéskedj, Jézus nem is indult.

POPSY ÉS A TESTVÉREK: – Az Úr, az Úr legyen veled! Jézus, Jézus!

ÉVCSI: – Ki az első?

DRAKULIN: – Dámcsi nagyon igyekezett.

PINTYŐ: – A Dámcsi mindent elbaszott!

DRAKULIN: – Évcsi egy kicsit későn szállt be, emiatt az ő teljesítményét nem szívesen értékelném, bár nem csinálta rosszul.

PINTYŐ: – Akkor győztem.

DRAKULIN: – Így volna, ha már korábban is rendeztünk volna popószezségversenyt, és már létezne egy licenc, amelynek alapján az egészet bármikor meg lehet csinálni. Volt egy pillanat, amikor azt hittem, én vagyok a győztes...

GÉZUS: – ...éljen az igazgató úr!

DRAKULIN: – De maga az ötlet, az arc versenyztetése seggként, és nem fordítva – kolosszális. Miközben teljesen kézenfekvő.

Úgyhogy átadom a helyem. A seggshow bajnoka...

POPSY ÉS A TESTVÉREK: – Jézus, Jézus!

DRAKULIN: – Gézus!

PINTYŐ: – Nem is versenyzett.

DRAKULIN: – Kétszázezer. A második helyen Pintyő, százezer. A harmadik díjat nem adjuk ki, de a két kezdő, a Dámcsi–Évcsi páros, minden erkölcsi elismerést...

TAXIS: – Helóztok, itt a Merdzsó, kit vihetek a két hetvenesnek a rendelésre?

PINTYŐ: – A Liptákné Ilike–Múhr Teodóra címre?

GÉZUS: – Az Évcsi menjen?

ÉVCSI: – Te már voltál ott, Pintyő?

PINTYŐ: – Hányinger...

DRAKULIN: – Évcsit oda majd később. Most Pintyőke.

ÉVCSI: – Hol leszek én már később.

TAXIS: – Siessél, anyukám, még sok a fuvar.

PINTYŐ: – Rohanok.

DRAKULIN: – Pintyő, ne felejtse el nekik bemutatni, amivel ezüstérmes lettél.

PINTYŐ: – Szia!

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA *(most érkezik, egy újabb testvér társaságában)*: – Jézus velünk! Már megint lemaradtam a testvéreimtől, de Isten megbocsátja. Átszervezés, építkezés. Akkora már a gyülekezet, hogy alig győzöm. Kft-alapítás, imacsarnok, fohászpálya, szent székházak, a térítéshez is már rég csuklóbusz kellene.

TETSVÉR 3.: – Istennek legyen hála.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Hiszen minden az övé.

ALMAKONTY *(berohan)*: – A Rózsában! Drakulin úr, Gézus, lövöldöznek a Rózsában!

GÉZUS: – A kurva istenbe!

POPSY ÉS A TESTVÉREK: – Vár rád az Úr!

DRAKULIN: – Megnézzük, mi folyik ott. *(Drakulin, Gézus, a fegyveresek, a véredek a Rózsa pub irányában elvonulnak.)*

DÁMCSI: – Elkúrtuk, Évcsi, de teljesen. Te is a végén szálltál csak be, és megint nem mi kaptuk a pénzt.

POPSY *(fölkel, a testvérek körülötte gurulnak, csapkodnak, rugdosnak a levegőbe)*: – Térjete meg az Úrhoz! Térj meg! Te is. Te is.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Szoboszlaj Popsy, két ipszilonnal, add elő elhívásod történetét. Mondd el, hogy ki voltál, és mondd el, most ki vagy.

POPSY: – Rátaláltam az útra, hála Jézusnak, mert ő vezet.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA ÉS A TESTVÉREK: – Jézus, Jézus!

POPSY *(földhöz veri magát, fölpattan)*: – Testvérem nem volt, a szüleimet elvesztettem. Anyukám vérmérgezésben halt meg, amikor én még kislány voltam.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Ugye! Vérmérgezés! Lélekmérgezés! Mi történt, Popsy, azután?

POPSY: – Apukámat azért lötték agyon, mert meg akart engem védeni.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Ugye! Egy olyan világ, ahol az édesapát lelövik, mint egy kutyát! A védtelen családok!

POPSY: – Jézus! Jézus! Édesapám holtan terült el, engem megvertek, leszaggatták a ruháimat, megerőszkoltak, és elvették mindenem.

TESTVÉREK: – Vár rád az úr!

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Szoboszlaj Popsy, két ipszilonnal! Ott álltál az Úr színe előtt egyedül és meztelenül.

POPSY: – De már van mindenem! Jézus útját járom, a gyülekezet az én apukám és anyukám, a gyülekezet az én testvérem.

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – Ugye! Jézus! A gyülekezet! Nézze Istencsatománk műsorait a tv-ben!

POPSY: – Mindenem túl tudtam kulturálni magamat, pedig csordultig teli volt az idegrendszerem, ó, Jézus, Jézus. Kétségbeesve támolyogtam az utcákon...

A BUSZ MISSZIONÁRIUSA: – ...körülöttesd a hamis ragyogás! Félszívű fogyasztók, bukott angyalok örvénylettek, akik akkorát szarnak, mint egy vimesdoboz. Ugye!

POPSY: – Körülöttem a hamis ragyogás, én meg tele voltam szarral, bűnnel és félelemmel.

TESTVÉREK *(gurulva, gesztikulálva, a levegőt rugdalva)*: – Már a szervezete is tönkrement, elvékonyodott a haja, és töredeznél kezdtek a körmei.

TESTVÉR 3.: – Korpás lett a fejbőre!

TESTVÉREK: – Jézus, segíts!

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – A lélek! A test! Ó, Jézus, Jézus.

POPSY: – Már arra gondoltam, hogy öngyilkos leszek, amikor egy felirat világított rám egy autóbusz oldaláról...

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – ...Jézus él, Jézus élt, Jézus élni fog! Meghívtam ezt a leányt a buszba, egy férget. Ugye! Szoboszlay Popsy két ipszilonnal, Jézus nevében. Nem rád tiportam, hanem magamhoz intettelek, és így szóltam hozzád, vedd el ezt a Jézuskrémmel teli kelyhet, és kend be magad tetőtől-talpig.

TESTVÉR 3.: – A Jézuskrém egész napra megóvja lelkedet a baktériumoktól.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – A Jézuskrémtől meggyógyul a tested és a lelked.

TESTVÉREK: – Jézuskrém, Jézuskrém!

TESTVÉR 3.: – A Jézuskrém a lélek rántalanítója.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Ugye! Jézus! A test! A lélek! Kosmetikus.

TESTVÉREK: – A Jézuskrémmel végzett kezelések után Popsy haja dús lett, és már nem töredeznek a körmei. A szervezete is megerősödött.

TESTVÉR 3.: – Nem korpás a fejbőre.

POPSY: – Megtöltöttek Szent Gázzal, és odafent szállidosok most Isten trónusa körül.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Szent Gáz! Szent Gáz!

GÉZUS: – Szent szar!

A BUSZ MISSIONÁRIUSA (ő és Popsy, meg a testvérek mind a földön rángatóznak, vinnynognak, nevetnek, sírnak.) Ó, Jézuskrém, segíts! Istenkapszula, Szent Gél, jöjjön el a te országod. Istengél, Istengél. Jézus Szívének száma! Ez egy nemzetközi hívás. Jézusvonal, Jézusvonal. (A misszionárius fölpatan.) Eleonóra sztárnő is megpumpálkodott Szent Gázzal, és tökéletesen Istené lett. Eleonóra, Szent Gázzal teli, kelj fel, és mondd el nekik, hogyan találtál Jézus bizniszére.

TESTVÉR 2.: – A külföldet jártam, a legjobb helyeken léptem fel, azt hittem örökké fiatal és gazdag vagyok, amíg nem találkoztam a busz misszionáriusával.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Velem! Nem akárkivel. Egy igazi templomnedzserrel! Aki a tudásmérnökök között Jézussal ül együtt az igazgató tanácsban.

TESTVÉR 2.: – Akkor rádöbentem, hogy az én örökifjú csillogásom az elmúlás iszonyatának fénye. A halálfélelem csillog rajtam, és nincs semmim. De a busz misszionáriusa így fordult hozzám...

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – ... ott állsz Jézus Szívében, az örökélet tégléjében...

TESTVÉR 2.: – És láttam, ahogy rögtön felbontódik az összes szerződéselem, éreztem, ahogy megszűnnek nyomasztó gondolataim, elmúlnak fájdalmaim. Összes pénzem átadtam a busz misszionáriusának...

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – ...hetvenmillió kilencszázhatvanezer.

TESTVÉREK: – A pénz hit. A pénz remény. A pénz szeretet.

TESTVÉR 2.: – Azóta Istennek énekelek, a bevétel Jézus folyószámlájára megy, épül az imacsarnok, a fohászpálya, és a szent székházak.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Jézus megengedte, hogy érte énekelj, és a lelkedet felpumpálhasd Szent Gázzal. Ugye?

TESTVÉR 2.: – Könnyű lettem, lebegtem a parkolóban a busz fölött, és csak azt éreztem, hogy mindentől meg akarok szabadulni, ami ahhoz a másik világhoz köt.

TESTVÉR 1.: – Nekem szürkült a hajam, és már hullani is kezdett. De amióta Jézus samponjával a buszban naponta megmoshatom, visszabarnult és újra dús lett.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Most már el tudjátok képzelni, milyen lehetett, amikor Jézus és tizenkét kommandósa a Genezáreti tóban az örökélet samponjával mosta meg a haját, miután a Gecsemáni kertben bekapálták a Jézuskrémhez való szent füvek ágycsontjait. Robikapa! Akkor még nem volt. Mégis hogy dolgoztak. És harcoltak! Illegálisban meg nyíltan. És ha lebuktak, szószéknek használták a vádlottak padját. Ők voltak a beleváló partizánok. Rájuk nem bérelszámológ felügyeltek, hanem őrzővédő angyalok vigyáztak, a végső győzelemig. Az volt ám a központi bizottság, Jézus meg a tizenkét kommandó! Percenként kongresszust tartanak a lelketekben. Jézus! Jézus! Van-e nála jobb bankár? Nincs! De ez nem is itt történt ám, nem ezen a koszos téren, nem ezeken a kutyaszarus szűk utcákon kezdődött a Jézus-mozgalom, Jézus, Jézus, hanem Dávid országában. Mégis érezhetted, ahogy megszűnnek nyomasztó gondolataid, elmúlnak fájdalmaid, láttad, ahogy nő a hajad, és szürke foltjai barnára változnak. Jézus, Jézus!

TESTVÉR 4.: – Teljesen kelet-európai volt már a fogsorom, amikor felszólított az úr, hogy mosolyogjak. Jézus, Jézus. Szerencsére még nem lustultam el, így engedelmeskedtem a sugallatnak.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Az én buszom a mennyországba megy! Nagyon messze van a mennyország. Jézus mégse volt lusta, hogy onnan idáig jöjjön. Ugye, micsoda szupermaratoni. Jézus eredményét azóta se döntötte meg senki. Jézus ma is világbajnok.

Hajrá, Jézus, hajrá! Mert üzenetét Isten nem akármibe, hanem a fiába csomagolta. Ez a komoly marketing. Micsoda dizájn! Fiát meg a Szent Lélekbe, és az egészet saját magába. Három réteg és egy csomag. Vízálló, hőálló és ütésbiztos. Ó, Jézus, Jézus.

TESTVÉR 4.: – Rámosolyogtam a busz misszionáriusára.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – De én a szemem elé kaptam a kezem és eltakartam az arcomat a szégyentől.

TESTVÉR 4.: – Annyira sárgák voltak a fogaim.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – És akkor a kezembe adtam a fogkefét, amelyet Jézus használt a mennybemenetel előtt.

Érkezik a házaló a darab elejéről. Ebben a rövid jelenetben mindenki öngúnnnyal beszél, kimondják, amit tudnak magukról, de maguk előtt is titokban tartanak.

HÁZALÓ: – Hajnövesztő fejsze! Hajnövesztő fejszét vegyenek!

FIATAL LÁNY: – Citrom a szív, és divat a csikos kesztyű.

HÁZALÓ: – Csoki csótányt, pattogatott svábbogarát! Itt a hajnövesztő fejsze!

FIATAL LÁNY: – Emlékeztetkiesés, van-e?

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Mózes kőtáblája az első sikertelen szórólap. A többi reklámküldeményel együtt gyakran előkerül a postaládából, néha a kocsim szélvédőjére tűzve akadok rá, máskor meg egy egész tucatot bevágnak belőle a lépcső aljába.

HAJLÉKTALAN 1.: – Nyeletlen bugylibicska penge nélkül eladó.

ÁRUS 1.: – Müizzadságot, fokhagymasprét vegyenek! Hajkorpát tessék!

ÁRUS 2.: – Fognövesztő paszta, kéznövesztő szappan, sorsfordító zselé.

ÁRUS 3.: – Ajakcsökkentő rúzs, szemkító szemüveg! Szürkepúder, itt a szürkepúder. Zsírbeépítő tea!

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Isten egy nagy segg, amit naponta ki kell nyalnod!

DÁMCSI: – Magamhoz fűrészelem a világot, én leszek benne a legnagyobb, a kozmikus törpe. Miszter Nemmuszáj.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Adj egy biztos pontot a lelkedben, és kifordítalak a bőrdőből, a pénztárcádból.

POPSY: – Impotencia fokozót! Csókbüdösítő víz! Meddőszívó kapszula.

HAJLÉKTALAN: – Használt aranytárgyait, gyűrt papírpénzt díjtalanul elszállítom.

ÁRUS 2.: – Kisasszonyok, mellszőrösítő gélt csak tőlem vegyenek.

HAJLÉKTALAN: – Akciós emberhús! Olcsó szervkimérés!

ÉVCSI: – Vinnyogó páfrányból lekvár, azonnal búskomorság, jó gondolatok elűzésére vonító pálma, hátfájdító haraszt, csúziadó rügy. Lihegő liliom csontot tör, szívet hasít. Hurutfokozás, köhögés élénkítése. Lélekölő fű! Vegyenek lélekölő füvet! Terem árokparton, utak, ösvények szegélyén, háztetőn. Sikoltó gyökér, élvező tövis, páratlan álmatlansághozók. Pontos szaggatás, kitarító vérpisálás, feketesár. Ne sajnáld rám a drága szép időt, tavaszi fekélyhír, lefőzlek csontjaidról.

MIND EGYÜTT: – Csak a felső ajkam nőtt meg! Csak a bal mellem lett nagyobb! Nekem megrövidült a jobb lábam. A bal csipőm összehemelt. Inhaláljon fíngot, mélyen beszívjuk! Harmadik kéz nőtt a hátamon. Huszonhét perc alatt híztam harmincöt kilót. A faszom pinává változott és kicsengettyűzik belőle a herém. A hónom alatt egy új láb rugdal. Magához ránt anyánk a föld, és szörnyethalunk az útközestől. Jöjj közénk! Jöjj közénk!

Almakonty jön.

ALMAKONTY: – Dámcsi, a Drakulin úr hív.

DÁMCSI: – Hol van?

ALMAKONTY: – A Rózsában, robbanjál már.

DÁMCSI: – És a lövöldözés?

ALMAKONTY: – Csönd van, nem hallod, mit állsz? Avázz oda, vár a Drakulin úr.

DÁMCSI: – Évcsi, muszáj mennem, de sietek vissza, szia.

ÉVCSI: – Szia.

KUNCSAFT 3.: – Itt ilyen kis cuki bugyisok is vannak?

DÁMCSI: – Hagyd már, a francba, engem Drakulin úr vár.

KUNCSAFT 3.: – Nahát, a szüzike, nem szereted a nagyfiúkat?

POPSY: – Szexbiznisz, hapsikám, szexbiznisz. Egy erotikus program, száz százalékos biztonsággal?

ALMAKONTY: – Te nem vagy megtérve?

POPSY: – Dehogynem, és idehelyezett a gyülekezet, hogy pénzt keressek Jézus bizniszének.

ALMAKONTY: – Ja.

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Van Jézusnál nagyobb üzlet?

TESTVÉREK: – Jézus, Jézus!

A BUSZ MISSIONÁRIUSA: – Istennek minden munka tetszik, hiszen ő is gazdasági szereplő. Benne van a Bibliában? Benne. Szoktátok olvasni? Nem szoktátok! Mit vittek a napkeleti exportőrök Jézusnak? Aranyat, tömjént, mirhát. Pénzt és a pénz illatát.

POPSY: – Pozitív gondolatokat kell az agyamba tennem. Arra gondolok, hogy Isten a kuncsaft!

TESTVÉREK: – Térj meg te is! Szent Pénz!

KUNCSAFT 3.: – Szívesen.

POPSY: – Isten gazdasági életében úgy veszünk részt, hogy teljesen szabadon mindnyájan azt csináljuk, amihez értünk. Én a szexuális szolgáltatásban nyomulok. Egy komplett szex, natúr franciával tizennégyezer. Próbálja ki!

KUNCSAFT 3.: – Én a vőlegény vagyok.

POPSY: – Itt tartod a legénybúcsúdat, apukám? Engem ki ne hagyj.

KUNCSAFT 3.: – Nem, hanem aki befizetett a menyasszonyra, amit a Drakulin úr szállított le ide.

POPSY: – Az az.

KUNCSAFT 3.: – Igazítsd meg a hajadat, a fátylat, és sminkeld ki magad rendesen.

ÉVCSI: – Én?

KUNCSAFT 3.: – Persze.

ÉVCSI: – De hát én a nászéjszakánkat adtam el.

KUNCSAFT 3.: – Tudom, négy millióért.

ÉVCSI: – Drakulin úr önnel küldte el a pénzt?

KUNCSAFT 3.: – Nem. A pénz már Drakulin úrnál van.

ÉVCSI: – Jaj, de jó. Akkor maga az autóval jött?

KUNCSAFT 3.: – Miféle autóval?

ÉVCSI: – Hát amivel fölme gyünk a Hiltonba. Vagy a villába? Előtte rendesen föl akarok öltözni, beparfümözni. Ékszer is jó lenne. Nem küldött a Drakulin úr?

KUNCSAFT 3.: – Ékszer?

ÉVCSI: – Ékszer. Meg parfümöt.

KUNCSAFT 3.: – Nem. Meg autót se.

ÉVCSI: – Semmit?

KUNCSAFT 3.: – Semmit.

ÉVCSI: – Akkor meg mi a francot akarsz tőlem?

KUNCSAFT 3.: – Én vagyok a vőlegény.

ÉVCSI: – Az engem nem érdekel.

ALMAKONTY: – Szent Gáz.

KUNCSAFT 3.: – A vevő! A fogyasztó! A vásárló!

ÉVCSI: – A vevő?

KUNCSAFT 3.: – Én vettem meg a nászéjszakádat!

ÉVCSI: – És hol van a négymillió?

KUNCSAFT 3.: – Én az első részletet fizettem.

ÉVCSI: – Az első részletet?

KUNCSAFT 3.: – Igen, ott van a pénz a Drakulin úrnál. Ő mondta, hogy minden oké, le van az egész rendezve, jöjjenek ide, és keressem Évcsit. Ő a menyasszony. Te vagy az?

ÉVCSI: – Én vagyok.

KUNCSAFT 3.: – Akkor fátyolban lesz a natúr francia, meg egy csomó extra van még kifizetve. Fölül menyasszony, alul vőlegény, ez volt a kikötés. Sminkelj, fésülködj, tedd rendbe a fátyladat, és mehetünk. (A busz misszionáriusa, a testvérek kísérik őket.)

A Rózsa pubban Drakulin falatozik. A falhoz húzva, egymásra rakva négy hulla, fölöttük félkarú rabló, játékautomata villog. Kurvák, stricik, az újdondász – zakóján villogó press kitűzővel – részegek, narkósok. Mintha mi sem történt volna. Dámcsi jön be.

DRAKULIN: – Karmolom a rakottkrumplit brokkoliból. A brokkoli a krumpli, sovány sonka a kolbász, és tapad rá a tojás. Itt mindig elkészítik nekem. Kész röhej, tudom, viszont semmi hízás. Úgy döntöttem, hogy én itt ebből a nagy lebomlásból inkább kimaradok. Én építkezem. Mindig fit vagyok, és éber. Különben is, a mi szakmánkban egyetlen másodpercre se lehet kihagyni. Álmomban se szabad elaludnom! Foglalj helyet.

DÁMCSI: – Jó étvágyat kívánok.

DRAKULIN: – Köszönöm, finom. Lehet, hogy nem realizáltad, de figyellek téged. Észrevetted? De őszintén.

DÁMCSI: – Igen, Drakulin úr, éreztem.

DRAKULIN: – Érezted! Ez az, az érzemények.

DÁMCSI: – Muszáj.

DRAKULIN: – Ádám, ezekből az apró jelekből gondolom, hogy te más vagy, nem olyan, mint a többi. Nem, nem, ne tiltakozz, én az ilyesmit rögtön fölfedezem. Szakmai ártalom.

DÁMCSI: – Itt rengeteg tapasztalat összejön, az tutkó.

DRAKULIN: – Összejön az neked is, ahogy majd megy az idő.

DÁMCSI: – Ahogy majd megy az idő?

DRAKULIN: – Drága tapasztalatszerzés a miénk. Gézust például lelőtték.

DÁMCSI: – Az nagy szopás neki! Jaj, szegény.

DRAKULIN: – Az életével fizetett, hogy mi tapasztaltabbak lehessünk. Lelőtték, mint egy kutyát.

DÁMCSI: – Pedig milyen jó ember volt. Még a Popsynak is a hóna alá nyúlt. Gyakorlatilag egy idegennek. Szerencsétlen ember. És mért?

DRAKULIN: – A fasiszták üldözik a kábítószert, azért.

DÁMCSI: – Szemetek.

DRAKULIN: – Előtte ő is leterített vagy kettőt. Soha nem tudjuk már viszonzni neki, amit a forgalomért tett.

DÁMCSI: – Mennyire sajnálom.

DRAKULIN: – Én is.

DÁMCSI: – Nála volt a rádiótelefonom! Kölcsön. Meg egy csomó pénz is.

DRAKULIN: – Biztos, hogy még minden nála van. Siess, kutasd ki a zsebeit, egy fillér se vesszen kárba, csak aztán rakd őket újra egymásra. Nem kedvelem a rendetlenséget.

DÁMCSI: – Szia Gézus, hívást várok, tudod. Muszáj. Drakulin úr, megvan! (A másik hendi is előkerül.) Persze, hát kölcsönkérte az Évcsi telefonját is!

DRAKULIN: – Még szerencse, hogy mind megtaláltad.

DÁMCSI: – És akkor még a pénzünk.

DRAKULIN: – Keresd, ha más találja meg nála, más veszi el az önuralmát, és mindet idegesen zsebre vágja. Ne túrd.

DÁMCSI: – Dehogy túrom! Hol az a pénz, Gézus, hova raktad?

DRAKULIN: – Ebülvész úr keresni fogja rajtam.

BABSZI: – Egy Rolls-Royce ment el a ház előtt.

A PUB VENDÉGEI: – Ebülvész úr ellenőriz.

DRAKULIN: – Ő hitelez a rendőrségnek, támogatja a sajtót, az önkormányzatot. Én meg őt.

DÁMCSI: – Nadrágzseb? Üres. Farzseb? Az is. Mennyit kell forgatni szegényt azért a kis manióért. Belsőzsebek? Semmi. Az nem lehet. Nála kell lenni.

DRAKULIN: – Nincs a jobb bokájára szíjazva egy bőrtársoly?

DÁMCSI: – Itt?

DRAKULIN: – Az a bal.

DÁMCSI: – Itt nincs.

DRAKULIN: – A zokni alatt.

DÁMCSI: – Megvan.

DRAKULIN: – Az összes?

DÁMCSI: – Igen.

DRAKULIN: – Nem hiányzik belőle?

DÁMCSI: – Ebből? Egy fillér se.

DRAKULIN: – Nyugodtan számold meg, van idő.

DÁMCSI: – De mégis, hiányzik egy kicsi, nem is kicsi, majdnem a fele.

DRAKULIN: – A mindenit, a fele?!

DÁMCSI: – Igen, legalább a fele.

DRAKULIN: – Vagy még több is?

DÁMCSI: – Még több is.

DRAKULIN: – Az anyját.

DÁMCSI: – Több, mint a fele hiányzik, sokkal több.

DRAKULIN: – Nézd meg újra.

DÁMCSI: – Ez a negyede is alig van annak, amivel lógott nekem. Most mit csinálhatok?

DRAKULIN: – Nem sokat.

DÁMCSI: – Hogy soha nem kérek papírt. Ilyenkor aztán verhetem a fejem a falba, és kihajtom a bentlévőségeimet, mire behajtom a kintlévőségeimet. Máris szúr az oldalam.

DRAKULIN: – Ezentúl mindig kérj papírt. Én is azzal kezdtem, hogy rögtön szerződést kötöttem veletek, pedig teljesen megbízom bennetek. De egy papírokra épülő világban az embernek legyenek papírjai. A többiek, akik Gézuson fekszenek, nem a te adósaid?

DÁMCSEI: – A többiek?
DRAKULIN: – Lefogadom, hogy tőlük se kértél papírt.
DÁMCSEI: – Tőlük?
DRAKULIN: – Azért én mégis megnézném őket.
DÁMCSEI: – Így papír nélkül is?
DRAKULIN: – Aha.
DÁMCSEI: – Keress, találj.
DRAKULIN: – Hogy neked mekkora szerencséd van, te Dámcsi.
DÁMCSEI: – Szerencsém, miért?
DRAKULIN: – Ha élve maradnak, lehet, hogy sose fizetik vissza a tartozásukat.
DÁMCSEI: – Ilyen szemetek? Nem hiszem.
DRAKULIN: – Nem? Ádám, nagyra nőj, már mondtam neked, hogy túl jó vagy, és azt hiszed, hogy mások is azok. Lásd már be, hogy azok közül se komál mindenki, akiket te komálsz.
DÁMCSEI: – Még ez is csöpög.
DRAKULIN: – Hogy?
DÁMCSEI: – A vér. A Gézus is csöpögött még, pedig őt is hogy szerettem.
DRAKULIN: – Látod, pedig már kétszer is feltörölttettem.
DÁMCSEI: – Á, az nem számít. Nagyon sokáig tart, mire egészen kicsurognak.
DRAKULIN: – Meddig tart?
DÁMCSEI: – Disznóvágáson például, már négybe van hasítva, megmosva, beteszik a teknőbe, lesózzák, az ember azt hinné, hogy már nincs benne semmi vér, és órák alatt egy csomó összegyűlik a teknő alján. Úgy összeszívárogo. Csak a pénz nem gyűlik össze belőlük. Ennél is, a fele volt nála annak, amivel tartozott.
DRAKULIN: – Adós maradt?
DÁMCSEI: – Igaza van Drakulin úrnak, túl jó vagyok. Eddig mind adós maradt.
DRAKULIN: – Ennek a nagy szívjóságnak hamar véget kell vetni.
DÁMCSEI: – Muszáj. Szóval, Drakulin úr, hogy mondjam tovább, sokáig ereszt a hús. Nem is hinné az ember, milyen sokáig. Ennél se volt ott a teljes összeg, és a kezem is milyen, rohanok megmosni.

Rendőr, rendőrlány, számlazászlós szirénázva beront. Nagyon gyors ez a jelenet is, egészen addig, amíg a rendőrök színen vannak.

RENDŐR: – Kezeket föl, zsebeket ki, rendőrség!
RENDŐRLÁNY: – Állj!
RENDŐR: – Vond ellenőrzés alá!
RENDŐRLÁNY: – Értettem. *(Fejbe vágja Dámcsit.)* Véres a keze. Pénz, rádiótelefonok.
RENDŐR: – A tettes. Rablógyilkosság, ez a poén.
RENDŐRLÁNY: – Négy halott.
BABSZI: – Rablógyilkosság.
A PUB VENDÉGEI: – Rablógyilkosság. Rablógyilkosság. Rablógyilkosság.
ÚJDONDÁSZ *(a nyitott ajtóban állva jegyzetel):* – Rablógyilkosság ma is. Egy Muszajtörpe nevű fickó négy embert kinyírt, és kirabolt.
DÁMCSEI: – Nem csináltam semmit.
RENDŐRLÁNY: – Csak egy kis rablógyilkosságot.
RENDŐR: – Mostanában az tényleg semmi, ez a poén.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Bevételezzük a készpénzt.
RENDŐRLÁNY: – Kíváncsi vagyok, hogy a megjelölt tízezresek nála vannak-e?
DÁMCSEI: – Megjelölt tízezresek?
BABSZI: – Megjelölt tízezresek.
A PUB VENDÉGEI: – Megjelölt tízezresek. Megjelölt tízezresek. Megjelölt tízezresek.
RENDŐR: – Ági, kapcsold be az infralámpát.
RENDŐRLÁNY: – Értettem.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – A királyi vízjelnél a három foszforeszkáló pötty.
RENDŐR: – Infrál az mind, ez a poén, ...
RENDŐRLÁNY: – ...hogyan az összes a mi pénzünk.
BABSZI: – Muszajtörpénél megtalálták az összes megjelölt pénzt.
A PUB VENDÉGEI: – Muszajtörpénél volt az összes megjelölt pénz.
ÚJDONDÁSZ: – A rablógyilkos Muszajtörpénél megtalálták a véres pénzt.
DÁMCSEI: – Mind tölem volt kölcsönben az uraknál, akik ott fekszenek.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – És vért könnyeztek, amikor végre visszafizették.
RENDŐR: – Senki se szeret fizetni, az egy nagyon nehéz ügy.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Lelki teher.
RENDŐR: – Ez a poén.
RENDŐRLÁNY: – Meg van nála még két rádiótelefon is.
DÁMCSEI: – Mind a kettő az enyém!
RENDŐRLÁNY: – Véres a keze!
BABSZI: – Véres a keze?
A PUB VENDÉGEI: – Véres! Véres! Véres!
DÁMCSEI: – Mert maguk berontottak ide, és már nem volt idő, hogy megmossam!
ÚJDONDÁSZ: – Máris bilincsből Muszajtörpe, a véreskezű rablógyilkos! A vadul védekező Muszajtörpének még a vérnyomokat sem sikerült eltüntetnie magáról, amikor csuklóján kattant a nyolcas. A rendőrség gyors, mint egy hurrikán.
RENDŐRLÁNY: – Ékszer?

ÚJDONDÁSZ: – Az elrablott ékszerek véresen kerültek elő a megbilincselte Muszajtörpe zsebeiből.
DÁMCSI: – Csak egy-két gyűrű, de az még mind ott van az urakon.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Tárgyi bizonyíték, Ági, szedd le.
RENDŐRLÁNY: – Értettem.
RENDŐR: – Mind a félmillió meg van jelölve. Az a poén, hogy az összes a mi pénzünk.
DRAKULIN: – Tegyük el az urak a rádiótelefonokat is, hogy technikájuk színvonala fölvegye a versenyt a bűnözőkével. De a rablógyilkos az enyém. A tanúk is.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – A Drakulin úr?
RENDŐR: – Ági, bazmeg, pakold az agyadat a helyére, ez a Drakulin úr körzete.
RENDŐRLÁNY: – Honnan tudjam, ha nem mondod.
RENDŐR: – Mert az a poén, hogy neked kellett volna mondani.
RENDŐRLÁNY: – Te régebben vagy itt.
RENDŐR: – De neked kell tudni a körzetbeosztásokat.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Pardon, a hulla urak is a Drakulin úrhoz tartoznak?
DRAKULIN: – Hogyne.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Elnézést kérünk, eltévesztettük a házszámot. Adminisztrációs hiba.
RENDŐR: – Elég nyomszegény környék.
RENDŐRLÁNY: – Én speciel semmit nem látok itt.
DÁMCSI: – Ugye, hát mondtam, ártatlan vagyok.
RENDŐR: – Négy rendbeli rablógyilkosságban. Mostanában ez tényleg semmi.
RÉSZEG: – Könnyű testi sertés.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – A cselekményből származó adózatlan jövedelmet kivonjuk a forgalomból.
RENDŐR: – De te maradhatsz.
DÁMCSI: – Muszáj is. A Drakulin úr vendége vagyok!
DRAKULIN: – De mennyire.
RENDŐRLÁNY: – Ez a tetovált részeg is a Drakulin úré?
DRAKULIN: – Sose láttam.
RENDŐR: – Gyanús.
RÉSZEG: – De Drakulin úr!
RENDŐRLÁNY: – Még gyanúsabb.
RÉSZEG: – Drakulin úr, segítség, rendőrök!
RENDŐRLÁNY: – Kezet előre!
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Bilincsbeverés áfával száz forint.
RÉSZEG: – Mit képzeltek, hülyék! Ha volna pénzem, nem volnék részeg.
SZÁMLAZÁSZLÓS: – Részünkről vége.
DÁMCSI: – Azóta se emeltek?
RENDŐR: – Jó éjszakát, Drakulin úr.
RÉSZEG: – Dandártábornokom, én egy adófizető vagyok, nekem jár, hogy ingyen vigyenek el!
RENDŐRLÁNY: – Fogd be a pofád, te kis senki.
RÉSZEG: – Senki? Hála istennek, mert ez itt a senkik ideje, és akkor én is remélhetek. *(Elmegy a rendőrökkel együtt.)*
DÁMCSI: – Verhetem megint a fejemet a falba!
DRAKULIN: – Miért?
DÁMCSI: – Drakulin úr, a halottakat ezek a hülyék meg se nézték. Szegény Gézus! Csak még öt percig kellett volna a zsebükben hagyni a pénzem, és akkor most jó vagyok. Muszáj lett volna, nagyon muszáj.
DRAKULIN: – Ne törődj vele, Dámcsika.
DÁMCSI: – Hogyne törődnék!
DRAKULIN: – Van itt pénz.
DÁMCSI: – De nem nekem.
DRAKULIN: – Ül vissza.
DÁMCSI: – Köszönöm.
DRAKULIN: – Itt rengeteget kereshetsz, megfoghatod az isten lábát. Ha akarsz. Akarsz?
DÁMCSI: – Igen.
DRAKULIN: – Lekezebben, sokkal lekezebben. Mondd, akarom!
DÁMCSI: – Akarom!
DRAKULIN: – Mindenestül legyél benne a szóban. Az egész tested. Akarom!
DÁMCSI: – Akarom!
DRAKULIN: – Röpítsen föl, amikor kimondod. Akarom!
DÁMCSI: – Akarom!
DRAKULIN: – Akarom. Ez a szó a hajtóanyag, te meg a rakéta: akarom.
DÁMCSI: – Akarom.
DRAKULIN: – Akard is, mert hogy isten lába milyen jó, csak az tudja, aki fogja. Például én. És te? Ettél te már tejszínhabos gyümölcskelyhet?
DÁMCSI: – Ettem.
DRAKULIN: – Babszi, hozz az úrnak egy tejszínhabos gyümölcskelyhet, de úgy, ahogy én szeretem, véresen.
BABSZI: – Van moment, Drakulin úr.
DRAKULIN: – Babszi, Ebülvész úr nem volt bent?
BABSZI: – Azonnal jelentettem volna, Drakulin úr.
DRAKULIN: – Én hiszek isten lábában, Dámcsika. Higgy benne te is.
DÁMCSI: – Isten lábában?
DRAKULIN: – Én szerelmes vagyok bele! Te is legyél szerelmes isten lábába! Mondd, akkor benned marad.
DÁMCSI: – Szerelmes vagyok isten lábába.

DRAKULIN: – Igen, de lelkesebben, sokkal lelkesebben, hiszen ez nagyszerű érzés, és segít a nehéz helyzetekben. Nekem, aki mindig terheket cipelek, elhíheted, én csak tudom. Ha az egyik teher lemegy, újat veszek a vállamra. Isten lábába vetett hitem nélkül képtelen volnék rá. Csinálom, újabb és újabb terhek örökké. Okádok közben, de csinálom. Különbözik meg, egész kitűnő konyháról árulkodnak ezek az okádások. Bőségeseket és egészségeseket okádok, komplett ételsorokat. Az okádék mint retrospektív étlap. Erőleves, kaviáros előétel, szűzpecsenye zöldséggel, a kedvenc gyümölcskelyhem, Babszi!

BABSZI: – Már itt is van, Drakulin úr, gyümölcskehely, málnás, rumos tejszínhabbal, véresen.

DRAKULIN: – Kösz, Babszikám.

DÁMCSI: – Köszönöm, Drakulin úr.

DRAKULIN: – Babszi.

BABSZI: – Igen, Drakulin úr.

DRAKULIN: – Babszi, Ebülvész úr tegnap se járt bent?

BABSZI: – Nem, Drakulin úr, Ebülvész úr tegnap se volt itt.

DRAKULIN: – Érdekes.

BABSZI: – Jelentettem volna, Drakulin úr.

DRAKULIN: – Most megkóstolhatod, Dámcsi, milyen a véres gyümölcskehely. Utána ír viszki, olasz kávé.

DÁMCSI: – Köszönöm.

DRAKULIN: – Ne köszönd, egyszer még úgyis kihányod.

DÁMCSI: – Soha.

DRAKULIN: – Pedig az a nagyság jele.

DÁMCSI: – Az okádás?

DRAKULIN: – Hát persze, az igazán nagyoknak az egész világ a hányadékában fulladozik.

DÁMCSI: – Mért?

DRAKULIN: – Miért, miért? Ki tudja. Talán unják egymást. A világ a nagyokat, a nagyok a világot.

DÁMCSI: – Az jó lehet.

DRAKULIN: – Unni? És csinálni? Ha egy napra abbahagyod az építkezést, összeomlik, ami addig elkészült. Néha akkor is, ha nem hagyod abba. Mégis folytatni kell. Meddig? Még egy év. Egy év. Na jó, rendben van, kettő. Még két év, és lesz anyim, hogy nyomtalanul eltűnhessek egy villa mélyén a város fölötti hegyek közt. Még két év. Azalatt össze kell jönnie. Na jó, három, de maximum anyyi, és tünés.

DÁMCSI: – A Drakulin úr is ki akar szállni? Én már holnap önállósodom.

DRAKULIN: – Kértél papírt a pénzről?

DÁMCSI: – Milyen pénzről?

DRAKULIN: – Most se kértél papírt a pénzről!

DÁMCSI: – Amit a rendőrök?

DRAKULIN: – Az volt a váltságdíj első részlete. Most elúszott.

DÁMCSI: – Váltságdíj?

DRAKULIN: – Itt vagy nekem homlokig sárosan, négyszeres rablógyilkosságért köröznek, meg is találnak a négy hulla mellett, akiket hidegvérrel lemészároltál, megtalálják nálad a pénzt, az ékszereket, mégse visznek el. Mit gondolsz, ajándékba hagytak itt a zsaruk?

DÁMCSI: – De Drakulin úr tudja, hogy nem igaz!

DRAKULIN: – Még most is véres a kezed. Hogy én mit tudok, az nem számít, nem olyan világban élünk. A rendőrség mit tud? A tanúk mit tudnak?

DÁMCSI: – A tanúk? Ők a Drakulin úré.

DRAKULIN: – Meg te is, a nyolcmillió a váltságdíj fejében.

DÁMCSI: – Nyolcmillió?

DRAKULIN: – Vagy életfogyt.

DÁMCSI: – Loptam, az igaz. De az nem életfogyt, hanem felfüggesztett.

DRAKULIN: – Ha odaérsz élve a bíróságra, és fel nem függesztenek hamarabb. Loptál? Ugyan kitől?

DÁMCSI: – A halottaktól.

DRAKULIN: – Hullarabló vagy. De nem ezért fognak síttre vágni, hanem négyszeres rablógyilkosságért.

DÁMCSI: – Én, négyszeres rablógyilkos?

DRAKULIN: – Mindenki ellened vall.

DÁMCSI: – Ellenem?

DRAKULIN: – És soha ki nem jössz a kóterből. Kész, kampó.

DÁMCSI: – Akkor bontsuk fel a szerződést, Drakulin úr, és nem is voltunk itt. Fejezzük be!

DRAKULIN: – Nem kell ennyire elkeseredni. Jobb egy nagy szarban, mint sok kicsiben.

DÁMCSI: – Nem akarom folytatni.

DRAKULIN: – Nézzük a számokat. Nyolcmillió, amiből lejön, ami nektek járna, marad négy, de rájön az a félmillió, amiről a rendőröktől nem kértél papírt.

DÁMCSI: – De a félmilliót én szedtem össze a hullák zsebeiből.

DRAKULIN: – Ami itt van, élőárú vagy holt tőke, mind az enyém. Soha többet ne feledkezz meg erről.

DÁMCSI: – Négy és fél millió?

DRAKULIN: – Azt állítottad, hogy a hulláknál nem találtad meg a teljes összeget, amivel neked tartoztak, igaz?

DÁMCSI: – Pontosan!

DRAKULIN: – Mennyi volt az?

DÁMCSI: – Hétszázötvenezer.

DRAKULIN: – Nyilván kamat nélkül.

DÁMCSI: – Hát persze.

DRAKULIN: – Akkor az egymillió.

DÁMCSI: – Minimum.

DRAKULIN: – Tehát a végösszeg öt és fél millió, mert amivel eddig neked tartoztak, az most már nekem jár.

DÁMCSI: – Nem értem.

DRAKULIN: – Ha az adósságotok fejében az enyémekek vagytok, akkor a követeléseitek is az enyémekek, világos. És munkára fiú,

mert kell a pénz. A mai bevétel is kevesebb volt huszonegymillióval, mint amennyi Ebülvész úrnak minden napért jár. A nyakán vannak a választások, és ha személyesen Ebülvész úr kérdezi meg, hogy hol a kampányköltség, akkor már baj van.

DÁMCSI: – És a nászéjszakánk? Az nem számít?

DRAKULIN: – Most kezdjük újra? Annak az árát levontam az adósságotokból.

DÁMCSI: – Se nászéjszaka, se négymillió.

DRAKULIN: – Dehogynem. Évcsi nászéjszakája talán már véget is ért, a tiéd hamarosan kezdődik, a pénz meg még több is másfél millióval.

DÁMCSI: – De nem mi kapjuk!

DRAKULIN: – A jó esélytől a nulláig rövid az út. Meg vissza is. Benne lehetek egy nagy családban, ami hosszú távon jól hoz. De most rajtatok a sor. Először be kell tennetek a bankba, hogy majd utána kivehessetek. Itt a cím, mindjárt jön a taxi, kimész a Hűvösvölgybe. Jó munka, jó pénz.

DÁMCSI: – Ez egy férfi.

DRAKULIN: – Behívták a babáját katonának, és most nagyon szomorú. Meg kell őt vigasztalnod.

DÁMCSI: – Egy férfit?

DRAKULIN: – Muszáj. Ezért vagyunk, ez a dolgunk. Ő is egy érző szív. Gazdag, jó kapcsolatú ember, akinek a barátsága nagy hátrány, mihelyt összevesztünk.

DÁMCSI: – Nem is azt mondom, hogy nem, de viszont...

DRAKULIN: – Aki homoszexuális kapcsolatra nem hajlandó, az rasszista.

DÁMCSI: – Én nem vagyok az, de viszont...

DRAKULIN: – A választás pedig a megrendelő szabadsága. Ő majd mindent elmond, mindenbe bevezet, nagyon szeret bevezetni. Megmutatja mit, hogyan kell, ezt biztosra veheted, semmi izgalomra nincs okod. Már az előbb is panasz volt rád, pedig még el se kezdted dolgozni.

DÁMCSI: – Rám?

DRAKULIN: – Minősíthetetlenül beszéltél a kuncafttal, akit Évcsihez küldtem.

DÁMCSI: – Honnan tudtam volna, hogy Drakulin úr küldte?

DRAKULIN: – A főszabály, hogy mindenkit én küldök, aki fizet. Ezt az egy esetet meg felejtjük el. Koncentráljunk arra, hogy öt és fél milliót kell ledolgoznotok. Villámgyorsan. Ebülvész úr nagyon várja a pénzt, ez az öt és fél, drága barátom, ez semmi, a hibátlan üzletmenethez hatalmas pénzek kellene. Rajtatok a világ szeme.

DÁMCSI: – De az Évcsi nem fogja ezt csinálni. Hogy mondom meg neki.

DRAKULIN: – Kitérő példány, már tudni fogja. Ő itt marad. Téged pedig megvár a taxi, és a nászéjszakád után mész Győrbe.

DÁMCSI: – Az Évcsi nélkül?

DRAKULIN: – Összefonódásra nincs lehetőség. Győrben leszel kifizető. Ami itt Gézus volt, szegény.

DÁMCSI: – A Gézus?

DRAKULIN: – És ha munka közben bármi problémád lesz, itt vagyok én, a védelem. De nem lesz.

DÁMCSI: – Mért nem?

DRAKULIN: – Egy profi rablógyilkosnak? Aki hidegvérrel lemészárolt négy embert? És ez csak az, amit tudnak róla? Meg vagy csinálva, drága barátom. Rettegni fognak tőled.

BABSZI: – Egy Rolls-Royce megy a ház előtt.

DRAKULIN: – Megáll?

BABSZI: – Nem, Drakulin úr, söpör tovább.

DRAKULIN: – Ebülvész úr...

A tér és az utca torkolata, Almakonty és Évcsi jobbról és balról.

ALMAKONTY: – Ugye hogy te se haltál bele.

ÉVCSI: – Még most is hányingerem van, de túl vagyok rajta. Fölvesszük a pénzünket, és sose jártunk itt. Vége.

ALMAKONTY: – Az első üzlet nekem is elég furcsa volt, de gyorsan megtanulja az ember, hogyha engedsz, hamarabb szabadulsz.

ÉVCSI: – Mikor kezdted?

ALMAKONTY: – Tizenhét éve.

ÉVCSI: – És hogyan?

ALMAKONTY: – Eladtuk a nászéjszakánkat.

ÉVCSI: – Ti is? Mi lett a pénzzel?

ALMAKONTY: – Miféle pénzzel?

ÉVCSI: – Az árával.

ALMAKONTY: – Átverték. Az a csali, te. De mindig van, aki bekapja.

ÉVCSI: – Nem, nem, nem, nem! Ez nem igaz.

ALMAKONTY: – Elvesztetted az agyadat, ki az, aki milliókat leperkál, hogy egyet dughasson veled?

ÉVCSI: – A nászéjszakánk adtuk el, nem magunkat!

ALMAKONTY: – Ti is beszoptátok, ahogy mi is beszoptuk.

ÉVCSI: – Neeem!

ALMAKONTY: – Milyen szép volt. Elképzeltem a lakásunkat, hogy reggel felkontyolom a hajam, szellőztetek, és az ablakban mindenki látja, hogy a kontyom milyen gyönyörű.

ÉVCSI: – Tényleg az.

ALMAKONTY: – Neked is megcsináljam?

ÉVCSI: – Jó. Most akkor mi lesz? Papírunk van mindenről.

ALMAKONTY: – Hogy is hívnak?

ÉVCSI: – Éva.

ALMAKONTY: – Éva, már minden oké. A futtatód nagy szám lett, úgy ismeri mindenki, mintha húsz éve itt melőzna. És félnek tőle rendszeren.

ÉVCSI: – A futtatóm?

ALMAKONTY: – Négy manust kinyírt négy másodperc alatt, egy csomó manit kaszált, meg ékszereket.

ÉVCSI: – A férjem?

ALMAKONTY: – Igen, a Muszáj, a Muszajtörpe, a stricid.
ÉVCSI: – Jézusmária. Ölt?
ALMAKONTY: – Nem is örülsz?
ÉVCSI: – Tényleg? Ölt?
ALMAKONTY: – Kurva jó fejl! Az történt, hogy amikor a Rózsában volt a balhé, lelőtt három manust, meg véletlenül a Gézust is.
ÉVCSI: – A Gézust is?
ALMAKONTY: – Legalábbis a Muszáj azt mondja, hogy véletlen volt. Senki nem mer vele vitatkozni.
ÉVCSI: – Most hol van? Bújkál?
ALMAKONTY: – Mért bújkálna? Lehet, hogy idejön, de lehet, hogy nem, mert megy Győrbe, te meg itt fogsz dolgozni velünk egy másik stricivel, Drakulin úr majd kijelöli.
ÉVCSI: – Nem vagyok kurva.
ALMAKONTY: – Hát mi vagy? Most jössz a fuvarból, itt állsz a sarkon majdnem meztelen.
ÉVCSI: – Nem, nem, nem, nem!
ALMAKONTY: – Dehogynem.
ÉVCSI: – Nem ez volt ígérvé!
ALMAKONTY: – Az meg kit érdekel?
ÉVCSI: – A pénzem adjátok ide! A pénzem! A négymillió forintomat!
ALMAKONTY: – Ne hülyéskedj már.
ÉVCSI: – Ki vagyok rabolva.
ALMAKONTY: – Ki.
ÉVCSI: – Lőjetez agyon, engem is lőjetez agyon!
ALMAKONTY: – Jól van édes, értem én, csak éppen értelme nincs. Nyugi, és nem lesz semmi baj.
ÉVCSI: – Gyilkost csináltatok a férjemből. Őt akarom! Hívjátok azonnal ide. Taxi, taxi! Egy percig nem maradok.
ALMAKONTY: – Adjátok vissza a nászéjszakámat! A menyasszonyi koszorúmat, a millióim! Meg a növénygyűjteményem, a matrózgallérom, az ebédjegyem, az akácós utat a fehér sziklával. Na, elég volt, anyukám. Fogd be a pofád, mert szétverem.
ÉVCSI: – Tessék?
ALMAKONTY: – Fejezd be, ez itt nem megy. Nem tőlem kell félned, én pont olyan kurva vagyok, mint te. De az az igazság, hogy megmondjam neked, hogy Drakulin úr az ilyesmit nagyon nem komálja, és hamar átvágják a torkod. Képes vagy felfogni?
ÉVCSI: – Nem fogok strichelni.
ALMAKONTY: – Ne stenkerold magad, fölösleges. Drakulin úr azt szereti, ha rögtön megvan, amit akar, Drakulin úr semmit nem szeret kétszer mondani, Drakulin úr nem szeret várakozni, Drakulin úr nem szereti a rendetlenséget, Drakulin úr nem szereti, ha a lányok és a fiúk válogatnak a kliensek között, Drakulin úr nem szereti, ha a keresztnévén szólítják.
ÉVCSI: – Mért, mi a keresztnéve?
ALMAKONTY: – Most, hogy így kérdezed, nem is tudom. Az a lényeg, hogy Drakulin úr mindenkit tegez, de Drakulin urat mindnyájan Drakulin úrnak hívjuk. És Drakulin úr azt se szereti, ha valakinek nincs rendben a sminkje, ha nem illatos. Tessék, a tükröm.
ÉVCSI: – Kit izgat, hogy mit szeret az a szemét állat.
ALMAKONTY: – Ezt soha többet ki ne ejtsd a szádon.
ÉVCSI: – A férjemből gyilkost csinált, belőlem kurvát. Nem. Megyek, elég volt.
DÁMCSI (*üzletiesre dizájnolt, színes öltönyben jelenik meg*): – Muszáj maradni, Évcsi.
ALMAKONTY: – Ha meghallom ezt a muszáj szót, muszáj valami fedezéket keresni.
ÉVCSI: – Nem maradok.
DÁMCSI: – Tartozunk Drakulin úrnak.
ÉVCSI: – Ő jön négymillióval nekünk! Vegye ki belőle, ami jár neki, a többi a zsebünkbe, és tűnés.
DÁMCSI: – Már levonta, ami jár neki, és még így is mi vagyunk sárosak.
ÉVCSI: – Az nem lehet.
DÁMCSI: – Évcsi, megöltem négy embert. Nem fontoltam meg, de mégis, megtörtént. Csak húzgáltam a ravaszt és törtem előre, ők meg hullottak, mint a legyek. Vagy én vagy ők. Muszáj volt.
ÉVCSI: – Igen.
DÁMCSI: – És Drakulin úr kiváltott a zsaruk karmai közül. Nyolcmillióért.
ÉVCSI: – Hullánként kettő. Amennyit darabonként értünk is fizetett volna.
DÁMCSI: – Pontosan.
ÉVCSI: – És most nem ő fizet nekünk négymilliót, hanem mi tartozunk ugyanennyivel neki.
DÁMCSI: – Nem. Őt és fél millió a sarunk.
ÉVCSI: – De mért?
DÁMCSI: – Mért, mért, voltak részproblémák, és azért. De könyvelni nincs most időm. Húzok Győrbe. Muszáj.
ÉVCSI: – Győrbe?
DÁMCSI: – Hát most nem mindegy neked, hogy négymillió vagy öt és fél! A négyet meg tudnád adni?
TAXIS: – Muszáj úr, haló, várok a verdával, mehetünk Hűvösvölgybe.
DÁMCSI: – Akkor télak!
ÉVCSI: – Nem Győrbe?
DÁMCSI: – Mindent megmagyarázok majd, Évcsi, de most rohanok, muszáj.
ÉVCSI: – Én is megyek.
DÁMCSI: – Nem. Itt várj rám, ezen a sarkon.

(Vége)

Gál Sándor

amikor

*amikor már csak az üresség
a zöld síkság szikár jelene
nem ama kinti de a belső
magunkban lévő kibonthatatlan*

*amikor egy délután ha beborul
s az ég elnyeli a fecskék röptét
az Úr szemfehérje jázminná nyílik
s indázik illattalan alkonyi csend – –*

amikor az enyészeté a hatalom

március volna

*március volna
közeleg a gólyák
sokadik honfoglalása
ami mégis mindig
az első-egyetlen
mert nem tudható
hogy jövőre lesz-e
újra
hogy a szárny s a szív
fölemel-é
minden határ fölé
s az áramlatok
sodró örvényeit
legyőzik-e az ösztönök
bárha a fészket itt
a tél összetörte*

idő-töredék

“besüt a nap az ablakon”

*a mondattal tehetsz
amit akarsz
fölmagzik akár
a hagymaszár
s leng
a létezés fölött
s mert nincs tovább
hát csodálkozol
mint aki sziklába ütközött
csak ennyi volt?
vagy ennyi se?
szinte még
hallani
ahogy távolról visszacseng
pedig a nap
már rég leáldozott*

Buda Ferenc

Rendteremtés

Jegyzetlapjaimból

Rakosgatás, rendezkedés közepette ismét a kezembe akadt negyedik osztályos csoportképünk. (Eötvös utcai Református Elemi Népisola, Debrecen). A levelezőlap méretű fénykép hátulján szeretett, drága tanító nénink, Kádár Klárka 21 évvel későbbi ajánló sorai. (Ez is milyen rég volt már: Kecskeméten, az akkori Schönherz Zoltán téren – ma ismét: Rávagy tér – laktunk a még javában működő Zománcipari Művekkel szemben, apró gyerekeinkkel együtt beszíván mindazt, amit e valuta-termelő gyár a nap 24 órája során kilélegzett: kéndioxidot, széndioxidot, halogén gázokat, szóval: ott látogatott el hozzánk az én tanító nénim, miután elolvasta Róla szóló írásomat az És-ben.)

Hosszan elnézegetem a több mint fél évszázada készült fotót. Alul az első sorban középpűt ül tanító nénink, mellette jobb- és bal felől, valamint mögötte összesen negyvenhárom kisfiú. Jónéhányuk neve sajnos kifakult az emlékezetemből, arcuk azonban máig eleven. Ami feltűnő – s egyben a korba illően roppantul hiteles –, az a gyerekek szinte egyöntetű soványsága. Kiváltképp szembeötlő ez az első sorban ülőknél, akiknek cingár lábszárai, bütykös térdei a rövid nadrág jóvoltából közszemlére vannak kitéve. Bizony, még Klárka lábcskái is karcsúnál karcsúbban szerénykednek a kissé bőre szabott, világos színű kosztium oltalmában. (Vagy két évvel lehetett ő akkor fiatalabb, mint most a mi legkisebb lányunk.) A gyerekek közül csupán Szentesi (Laci?), egy vörösesszőke, enyhén szeplős, mogorva tekintetű kisfiú válik ki a véznák gyülekezetéből. Mai fogalmaink szerint ő sem számítana kövérnek, ám hosszú nadrágja – az első sorban ülők között egyedül ő viselt ilyen – a többiekénél valamelyest teltebb idomokat takar.

(Hány elhízott, agyonetetett iskolás korú gyereket, idejekorán megpocakosodott fiatal felnőttet látni manapság – a megletebb korúakról nem is szólva! Talán ez is népbetegség? Mindenesetre: betegségek, életrövidítő nyavalyák okozójává válhat. Lehetséges, hogy kellő önfegyelem híján majd ismét az elszegényedés fog hozzásegíteni a mértékletesebb táplálkozáshoz?)

Jómagam egyébként ott feszítek fenn a harmadik sorban, nyakig gombolt ingben, kopaszra nyiratkozva, kihúzott derék, hátrafeszített vállal. Testtartásomban apámra ismerek ("Fiam, húzd ki magad!"), aki még most: kilencvenévesen is egyenes tartású, egyenes járású, egyenes beszédű.

*

Egyenes beszéd. "Legyen a te szavad igen igen, nem nem." Erkölszi döntéseinknek aligha lehet méltóbb zsinórmértéke a Szentírás idézett mondatánál. De vajon egyebekben is ilyen tiszta a képlet? Példának okáért a tudományokban. Hány meg hány esetben fordult homlokegyenest a visszájára valamely – eladdig szinte axiómaként elfogadott – tétel, tan, tanítás! Még többször lett az igenből vagy a nemből: igen is, nem is. (Jelzéseként talán elegendő mindössze néhány – találmokra kiszemelt – név egy folyamat szemléletében: Eukleidész, Ptolemaiosz, Newton, Bolyai János, Einstein, Heisenberg; a sor tetszés szerint bővíthető ill. folytatható.) A talpuk alatt szilárdnak hitt Föld megmozdultával, ismereteink mind rohamosabb bővültével realitás-érzékünk – ahelyett, hogy növekedett volna – alázatunkkal együtt odaveszett, s a Kezet elengedvén, magunkat kezdtük hinni a Természet, sőt a Mindenség urainak, holott – lássuk be végre – még a magunk urai sem vagyunk. Az eredmény magáért beszél. Fölöttébb pontosan, sűrítetten foglalja szavakba a 20. századi ember létérzését Zelk Zoltán két sora: "Szélfújta levél a világ, / de hol az ág, de ki az ág?"

Ha már itt tartunk: lehet-e vers, a költészet egyenes beszéd? De erről majd máskor.

*

Ma délután Bálint fiaméktól hazafelé kerekedvén, az újbögi Rév úton lekanyarodtam a Tiszához. Halvány köd lepte a folyót, a partot. A nemrég még félelmetesen tetőző áradathoz képest ezúttal meglepően alacsony volt a vízállás, alig töltötte ki a meder alját. Hömpölyögve áramlott a vasszürke víztömeg, áttetsző, fehérrel tarkázott jégtáblákat hozva-víve a hátán. Ködből-ködbe – akár az idő.

*

Olvasom a Finnugor kalauzt. Benne – többek közt – a kisépek nyelv-vesztését = maguk vesztését. Kérdés: bennünket nem fenyeget-e – legalábbis hosszabb távon – valami hasonló? Újabb kérdés: az ún. kisépek beolvadása, beolvasztása, feloldódása vajon nem hoz-e veszélyt az egész emberi nemre?

Magam úgy gondolom, hogy az emberi (összembari) kultúra csakis a maga sokszínűsége, sokarcúsága révén maradhat életképes: gyümölcsöző és gyümölcsöztető. A csupán fogyasztásra szánt, nemzetek fölötti tömegkultúra egyeduralomra jutván szellemi elszürküléshez, elszegényedéshez vezet s végső soron a fennmaradást veszélyezteti. Ha megszűnik a biodiverzitás, genetikailag a fennmaradt fajok is károsodnak, s az egész ökoszisztéma válhat sivataggá, kaotikus romhalmazzá. Valahogy ekképpen működik ez az emberi kultúrában is.

*

Ismét megnéztem a Tiszát. Ezúttal a belső Kurázsban – Újbög és Kécske között –, ahol közvetlen a kertek alján, az úttól helyenként 15-20 méternyire kanyarog. Alámosott, szakadékosan omladozó, magas, meredek part. Hó, fagy, köd. Zúzvara. Zajlik a folyó: hatalmas jégtorlasz a kanyarban, a medret teljes szélében elrekeszti. Surrogva rakódnak reá a folyamatosan érkező jégtáblák. Óráig bámultam volna, mint épít, mint rombol.

*

Nagyritkán fordul elő, hogy megbetegszem. Most épp napok óta a náthával nyűglődöm. Nem komoly betegség ez, de alattomos és lealázó: egyszerre ássa alá az önbecsülést s az elbizakodottságot. Csöpögő orral ott kóvályogtat az emberi méltóság s a szájalomkeltés közötti süppeteg senkiföldjén. Szegény Mártit viszont a dereka vágta ágyhoz, megmoccanni alig bír. Orvost hívtunk, az

beinjekciózta: így már tud vánszorogni.

Elcsitulak az ünnepek utórezgése. Gyerekeink s unokáink sajnos mind elutaztak. Magunkra maradtunk megint. Este tévét néztünk. Kár volt.

*

Meglepetés a rádióból: Czákó Zsigmond László király című drámája. A hajdani – csaknem harmincéves – előadás közvetítése felvételről a kecskeméti Katona József Színházból. A végén bemondják: "Élő színpadra alkalmazta Buda Ferenc." (Miközben utolsó tanévét töltötte a kerekegyháza-alsópusztai tanyasi iskolában s egy szociográfia megírását fontolgatta, amiből végül csak egy hosszabbacska vers született: a Tanya-hazám.) Az egykori szereplők közül a nagyszerű Forgách Tibor, az elementáris tehetségű, fiatal Piróth Gyula, a még Debrecenből ismert, kedves Major Pali s az értékekre figyelő rendező: Turián György sajnos már nincs az élők sorában. De – hála az Égnek – él Fekete Tibor s él még a drága Radó Vili bácsi, az Örökös Direktor.

Eddigi egyetlen kalandozásom volt a színház világában.
Folytatni kellene?

*

Kecskemét felé autózva a szentkirályi úton egy egerészölyv üldögélt egy telefonpózna hegyében. Visszafelé jövet ugyanott láttam ismét. Péter fiamék érkezése mellett a mai napon ez az egyetlen figyelemreméltó esemény, amit láttam.

*

Délelőtt Ágh Pista telefonált: Kalász Laci nagyon beteg, hasnyálmirigy rákja van. Nagyon levert a hír, a szó szoros értelmében: déltájt le kellett feküdnöm, úgy elszállt a testi-lelki erőm.

Nagyon szeretem s igen nagyra tartom Lacit. Kezdetől fogva kész költő volt. Nem az ő szégyene, hogy érdeme szerinti, országos elismerés sohasem övezte. (Voltak s vannak még így rajta kívül, főleg a végeken élők között.) Korszerűnek kikiáltott áramlatokkal mit sem törődött, divatot nem teremtett, de nem is majmolt. A dac, a konok magaelszánás vitézi gesztusait mellőzve, csak járta a maga útját szelíden, természetesen, hitelesen. Versei hiteléhez is bizonyára ezért nem férhet kétség.

Istenem: megtörténhetne a csoda, hogy – mint előző nyavalyáiból – ebből is felépüljön?
Nem jó temetni.

*

Fölvívtam telefonon Kalásznékat. Antónia vette föl, a felesége. Nagyon rossz állapotban van Laci, az orvosok semmi jóval nem biztatják őket. Lehet, hogy két hónapja van hátra, de lehet, hogy még félesztendeig is elhúzhatja, fájdalmak, gyötrelmek közepette. A gyógyszereket bevenni nem tudja. Mindazonáltal bizakodik, hogy új könyve – Nagy jövő mögöttünk – révén méltó elismerésben lesz része.

Bárcsak megérhetné.
Rettenetesen lesújt az állapota. A telefon után sírnom kellett.
Próbálok mégis dolgozni.

*

A munka nem megy. Játsszom:

CSATLAKOZÁS

Szak-ácsolat.

Kosz, ál-csata.

Tálca: osszak?

Koslat az ács -

láz-csatakos

csatlakozás.

HARMADIK ÉVEZRED

Hidamra ér, kedvez.

Vezérmarha, edd ki!

Hídkamra révedez.

Stb.

NE JÁTSSZ!!!

*

Kiváltottam M. gyógyszereit. 2800 Ft. Mitévő legyen, akinek nem telik kiváltani?
Haljon meg?

*

Eszter lányoméék kicsinyke otthonában Johann Sebastian Bach portréját nézegetem. Egyetlen szobájukba belépve, azonnal ráakad a tekintet: a korabeli festmény reprodukciója az ajtó melletti szekrény oldaláról tekint a betérőre. A zeneköltő szellemi nagysága – s ha a jelző félreértés avagy félremagyarázás nélkül alkalmazható –, magasrendűsége átüt, átsüt a századokon, a korhű rekvizitumok – paróka, öltözet – konkrét esetlegességein. Feltűnően kicsiny, puha, finom a keze. A tekintete azonban: szinte éget. Mindenlátó szem,

mindentudó homlok. Nem oly tipikusan német, mint pl. Goethe, ám igen-igen emberi arc. Életműve: a tökéletesség csodája. A csodát csak tetézi, hogy voltaképp autodidaktaként jutott a legmagasabbra – nála fönebb: senki. (Persze, valljuk be: az ő autodidaxisa azért fölért néhány akadémiaiával.) Élete 65 esztendeje alatt ki sem tette a lábát Németföldről. (Igaz: a németek lakta föld már akkor is jókora volt.) Családi s egyéb gondokkal, bajokkal teli, hajszott élete hagyatéka: a zene-világirodalom felülmúlhatatlan remekművei. A legjava mind: Isten és ember találkozása. Lám, olykor a folytonos kényszer is minő magaslatokra, mekkora csúcokra sarkallhat! S lám: halála után alig telik el egy félévszázad, s az ő fűgáira, prelodiumaira, versenyműveire jóformán senki sem kíváncsi. Jön: Haydn, Mozart, majd a XIX. század romantikája. Érdekes, véletlen egybeesés: élete hossza megegyezik a mi Arany Jánosunkéval. Ma már mindketten ott: az "örök csűr"-ben. János Sebestyén gabonáját persze többen hordhatják: nincs nyelvi akadály. Igaz: letisztult, máig korszerű harmóniáira talán senkinek sem volt oly égető szüksége, mint e kétes esélyekkel kecsegtető harmadik évezred küszöbén átbukó, átbortorkáló mai embernek.

*

Múltkori – riasztó – rosszullete után szépen javul Szekér Bandi állapota. A szíve is derekasabban állja a sarat. Orvosi tanács: kerülnie kell a bosszúságokat, a káros izgalmakat.

Lehet-e elkerülni az efféléit?

*

Tévében, rádióban, sajtóban az aranyvásárló APEH-főrendőr s legfőbb főnöket elképesztő nyilatkozatai.

*

És így tovább.

*

Hirdetnek egy könyvet: A világ nyelvei (Akadémiai Könyvkiadó, szerk. Fodor István). Kb. 6000 nyelv és nyelvwáltozat + az írásrendszerek. Ha már nem utazhatom: jó volna megvenni, de nekem soha nem lesz ennyi pénzem egy könyvre.

*

Tegnap meghalt Czine Miska. (Majdnem eléírtam: "szegény" – dehát igazából mi lettünk szegényebbek Nélküle.) Lassacskán alig marad valaki az Ő nemzedékéből. (Juhász Ferenc, Sánta Ferenc, Domokos Mátyás – ki még? – Igen: Kiss Feri.)

Igaz: az én nemzedékem is erősen ritkul, fogyatkozik.

Kerüljük a bánatot, bosszúságot, a káros izgalmakat.

*

Telefon Edelényből jókor reggel: mára virradóra meghalt Kalász Laci.

*

Öt nap múlva.

A temetés Perkupán.

A két Antónia kisírt szeme.

Havazás. Hideg.

Laci ismeretlenül halott arca.

*

Sokszor eltűnődtem, eltöprengtem rajta: mi lenne velem, ha valami csapás folytán fizikai cselekvőképességemben véglegesen korlátozottá válnék? Például: ha elveszíteném valamelyik végtagomat. Esetleg a szemem világát. Vagy ha megsüketülnék. (A lehetőségek további taglalásától hadd tekintsek el.) Mihez kezdenék járóképtelenül, süketen, vakon vagy a kezem híján? Kibírnám-e érzékeimtől, tagjaimtól megfosztva, megcsonkítva, a tehetetlenség, a kiszolgáltatottság börtönében? Fölül bírnék-e kerekedni – legalább lélekben – a veszteségen, a végleges hiányon?

Fogyatékos embertársainkat szájalom helyett tisztelet illeti meg, *egész emberhez* méltó.

(A szeretetről nem szólok.)

Tiszakécske, 1998. december – 1999. január

Kovács András Ferenc

Hét kis etűd gyerekeknek

Világjáró Malacika

*Ismertem egy világjáró
dundus-dundi malackát,
ki több ízben barangolta
be Burundit s Alaszkát.*

*Járkált, vajakált Uruguayban,
tyúkudvaron rohant át,
körbetúrta Tanzániát,
Ugandát meg Ruandát.*

*Mesélik, hogy Mexikóban
ő volt egykor a kacika,
s azóta már nem is malac,
hanem Szenyor Malacika!*

*Hívta Tibet, hívta Fidzsi,
Argentína s Kazahsztán!
Indiából Csádba röppent,
s Bahamába – az aztán!*

*Hírlik, úri malacként ért
Peruba és Laoszba,
mert elébb a pantallóját
s a csülkét is lemosta.*

*Mondják, váltig hivatkozott
holmi Verne Gyulára,
s Egyiptomban föl-fölmászka
három emyedt gúlára.*

*Pletykálják, hogy Floridában
ennyit ült meg annyit ült,
s csak Párizsban csináltatott
pedikúrt meg manikúrt.*

*S hogy bejárta ángyabugyát,
Mántuát meg Páduát!
S tévedésből jó puhára
főzték őt a pápuák!*

*Tahitiben hajótörést
is szenvedett malacka!
(Onnan tudjuk, mert megírta,
s postázta egy palackba.)*

*Elutazott Új-Zélandba,
Zimbabweba, Iránba...
Egyszerre több útnak indult
mindenféle irányba...*

*Bizony sokat, sokfelé ment!
(S csak azt bánja malacka,
hogy még sose mehetett el
sósheeringnek Galacra!)*

*Járta Kínát, látta Japánt,
Limpopót s a Zambezit...
Vélte, hogy az undok Andok
csak rakásnyi andezit...*

*Megtanulta, hogy Rióban
röfög a sok anakonda,
bár Kongóban több a kondás,*

s nagy örömben van a konda!

Szentül hitte, hogy kanászok
lakják Kandyt s Kanadát,
hol a szabad összmalacság
várja dísznók kamatát...

Meghatotta Marokkó, de
nem hatotta meg Kenya:
ott majdnem egy törzsfőnöknek
lett betevő flekkenja!

Tárt karokkal várta Thaiföld,
Togo, Tonga, Turkesztán –
de mivel már mindent látott,
inkább földet túrt ez tán.

Megismerte Malit, Balit,
Limát Szenyor Malacika –
mégis jobban esett itthon
máléliszt s káposztacika.

Már ő végleg világlátott –
minek Kuba, Katar, Ghána?
Már elég, ha moslékot lát –
ugyan miért szaladgálna?

Hát így járt a világyáró
dundus-dundi malacka...
Most se tudja: merre fekszik
bús Burundi s Alaszka?

Bezzeg ő a pocsolában
fekszik, s fetreng a vén ólban!
Körbefutja trágyadombját,
de köszöni: azért jól van.

Március, április, ó!

Március, április, ó,
futnak a renyhe fagyok!
Még pirinyó a Nyikó,
Gagy vize pengve gagyog.

Futnak a renyhe fagyok,
szökken a fűrge csikó,
Gagy vize pengve gagyog,
fűtten a réti rigó.

Szökken a fűrge csikó:
szürcsöli már a Gagyot!
Fűtten a réti rigó:
rikkan utána nagyot!

Szürcsöli már a Gagyot
március, április, ó,
rikkan utána nagyot:
árad a szőke Nyikó!

Március, április, ó,
futnak a régi napok!
Árad a szőke Nyikó,
Gagy vize visszaragyog.

Március, április, ó,
fűtten a fűrge csikó,
szökken a szőke Nyikó,
árad a réti rigó:
"Még pirinyó a Nyikó,
még a Nyikó pirinyó,

még pirinyó, pirinyikó!"

Terelgető, legeltető

*Biza térdig ér a harmat,
korareggel megdiderget –
a tehénke rétre indul,
s a nyomában cseppnyi gyermek.*

*No tehénke, menj legelni,
szaporábban szedd a lábad!
Nagyokat lépek legényként,
futok én is, ládd, utánad!*

*A szemembe feszt bebillen
nagyapám kopott kalapja...
Ne se félj, hisz ostorom csak
a leget s a port, ha csapja!*

*No Virág, piros tehénkém,
te legelgess – én heverjek!
Lapuk alján nyári hőség
keserédes fénye erjed.*

*Füvek élén szöcske szökken,
delelünk a part szegélyén,
lehelettel száll a pitypang –
ne se félj, legelj, tehénkém!*

*No Virág, már nő az ámyék,
a nap útját megszaladja –
a szemembe rég becsúsztott
nagyapám öreg kalapja...*

*Biza térdig ér a harmat,
jön az este, megdiderget –
hazaindul már a rétről
a tehén s a cseppnyi gyermek.*

Szüreti ének

*Ősszel a hegy leve csurran, a nyári öröm tovasurran:
távol a dús aratás, dörmög a lusta darázs.
Zümmög a tájban az ének, dongnak a mustra méhek,
száll lugasokban a dal: fújja, ki még fiatal!
Röpteti büszke legényke, az apraja-nagyja, serényje:
zengik a kisgyerekek, s pár öreg is nyekereg.
Fújja leányka, menyecske! Megugrik a kertben a kecske:
táncra kel, egyre mekeg, s boldog, amíg bereked.
Hegy leve, vére kicsordul, a pincék sarka csikordul:
ajtajuk úgy nyikorog, mint mikor eb vicsorog...
Símak a görbe gerezdek, présben a könnyet eresztett
fürtök ezer szeme sír: gyűl levelükre a pír...
Hull a falomb, fogy az ének: múlnak az ifjak, a vének!
Némul a dal, fogy a fény: forrhat a bor s a remény!
Fagy jön, az éj dere ver meg, az ágra ma zúzmara dermed.
Búsul a tőke... Csupasz szélbe vonít a kuvasz.
Ködben a hegy leve csordul: a föld már tél fele fordul...
Őszül az ég: havazik, s álmodozik tavaszig.*

Bálványos

*Tél van. Az égbolt márványos.
Vár a magasban Bálványos
vára ködökben álmodván...
Vár a bogár is a fák odván.*

Vár a tavaszra az ábrándos

*vén hegyek álma s Bálványos.
Hó hull... Egy angyal Altorján
lépdel a lengő lajtorján...*

Betlehemes

*Ejha, itt van, itt karácsony!
Jön, benéz kopott farácson,
s fényesedni kezd a pajta!*

*Már elég a gyáva gyászból,
tündökölhet árva jászol –
Isten is, ha úgy akarja.*

*Szalma közt fölsír a gyermek,
anyja tűnt mosolyba emyed,
csügg az édesapja rajta.*

*Csordapásztorok csudálják,
ráteríti egy subáját –
s gyűlnek is köré karajba...*

*Ejha, csöpp az Üdvözítő!
Jaj, hogy áld meg, üdvözít ő
minden embert, bármilyen fajta!*

*S hogy ne legyen álma bánat –
bárányt hoznak s pálmaágat,
mit kezök mezőn szakajta...*

*Három perzsa bölcs királyul
érkezik, s elébe járul,
hogy palásttal bétakarja!*

*Gáspár, Menyhárt s Boldizsár is
térdre hull hódolni máris –
Isten is, ha úgy akarja.*

*Ejha, itt van, itt karácsony!
Égi csillag gyúl parázson,
s fényt ragyog, szór szét a pajta!*

Téli éjszakák

*Alszik a csillag a csöndben:
alszik a lent is a föntben.
Hold vacog, alszik a tóban.
Őz nyoma távolodóban
halkan elalszik a hóban.*

Szántó R. Tibor

A tudás körül

“Tudni, hogyan”

To know how magyarul annyit tesz: “tudni, hogyan”. Egyes gyártási módszereket, különféle eljárásokat jelölnek e kifejezéssel, melyek nem maguktól értetődően egyszerűek, hanem bonyolultabbak, speciálisak. Nem széles körben ismertek, nem találja ki, s nem alkalmazza őket bárki, csak úgy, “magától”. Kenyeret kenni vajjal, margarinnal, (uram bocsá, zsírral...), ezt bárki meg tudja csinálni, ez nem *knowhow*. Általában véve még a kenyérsütés sem az. Régen, ugye, minden házban sütöttek kenyeret, nem volt ez olyan nagy kunszt. Hanem a kenyérsütésnek is lehetnek olyan módozatai, melyek eltérnek a szokásos eljárástól. Valahol, valamit másképp csinál a pék, mint társai. Tesz valamit a tésztába, amit mások nem, vagy, fene tudja, másként dagaszt-keleszt, másként használja a sütőt, netán másfélét is használ. Ettől lehet az ő kenyere sajátos, más pékékéétől különböző, s ekkor mondhatja, hogy eljárása, módszere önálló “*knowhow*”. Nem hiszem, persze, hogy a kenyérfeldolgozást illetően valóban oly sok sajátos eljárási, sütési változat volna. Más a helyzet azonban egy mai modern iparágban, amilyen pl. az autógyártás, vagy a mikroelektronika. Itt bizony hemzsegnek a speciális eljárások, *know how*-ok, melyeket minden gyártó féltve őriz, vagy éppen jó pénzért áruba bocsát, ha úgy látja, hogy már nem veszélyeztetni ezzel az öldöklő piaci versenyben elfoglalt pozícióját.

De maradjunk most mégis inkább a kenyérsütésnél! Mert ha nem is hívjuk ezt az eljárást *knowhow*-nak, azért a péknek mégiscsak *tudnia* kell, *hogyan* kell azt a kenyeret dagasztani, sütni. Ez is *knowhow* tehát, ha nem is a modern ipari-közgazdaságtani értelemben. Csak úgy, szimplán, a “tudni hogyan” szavak köznapi jelentése szerint. S én most inkább erről az értelemről beszélnék.

Tudni, hogyan. Igen, a régiek tudták, hogyan kell kenyeret sütni. Mi nem tudjuk. Mi elmegyünk a boltba, s veszünk kenyeret. A kenyérsütés a pék dolga, ahhoz ő ért. Mi máshoz értünk. Tejért is a boltba megyünk, s vaját, túrót, sajtot sem tudunk készíteni. Nem tudjuk, hogyan kell ezeket csinálni, s mennyi minden mást sem tudunk még! Nem tudjuk ételeinket nyáron is frissen tartani, sőt, voltaképp elkészíteni sem tudjuk őket a saját erőnkéből. Van viszont hűtőszekrényünk és gáz- vagy villanytűzhelyünk, melyek segítségével megoldjuk e problémákat. No jó, de mi van, ha a hűtő, a sütő elromlik? Tudjuk, hogyan működnek? Meg tudjuk javítani őket? Bizony, nem! Nem tudjuk! Szerelőt kell hívnunk. Szakértőt. S mennyi minden mással is így vagyunk, a rádiótól a számítógépig, a telefontól az autóig... Nem tudjuk, nem ismerjük működésüket, ki vagyunk szolgáltatva tehát nekik. Ha elromlik a telefon, nem tudunk rokonunkkal, ismerősünkkel beszélni, nem tudjuk szervizbe bejelenteni az autót, s szerelőt sem tudunk hívni, hogy javítsa meg tévékészülékünket. Tudni, hogyan...

Mennyi mindent nem tudunk... És mennyi mindent használunk egy percig sem gondolva erre a bizonyos tudni hogyanra. És milyen más volt régen az élet, mennyivel emberibb! Akkor, amikor az ember még ura volt eszközeinek, szerszámainak, gépeinek. Tudta, hogyan működnek, ha elhasználódtak, elromlottak, meg tudta javítani őket. Értett hozzájuk, karban tudta tartani őket, beszélt a nyelvüket

. Tudni, hogyan. Igen, talán ma is így kellene élni. Amit nemcsak kezelni, de javítani, ha kell, talán készíteni is tudsz, annak vagy igazi ura, aminek ismered, tudod a működését. A kalapács, az ásó, a fejsze. S nem bánom, az ügyesebbeknek más is. Hűtőszekrény, telefon, autó. Ott csorbul a dolog, ahol, amikor szerelőt kell hívni. Szakembert. Amikor szétárt karokkal ismerjük (f)el tudatlanságunkat. Amikor nem vagyunk többé ura eszközeinknek, a helyzetnek. Amikor már nem tudjuk, hogyan..

. De hát tudom, így szükségszerű ez, így van. Én is telefonálok autóba ülök, pedig nem tudom, hogyan működnek e gépek. Mit is tehetnék? Visszamenni nem lehet. Kiszállni sem igen, család, élet, miegymás. Hát akkor?

Talán száz évvel korábban kellett volna születnem...

Szakértők vagyunk

Történt egyszer, hogy valahol Európában, egy tözegmocsár kitermelőüzemének szállítószalagja mellett egy munkás különös dologra figyelt fel. Mintha valami nem odaillőt vitt volna a szalag. S valóban, egy emberi kéz volt az! Röviddel utána pedig egy lábszár is érkezett, vélhetően ugyanahhoz a testhez tartozó. Barátom, ennek fele sem tréfa! Munkatársait összetrombitálva kisiettek a fejtéshez, hiszen a szalagra az anyag onnan kerül, e kéz-láb csak onnan érkezhettek. Úgy bizony! Némi keresés-kutatás után meg is találták a forrást, a végtaghijas testet. Hűha, ez egy krimi! Riasztják a rendőrséget, a mentőket, kihívják a bányavezetést, a helyi hatóságokat, mindenkit, aki él és mozog. Kikapirgálják a mocsárból, s kiderül, hogy a test kétségkívül egy hulla, a mentők távoznak is, ám mielőtt a hullaszállítókat értesíthetnék, a rendőrség bűntény alapos gyanúja miatt lefoglalja a holttestet. Meglehet, erre jó okuk van, hiszen a hulla nyaka körül jól sodrott kötél feszül, hátul, a nyakcsigolyáknál gondosan megcsomózva. Igaz, a pacák – merthogy férfi volt az illető – mintha kissé régiesen lenne öltözve, ruházata többnyire bőrből készültnek látszik, a fején is bőrdarabkákból varrt sipka van, olyan Hupikék törpikék-féle, de a test – leszámítva az immár hiányzó két végtagot – teljesen ép, jó állapotban van. Nem lehet olyan régi.

A gondos rendőrségi szakértői vizsgálat, melybe a közeli egyetem orvostani szakértőit is bevonják természetesen, kideríti azonban, hogy ez a hulla nem mai gyerek, biztosan nem az utóbbi 10-20 évben került a mocsárba, sőt, még az is lehet, hogy már több száz éve ott nyugodott. Így hát a rendőrség az aktát lezárja, az úgy őket a továbbiakban nem érdekli. Végül is egy ilyen régi gyilkosság elkövetőjét – hiába van meg a *corpus delicti* – elég strapás volna megtalálni, s különben sem látszik olyan fontos személynek a hulla. Még az is lehet, hogy öngyilkos volt. Szóval minket nem érdekel – mondják.

Hohó, nem így a Tudomány! Ide azzal a hullával, barátocskáim, majd mi kiderítjük, hogy mi az igazság! S lecsap rá a szakértők hada, viszik az egyetemre. Természetesen immár az Antropológiai Intézet is erősen érdeklődik a lelet iránt, híret véve, hogy régebbi korból származhat a holttest. Nosza rajta, először is végezzünk egy kormeghatározást! S lőn. A legeslegmodernebb készülékkel végzett radiokarbon elemzéssel (melynek során köztudomásúlag az élő szervezetek által életükben felvett 15-es szénizotóp megmaradt mennyiségét mérve, majd annak ismert bomlási, “felezési” idejével számolva állapítják meg az adott organizmus elpusztulásának időpontját) pedig arra jutnak, hogy ez az ember valamikor anno dacumál éledgett. Ez fantasztikus! Haladéktalanul értesíteni kell a történeti néprajzosokat is, hiszen erről a korról alig vannak ismereteink, egy nagy fehér folt az egész, s most egyszerre csak az ölünkbe pottyán egy jólöltözött korabeli hulla!

Ó, de nem kell a történeti néprajzosokat értesíteni, itt vannak azok már maguktól is. Sőt! Az egész tudományos világ felfigyelt már a leletre, a hír a különböző láthatatlan kollégiumok nem kevésbé láthatatlan – ám többnyire annál jobban hallható – csatornáin szélvész gyorsasággal terjed, s most minden valamirevaló kutató az Aleut-szigetektől Zimbabwéig arra ébred és alszik el, hogy bárcsak őt is felkérnék szakértőnek e páratlan lelet vizsgálatához.

S így is történik. Hiszen egy ilyen jelentőségű lelet nem lehet egyetlen szerencsés nemzet tudósainak belügye! A legszélesebb nemzetközi összefogásra van tehát szükség, hogy a legapróbb részlet se kerülhesse el a Tudomány figyelmét, egyetlen adat se mehessen veszendőbe. S a kis egyetem – mely természetesen rögtön jó pár hellyel előbbre lépett a kiemelkedő (=ismert) kutatási központok rangsorában, s így egyszeriben maga is jóval kiemelkedőbb lett – sorra fogadja a nevesebbnél nevesebb szakértőket. Hiszen egy ilyen hullán annyi szakérteni való akad! A szakértők pedig egymást érik az egyetem helyiséggondjai ellenére azonnal és kizárólagosan erre a célra felszabadított termeiben. Mert mindig kiderül valami új, felmerül egy-egy új szempont, egy új lehetőség, s akkor jön az új szakértő.

Először is egy ruhaszakértőre van szükség, hiszen a hulla teljesen fel van öltözve. Igen ám, de a ruhája zömmel bőrből van, bőrszakértő is kell tehát. A bőr viszont nem bőrrrel van varrva, valami fonal- vagy zsinegszakértő is kellene. No és a kötél a nyakán? Az semmi?! Ide azzal a kötélszakértővel, hadd tudjuk meg, hogyan és miből készült ez a kötél! Az ám, de ott van rajta a csomó! Van egy kiváló csomószakértő, a Nemzetközi Hidrofóbiai Intézetben dolgozik, mert olyan ritkán akad csomószakérteni való munka, nosza, jöjjön gyorsan! S most, hogy már tudjuk, hogy milyen kivételesen elmésen és hatásosan volt csomózva az a kötél – mely technika egyébként minden kétséget kizáróan Felső-alsó-hegységbeli kapcsolatokra utal, ami viszont elképzelhetetlen lett volna valami, a kor általános színvonalánál jóval fejlettebb közlekedési mód használata nélkül (ámbár az is lehet, hogy a csomót valami akasztótanonc készítette, s rontotta véletlenül ilyen zseniálisan el) –, szóval a közlekedés szakértővel most már úgyszólván jöhet az akasztásszakértő, a fulladásszakértő, sőt, a sebszakértő is, hiszen a kötél sebet is hagyott.

No és a test többi része? Az smafu? A kéz, mindenekelőtt! Hiszen ez az ember dolgozott! Mit dolgozott? Hogyan? Mivel? Fizikai munkát végzett, nehéz fizikai munkát, a kezei kétségkívül erről árulkodnak, mondja a kézzszakértő. De azért hívjuk meg a körömpiszok szakértőt is, ő pedig az éghajlatszaktörő bevonását javasolja, de már a fogszakértő is itt van, aki viszont a bélsárszakértőtől remél további információkat a hulla valamikori táplálkozására vonatkozóan. Uraim, ez a hulla evett! Itt valami rosszul megemésztett gabonaőrlemény maradványokat vélek felfedezni, jöjjön hát a magszakértő, s egy sütésszakértő is elkelve, mert itt-ott mintha szenesedettek lennének a félig őrölt szemek, hát hogy a fenébe sütötték azt a lepényt, vagy mit! És a szakértők jönnek, jönnek, jönnek.

Az ám, de van itt egy kis bibi. A hulla – melyet a tőzegmocsár ily páratlan épségben hosszú évszázadokig megőrzött –, fittyet hányva a mindenre kiterjedő és rendkívül alapos vizsgálatok érhetően jelentős időigényére, bomlani kezd. Uraim, itt valami büzlök! Azonnali megoldásra van szükség! A hütésszakértőért szalajtanak, megy a futár, a telex, a fax; hűteni kell a pacákat, mert még fogja magát, és teljesen hasznavehetetlenné bomlik, mielőtt a vizsgálatok javát elvégeznék rajta! A hütésszakértő pedig, a Hazai Hűtőgépgyár abszolút önzetlen és nemes lelkű, ámde annál hathatósabb eszmei és anyagi támogatásának birtokában (micsoda káprázatos reklám, a konkurencia megpukkadhat mérgében!) kiterveli a masinát, melyet gyorsan meg is építenek, hogy a hulla legalább az igazán ritka és nem túl hosszú vizsgálatközi szüneteket itt tölthesse. Egy kis hús nyugalomban. Annyi évszázad után ismét. Igaz, sorsa megpecsételődött, végzetét immár nem kerülheti el. Nincs az a hűtőszekrény, ahol kihúzhatná még pár száz évig. Hát nem volna jobb ott, a mocsár mélyén, örökre?

De. Talán jobb volna. De a szakértők nem eresztik.

Ez a nagy szakértőség persze már "csak" az eredmény. A következmény. Az alap, az ok: a magyarázatigény. A mindent szétszedni, szétboncolni, megnézni előlről, hátulról, kívülről, belülről, alulról, felülről, a mindenről mindent tudni. Mindent tudni. Megmagyarázni.

De ez már egy másik mese. S ha elmondom is majd egyszer, az a kis, bőrsipkás tetemen már úgysem segít...

Könyvek

A könyvek a szobában vannak, két szobánk közül az egyikben, a nagyobbikban. Ez a nappalink, s hálónk is egyben, a kisebbik szoba a gyereké. Ott is vannak persze könyvek, most azonban nem azokról lesz szó, hanem a "felnőtt szobaiakról". E nappali-háló-dolgozó egyik falát foglalják el némi kihagyásokkal a szoban forgó könyvek, egy kisebb részük pedig a szemközti falra került, az íróasztal mellé. Utóbbiak talán a becsebbek – legalábbis azok voltak az elrendezés kialakításakor – gazdájuk számára: valamikori bölcselők, régi "filozófusok" munkái, némi XX. századi "tudományfilozófia", klasszikus görög szerzők, szótárak, saját publikációk, kéziratok, cédulák. Szépen megférnek egymás alatt-mellett néhány emléktárgy társaságában. Egy kis kődarab a Nubiai sivatagból, egy másik a Vezúv tetejéről, zsírkőből faragott Hórusz szobrocska, Jézus születése a XV. századból, képeslapon, egy "homokdóllár"-töredék (mészváz) a Mexikói öbölből, egyebek. Különböző tárgyak, időben, térben egymástól igen távoliak, "mások", mégsem hadakoznak. Sem egymással, sem a könyvekkel, sem gazdájukkal. A tárgyak toleranciája.

Lakótelepen lakunk, annak minden előnyét és hátrányát egyszerre élvezve-túrva. Télen például nagy előny, hogy egyenletesen meleg van az egész lakásban, s ezért a kisujjunkat sem kell mozdítanunk. Meleg szoba vár, bármikor, bárholnan érkezünk haza. A távfűtés hátránya azonban a rendkívül száraz, poros szobalevegő. S ezen sajnos a gondos takarítás, a párologtatás is csak valamicskét enyhíteni tud, igazán segíteni nem. Így hát a könyvek, bizony, porosodnak rendszeren. E nemkívánatos terhüktől 2-3 évente szisztematikus porolással szoktam megszabadítani őket, hogy minden könyvre biztosan sor kerüljön, ha nem is vettem kézbe az előző porolás óta. Jó alkalom ez, hogy kicsit "beszélgessek velük", mint barátom mondta egyszer, kinyissam, fellapozzam őket.

Könyvek, könyvek. Hát valóban, jutott-e előre a világ általatok? Íróitok reménye szerint bizonyosan. Hiszen ki venne tollat a kezébe, ha eleve tudná, hogy vállalkozása reménytelen? (Vagy mégis? Akad olyan, "aki tudja, hogy nem megy, mégis tovább csinálja" – amint azt a Hamvas Béla fordította *Lun Yü*-ben Konfuciuszról olvashatjuk?) Bizony, magam is úgy látom, hogy a fenti kérdésre "nem" a válasz. A világ, legfontosabb humán dimenzióit tekintve, változatlan. Jó és rossz, bölcsesség és butaság nagyjában-egészében állandó eloszlású. S legyen az a legmegveszekedettebb hitű s erejű tollforgató, egyik pólust sem tudja a világból száműzni, de még csak háttérbe szorítani sem.

Könyvek, könyvek. Mennyi mindent megírtak már bennetek. S mégis, minden új nemzedékkel új szerzők jönnek, akik hiszik, majd ők. Majd én! Majd én megírom, hogyan is vannak a dolgok, vagy hogyan kellene lenniük! Majd én megmutatom, hol rontottuk el, s feltárom a helyes utat! Majd én megírom. S írnak, írnak rendületlenül. A kéziratokból pedig előbb-utóbb könyvek lesznek. Könyvek, melyek a boltokba, könyvtárakba masíroznak, s elfoglalják az otthonok polcait, szobafalait is. Könyvek. Mennyi jobbító szándék, mennyi megértés, mennyi magyarázat. Mennyi gondolat. S egyre több. Több?

Néha jó, ha az ember kezébe veszi ritkábban forgatott könyveit is. Érdekes dolgoknak bukkanhat nyomára. A könyvekkel

valószínűleg csak a könyvek szaporodnak, a gondolatok – egy ponton túl – nemigen. (A fák nem nőnek az égig? De azért valameddig nőnek! Elértük volna már a határt?) Ha valaki elég sok könyvet figyelemmel, gondolkodva olvas – s ez nem is kell, hogy olyan sok legyen, bizonyosan elég a század nagyságrend –, akkor előbb-utóbb arra jut, hogy a gondolatok: ismétlődnek. Ahogy az emberi lét is többnyire csak külsőségeiben változik, bizonyos alapdimenzióit tekintve azonban nem. A gondolatok is, mint tartalmak, sokszor azonosak, ismétlődnek, ha alkalmasint más-más formában is. (Hiszen végül is egy regény, egy dráma is gondolatokból áll! Talán csak “a forma a tartalom” jellegű művek kivételek: apró kis hajtások egy hatalmas fán.)

Itt van például Wittgenstein jól ismert mondata 1918-ból, mellyel traktátusának előszavát kezdi: “Ezt a könyvet talán csak az fogja megérteni, aki egyszer már maga is végiggondolta az itt kifejtett gondolatokat – vagy legalábbis ezekhez hasonlókat gondolt.” Merész, de igen találó gondolat. A poroláskor azonban kezembe került az ifjabb Plinius leveleit egybegyűjtő kötet, melyet felütve a következőt olvastam, ezernyolcszáz-egynéhány évvel korábbról: “Hiszen festőt, szobrászt vagy más képzőművészt csak az tud igazán értékelni, aki maga is művész, s így a bölcslet is igazán csak a bölcs tudja megérteni.” (V10) Nem állítom természetesen, hogy e két gondolat egy és ugyanaz, hiszen Wittgensteiné, megfogalmazását tekintve, erősebb, konkrétabb, többet állít. Mégis, utóbbi olvastán nekem rögtön az előbbi “ugrott be”, jelezvén a számomra való hasonlatosságot, közösséget. S ideirhatom persze Kierkegaard-t is: “útmutatást pedig azoknál az íróknál kerestem, akikkel e tekintetben azonos nézeten voltam”. (Vagy-vagy. [1843] Előszó.) Meg Akutagavát, aki magáról írja: “Az ő műve csak azokban található visszhangra, akik közel álltak hozzá, akik majdnem ugyanolyan életet éltek le, mint ő.” (“Egy örült élete. A kitömött hattyú.” 1927)

De vegyünk elő egy másik leveleskönyvet, Montesquieu-ét. A *Perzsa levelek* közül több is foglalkozik a könyvekkel. Különösen a 134. levél lehet tanulságos számunkra, melyben a könyvtárban sorakozó szentírás magyarázatok irdatlan mennyisége, s a továbbra is vitatott problémák sokasága kapcsán joggal kérdi Montesquieu: “de hát akkor mit csinált ez a rengeteg szerző?”

Valóban, mit csináltak, mit csinálnak a szerzők? Nos, írnak természetesen. No de minek? Mi célból? Mi végre? Hát, elsősorban maguknak! Tudatosan vagy sem, a könyvek általában belső indíttatásból íródnak, s legesleginkább talán szerzőik lelik örömeiket bennük. De hát akkor mire jók a könyvek? Semmire?

Nem, ezt nem mondanám. Szórakoztatnak. Arra jók. Jó esetben nemcsak szerzőiket, hanem némely olvasóikat is szórakoztatják. Arra valók. A regények, a drámák, a filozófiai értekezések. Igen, olykor persze akár a világ folyásába is beleszólhatnak, próféciák, felhívások, tette sarkallók. Kétségtelenül. Őlhetnek is, igen. Mégis, azt hiszem, az egész alapvetően egy játék. Egy nagy-nagy társasjáték. Az egész világra kiterjed. Játszunk. Magunkkal, egymással. Esmékkel, gondolatokkal. Könyvekkel. “Jobb” lesz ezáltal a világ? Nem. Összességében bizonyosan nem. Legfeljebb elviselhetőbb. Bizonyos könyvek bizonyos olvasói számára, bizonyos mértékig. Mert néha jó kézbe venni egy-egy könyvet. Olvasni. Passzióból, vagy hivatásszerűen. Thomas Mannt, vagy Platónt. Vagy Wittgensteint. Vagy akármit. Mert a könyvek mindig kéznél vannak, segítségre készek. A boltokban, a könyvtárakban, a felnőttzobai polcokon. Akkor is, ha az egész csak játék. Ők tudják...

P.S.: Azt a gondolatot, hogy a gondolatok ismétlődnek, az írás befejezése után néhány héttel megtaláltam Goethénél: “Minden okos dolgot elgondoltak már, csak arra törekedhetünk, hogy egyet-mást újra elgondoljunk.” (Maximák és reflexiók 441.) A gondolat első fele, az ismétlődésre vonatkozó, Pók Lajos jegyzete szerint Terentius “Eunuchus” című komédiájának prológusában is olvasható. S mindezekon kívül valószínűleg még jó néhány helyen. Például Lin Yutangnál: “Az itt kifejezett gondolatokat számos keleti és nyugati gondolkozó újra meg újra elgondolta és kifejezte már” (A *bölcs mosoly* 1938). Szóval a gondolatok: ismétlődnek...

Szekér Endre

Túl a poklon

(Zám Tibor hetvenedik születésnapjára)

“Hol azelőtt az angyal állt a karddal, –
talán most senki sincs.”

(Radnóti Miklós)

Radnóti Miklós mindig “halálraítéltként” élt, mindig megküzdött a halál gondolatával, a “jó halál kegyelmében” bízott, tudta, hogy sorsa “elvégeztetett”, “fűrészes sír fejem felett”. A költő – újra meg újra megírta a “költőhalált”, az elveszett barátok tragikus “fogolyhalálát”, és keserű emlékezésében így fogalmazta meg a meghalt barátok állandó jelenlétét, figyelmeztető hiányukat: “Ülnek az asztalnál, megbújnak a nők mosolyában / és beleiszznak majd poharunkba, kik eltemetetlen, / távoli erdőkben s idegen legelőkön alusznak”. Akkor a világháború távoli országai, a katonaként és munkaszolgálatosként elhurcolt emberei, emlékei készítetik Radnótiit arra a komor megállapításra, hogy “mert ami volt, annak más távlatot ad a halál már.” (A la recherche...) Sajnos innen, a haláltól kiindulva emlékezhetünk mi is a már elég régóta elhunyt író-barátra, Zám Tiborra, aki valóban ott él közöttünk azóta is, árnyként, emlékként, tétova mozdulatban, az asztalnál lévő poharakban, a megcsillanó italban, a gondolatokat ébresztő kortyban, a kezünkben lévő fotóban, a szeretett lászlófalvi környezetben, műveiben, melyek közül az egyiknek elgondolkoztató címet adott: “Túl a poklon”. Ez a címválasztás különösen kiemeli valamit Zám Tibor életéből és műveiből: azt, hogy ő “poklot járt” emberként élte nagyon is kevésre, szűkre szabott éveit, évtizedeit. Valószínűleg maga is gyakran arra kényszerült, hogy ráébredjen a valóságra, a súlyos betegségek szorító pántjaira, egészségi állapotának végzetes korlátaira, a félelmetes halálveszélyekre. Az író Zám Tibor a Túl a poklon című kisregényében Jákó alakja mögé bújt, de ez nem volt “szerep”, nem volt “álarc”, nem volt színészi “festék”. Jákó teljesen az író alakja volt. Ezt érezte a regényből készült színdarab főhőse 1982 márciusában a kecskeméti Kelemen László Kamaraszínházban, amikor a színész Tolnai Miklós mindinkább valamiféle “alakváltozata” lett az írónak – talán a rendező, Sándor János tanácsára. Máig úgy él bennem a kecskeméti színházi bemutató, hogy a főhős nagyon “hasonlítot” az íróra, Zám Tiborra. A házasság, a férfi és nő kapcsolat dantei méretű, ihletésű “poklában” – mindjárt a kisregény elején – a temetésről ír, hiszen Zsálya a nő “csak a temetéseden lát téged viszont”. “Ravatalról” van szó, “gyásznépet” említ, “fekete fátyolról” ír stb. A végzetes szerelmi és emberi kapcsolat ábrázolásakor egyértelműen feldereng a fenyegető halál képe. A halállal, a végzettel szoros kapcsolatban van a pokollá vált szerelem, emberi viszony. Nem egyszerűen Ady verseit idéző héjanász, végzetes vívjogú harc – mint a Léda-versekben – ez, hanem valóságosan “csata”, “harc”, egymást kikészítő szópárbaj, végzetesen éles szótörökkel vívott viadal. Zám Tibor “négy éve tartó háborúról” ír: csatákról, tönkreverésről, kikészítésről, bosszantásról, összezsuklásról, ütésről, elpáholásról. Ebben a harcban egyikük sem lehet győztes: vagy csupán pirruszi győzelem ez, vereséggel teljes diadallal. Látszólag el lehet találni a szerelmi ellenfelet, egy-egy leleplezéssel rövid időre “győzni” is lehet, megalázni, meghazudtolni, földre rogyasztani, de mégis minden viadal kétes, mindig síkos a párvívás talaja, könnyű elcsúszni, elesni, összeesni, szívéhez kapni, közel kerülni a végzetes összeroskadáshoz. Az együttélés vereségei és győzelmei nagyon viszonylagosak. Napjainkban fontos viadalmak esetében komoly technikai berendezésekkel, villanydrótokkal, jelzésekkel válik teljesen biztossá a találat. Biztos az, hogy ki a győztes a sport küzdelemben. De az élet mindennapi harcában, kisebb és nagyobb csaták pillanataiban nem gylladnak ki a sikeres szűrást jelző lámpák. Lehet nagyon jól választani a szavak töreit, jól időzíteni, a legjobb pillanatot eltalálni, de a szinte tébolyodott dühre nem tud a másik fél olyan erővel visszavágni. Megsérül mindkét fél. Olykor megnyugszik, derűsen tudja nézni Jákó a tanya “ablakából a hófödte szántóföldeket s a kidőlt akácfán gubbasztó fácánkakasokat”. Kevés a nyugodt perc, ritka a csend, alig van nyugalom. Visszanyeri olykor lelki békéjét. S azzal is több, úgy is győz, ha megírja a maga műveit, ha képes megnyugodni, a mindennapi csatákon felülemelkedni: írni. A pokollá váló mindennapokban az egyik vagy a másik fél “bosszút” akar állni, megszegyenyíteni a másikat, “közelharcba” kezdeni, a szörnyű indulatokkal “kikészíteni”. Külön “fejezet” lehetne a szeretkezés mikéntje, sokasága, fogyása, elmaradása, a korkülönbség emlegetése. “Azt is sokszor elmondtad már – állapítja meg az író –, hogy rühelled a cigánytempót: egyik percben veszekedni (sőt: verekedni), a másikban meg szeretkezni, nem a te stílusod”. A hétköznapi jellegzetes egymásutánját a szeretkezések mellett a villanykikapcsolás, házmesternő és a lakbérhátralék, a ki- vagy beköltözés utáni lakásproblémák, a terhesség stb. jelezte. De olykor egy-egy fontos, csaknem jelképes jelenet részletes kifejtése következett: ott hevert a lakás szőnyegpadlóján hanyatt, és arca felett a csillár kampója éktelenkedett. Ebben a helyzetben tűnődött el életén, összegezte a múltbeli tapasztalatokat, leltározta szorongásait, részletezte “kutyaszorítóban”-helyzetét. Zám Tibor életében és írásaiban visszatérnek az “orvosi jelenetek, a főhős, Jákó drámai egészségi állapotát leíró részek. Ezek általában nem a fantázia szüleményei, hanem a legtöbb esetben a valóságban átélt kórházi pillanatok. Amikor egyszer szörnyű hőségben hosszú ideig a víz mellett horgászott, akkor a nap ereje nagyobb volt az övéénél, rosszul lett. Valóságos jelenet a lászlófalvi ház javítása, az író kőművesmunkája, gyenge szívének megerőltetése. Érdemes lenne néhányszor legalább pontosan egymás mellé állítani a szociográfiusan hű valóságábrázolást és a feltételezhető, valószínű kisebb-nagyobb eltérést. Azt hiszem, hogy a legtöbb esetben az igazság, a valóság dokumentuma lenne a súlyosabb ezen a mérlegen, és a másik a könnyebb, a sokkal könnyebb. Az egészségéről illetőleg betegségről szóló részletek pontosak: “Egy este fűrészporrá omlott az agyad. Bal kezed elzsiabdott. Mellkasodban, ahol a bordák találkoznak, megmozdult egy kódarab: szorított, nyomott és irgalmatlanul növekedett. A baktek felnyitotta a sorompót a szirénázó mentőautónak. A vasúti átjáró egyenetlenségeit a kerekek továbbították a kőhöz: elájultál. Egy másik döcönő még jobban fáj: attól magadhoz tértél. Az EKG duruzsolását már hallottad.” Az orvosi vizsgálat, az angina pectoris, a “fődoki” által mondott “vagy meghal, vagy megmarad”-bölcssége, csaknem “aforisztikus” tartalma határozza meg helyzetét. A fődoki szavai nem megnyugtatók. De az sem, hogy reggelre mindig meghalt közülük valaki, és pánthos ládával vitték el az illetőt, az ágyát lehúzták, “és belefektették a soron következő hullajelöltet,” – fogalmazta pontosan Zám Tibor. S különben az egész regény alaphangját meghatározta az írói szemlélet, az önmegszólító alapállás, mely egyszerre magában foglalja a lírai én személyességét és a harmadik személy objektívabb távolságtartását. Pl. “Neked, azzal a szívcsontokkal, ami maradt, semmi esélyed nem volt vele szemben, de azért elkezdődött az ilyenkor szokásos sürgés: műszerek, infúziós állvány, EKG; “S ugyanakkor ez az önmegszólító stílus, egyszerre kívülről és belülről ábrázolva, vizsgálva, megmérve önmagát – és Zsályát, szerelmesét és másokat – az egész kisregénynek ad egy sajátos színt, szellemes és ironikus hangot. Ez a legvégzetesebb percekben, a kórházban töltött időkből,

az "intenzív" osztályokon, csaknem halál-közeli pillanatokban is ott vibrál Zám regényében, mintha "minden rendben volna", mintha nem járnánk a főhőssel együtt egy képzeletbeli hegyvonulat sziklameredélyén, közel a mélységhez, hiszen könnyen megcsúszhat és bármelyik pillanatban lezuhanhat a végzetes mélységbe. Pl. a kórházban odafordul a "fődokihoz", a főorvoshoz, és a sokszor hallott "hogyan érzi magát? – kérdésre látszólag könnyedén, nem panaszkodva válaszol. Sőt, talán éppen megerőltetve, felülemelkedve rossz egészségi állapotán, mintha valóban jól lenne, így szól: "Ha üzenne valakinek *odaát*ra a főorvos úr, szívesen átadod, de ne késlekedjék mondani, mert egy óra múlva talán késő lesz..." A szöveg a főorvos nyugtató szavaival folytatódik; ("Ne fárasztassa magát feleslegesen a beszéddel", mondta nyugodtan a fődoki, és tanulmányozni kezdte a legújabb kardiogramot.) (Több szempontból zárójelet kell tennünk: egyrészt azért, mert egyértelműen megszakítjuk a *Túl a poklon* című Zám-kisregény elemzését, értelmezését, másrészt meg azért, mert tudatosan közbe szeretnénk ékelni egy szorosban nem ideillő irodalmi alkotást. Az első dolog emlékezés: amikor hajdan barátként kerestük fel a kórházban lévő Zám Tibort, a következőt mondta el akkor. A regényben említett halálesetek – valóságosak voltak, természetesen az ott fekvő betegek rettenetesen mélyen érintették, hiszen az akkor elhunyt még élő beteg volt számukra a mellettük lévő betegágyon a kórházban. Világosan emlékszem egy jelenetre: az esti vizitkor panaszkodó beteg kérdéseire könnyed visszautasítással, elhárítással válaszolt az orvos ("Szeretnék én olyan jól lenni, mint magam!"), majd később ugyanez a betegársuk az éjjel meghalt. Valamiféle kisebb "lázadás" bontakozott ki a kórteremben. Főleg akkor, amikor az elhunyt beteghez a másnapi látogatáskor még úgy jöttek be hozzátartozói, mint élőhöz, akkor tudták meg a szomorú tény: családtagjuk az éjjel meghalt. Ezt végletesen átélték az ebben a betegszobában lévők, csaknem "rokonként", valóságos barátként, az ilyenkor megszokott – egy betegszobában, összezárt emberek különösen együttérző közösségében. Fellázadtak, haza akartak menni, jelezték, hogy ezek után vállalva a beteg felelősségét, az önkényes hazamenetelt kérik, a hivatalos kérelmet aláírják. Csak nyugtató injekciókkal lehetett "megakadályozni" ezt a kis lázadást az orvos, a kórház ellen. – A másik közbevetés látszólag teljesen indokolatlan, és csak nagyon távolról függ össze Zám Tibor kisregényével. A modern magyar széppróza egyik remekművét, Márai Sándor *Szindbád hazamegy* című regényét szeretném idézni, melyben a főhős, Szindbád azaz Krúdy Gyula utolsó, halála előtti napjába sűríti életét, az író sorsát, a magyar irodalom sajnálatosan rosszul változó helyzetét stb. Természetesen kevés rokon vonás van a két mű között, de a következőre mégis figyelünk kell. Mindkét hős író, mindketten örök halálközelségben élnek, mindketten a szerelem vándorai, mindketten kiszolgáltatottjai szűkös anyagi helyzetüknek, mindketten valamiféleképpen búcsúznak. Márai Szindbádja (Krúdy Gyulája) fenyegető "szívkepeit" emlegeti, az akkori EKG-t, idegennek érzi magát, a nagyváros bérházaiból vidékre menekülve – egy álmokban élő irodalomban fogódzik meg, ahol még éltek a régiek, Somlyó Zoltán, az elátkozott, Kosztolányi Dide, a cipőzsinórvékony nyakkendőjével... A másik Magyarországot kereste... "Okosnak kellett volna lenni, gondolta a hajós, s eszébe jutottak mind a fájdalmak, unalmak, kétségbeesések, öngyilkosságok, megalázkodások, hetvenkedések, esküdözések, várakozások és reménykedések, melyek eltöltötték szívét ötven esztendőn át, valahányszor elindult egy-egy lilakalapos nő nyomában, a Donáti-lépcsőn vagy másfelé", – írta Márai. S később: "Úgy érezte Szindbád, a hajós, hogy sok sikertelen és reménytelen bolyongás után most végre csakugyan hazaindult utasaival a vörös postakocsi.") A szerelem vándora volt mindkettő: Márai Szindbád-Krúdyja és Zám Tibor Jákója. Az egyik inkább múltba kapaszkodó ködlovagként kereste az álmokisasszonyokat, míg Zám Tibor könnyű és komolyabb nők pirosszíves bugyijai után futott kifulladásra, szívéhez kapva, meg-megroskadva. (A *Túl a poklon* című Zám Tibor-kisregény első címe a következő volt még kéziratban: *A pirosszíves bugyi*. Azért érezzük szerencsésebbnek a véglegessé vált címet, mert jobban érzékelteti az író sorsát, szenvedéseit, míg a korábbi címváltozat inkább a "szexre" helyezi a hangsúlyt, a valóban indokolt szerelmi jelenetek kapcsán. De a "pokol", a poklok köreinek bejárása súlyosabb, a mondanivalót jobban érzékeltető.) Zám Tibor kisregényének középpontjában lévő szerelem, házasság, kín, szeretkezés, öröm és szenvedés, Jákó és Zsálya sorsa – önkéntelenül is felidéz a Catullus híres versét, a *Szerelem és gyűlölet* címűt: "Gyűlölök és szeretek. Mért? Nem tudom én se, de érzem / így van ez, és a szívem élve keresztre feszít." Hiszen Jákó őszintén szereti olykor Zsályát, hihetetlenül erős szerelem, vágy lobban fel benne, amikor "Tigris" álnéven szerepelt a szerelmi címlistáján, és győzött a félhomályban a pirosszíves bugyival. "Reggel megnézted magadnak a varázserejű bugyit: fehér alapon kék mintás volt, egy kicsi piros szívet a szeméremcsont magasságában." De a szerelem egyik fajtája érvényesül Zám esetében, a valóságban és regényében is: amelyik "bajt hoz a férfira". A nő "könnzárporral" dúsitott szerelme, sokáig rejtegetett pénzügyi problémái, terhessége, infarktus-veszélyt jelentő alapmagatartása, a közlőről analizált női testrészek részletezése stb. után jutunk el a házasságig. Zám Tibor az anyakönyvvezető asszony "művirágszerű" mosolyáról ír, és hozzáteszi gúnyosan-ironikusan e házasságkötési eseményt "bűnügynek", a tanút, Tócsa Károly fiatal író a bűnügy egyik "koronatanújának" nevezi. Nem a legszerencsésebben sikerült a gyerek születés ünnepi pillanata, Jákó késett, egy szál székfűjét is elhagyta, Zsálya okkal zokogott, nem okozott örömet a csaknem nagyapa korú apa groteszk ötlete, az újságból formált "virágcsokor" átadása. Felfornak az indulatok, a párbeszéd hangneme nem a legszerencsésebb, Zsálya arra gyanakszik, hogy újabb szeretője van Jákónak. A Féltékenység lexikonát lapozgatta állandóan Zsálya: 14 év és 60 év között legalább tíz nő végre kérdezett rá, főleg a hajdani barátnőket gyanúsította meg, "olvasta fejére" Jákónak. Az író a szerelem ábrázolásakor hirtelen váltott, elhatalmasodtak a női féltékenység és a pénzhiányok, kölcsönkérések, adósságok időszakai. Újra és újra visszaszorul a regényben a szerelem, több a gyűlölet, az indulat, a megalázás, a sértés stb. Zám szellemeskedő szavai, gúnyos megjegyzései felerősödnek (Zsálya "már nem klasszis, erjed, puhul, cefréseedik, öt éven belül, talán hamarabb is, megölttyed..."). Jákó az "alkalomhoz" illő dalt fűtyörészik: "Kurva, kurva, mért vagy kurva, / Mikor nem vagy rászorulva? / Hogyne volnék rászorulva, / Divatos a nylonruha". Múlik az idő, új nők jelennek meg, így Tim és a szeretkezés igazi szépséggel, színekkel, hangulattal társul a tűz mellett, a csillagokat nézve, majd a hűvösödő levegőről bemenekülve a tanya bensejébe, a subára, s a "füstszagú két test áhítatosan" bújik össze. S másnap Tímea fürdéséről is szép szavakat tud regényében rögzíteni az író, mert őt is átjárta most újra a szeretkezés igazi szépsége, ereje, áldomása, a sokáig rejtegetett francia konyakkal "becsicscsantva". Zám Tibor, a *Túl a poklon* írója – sokak szerint inkább szociográfus volt, mint szépíró. A *Hortobágyi jegyzetekkel* tűnt fel 1966-ban, *Bács-Kiskunból jövők* címmel jelentek meg szociográfiai írásai Magyarország felfedezése sorozatban 1973-ban, elhunyt után *Tények és indulatok* címmel tették közzé legjelentősebb szociográfiai írásait 1987-ben. Pedig mindig novellákat, regényeket is írt (pl. *Interurbán*, *Szeplős fogantatás*). Mégis a *Túl a poklon* című kisregényét választottuk ki művei közül, hogy ennek egy-egy részlete kapcsán idézzük fel alakját. Alapvetően szociográfus alkát volt, aki kis Trabantjával járt rendszeresen a Duna-Tisza közti bor- és pálinkahamisítási per tárgyalásaira Kecskemétről Székesfehérvárra és vissza. Hányszor érvelt megmásíthatatlan adatokkal, a hirtelen hatalmassá váló cukorfogyasztással stb., mennyiszer nevetett egy-egy vádlott nevetséges nevén (mert valóban nem változtatta meg az illető nevét), hányszor kényszerült nyomozói feladatra! Igazát a napjainkig elhúzódó Duna-Tisza közti borhamisítási ügyek igazolják. Szerette ezt a vidéket, a lassan alakuló demokráciát, hihetetlenül közel állt hozzá a lászlófalvi ház, iskola, fák, növények, beszélgetés és szerelem az esti tűz lobogásánál, szerette és gyöngye szívének minden erejével szepítette, javította házáat, közel a földhöz és közel a csillagokhoz. A "Már búcsúmat veszem..." című írása a *Jelenések napja* című kötetében jelent meg 1986-ban. Búcsút vett mindnyájunktól ebben a szép írásában, nem felejtve a *Túl a poklon* kisregényének természeti szépséggel teli alföldi háttérét, a mindennapos és egyben jelképes tűzzel, szalonnasütéssel, zöldségeskertjével, pipafüsttel, italozással, beszélgetéssel, állandó infarktus-veszéllyel, halálközelséggel. Sajnos ő maga is tudta a

veszélyt, önmagaégető életmódot – mint Sarkadi Imre –, de mégis folytatta az élete mindennapi csatáját munkával, írással, borral, nővel, zárójelentésekkel, orvosokkal. Arra kérte Veronit, hogy halálát ne tegyék közzé, hamvasszák el, és oda temessék el az előkertben, “ahol éjszakánként annyit csodálta és dédelgette a tüzet, mintha ő lopta volna el az égből”. És “köszönjenek el egymástól csókkal, kézfogással, de fordítsák félre az arcukat. Nem szabad látniuk egymás szemében a búcsúzás könnyeit.” Gyászjelentés: “Nagy Zám Tibor író-szociográfus 55 éves korában, 1984. április 24-én csendesen elhunyt. Hamvasztás előtti búcsúztatása 1984. május 10-én 15 órakor lesz a Farkasréti temetőben. Gyászolják: akik szerették.” Kovács János református lelképásztor búcsúzott Tőle a temetőben koporsójánál. A búcsúbeszédéből idézünk pár sort: “Zám Tibor minden féltett dolognál jobban őrizte szívét. Nemcsak a lassan naggyá nőtt hús szívet, hanem a belső embert is. Tudta, lenni-élni annyi, mint szolgálni egy teremtő gondolatot, átizzani a meghódított igazság belső tüzétől. Ez adta írástudó alázatát. Ezért merülhetett a látszat világ alá, hogy az igazságot fedezze fel, s írja le úgy ahogy szeplősen fogantatott”.

Csató Károly

Egy utolsó szociográfia felé

Nagy Zám Tibor emlékére

Egy utolsó szociográfia felé íródásnak a filozófiáról kellene szólnia, az autonóm emberi-tudati létezés tudhatóságának utolsó poliszáról,

amelynek valójában már csak az a tartalma lehet, amit a korokon áthallattatott allegória – a végsőig lecsupaszítva magát – *üzeni az információs társadalomnak, mint posztindusztriális társadalomnak (Yonaji Masuda) Komputopiába;*

fehér semmi,
fehérgyász-semmi,
másolás, történések tudati lenyomata másolatainak
másolatai,

*

Alakváltozatai szerint a hagyomány: a ——— A. Egykor voltak kövek, s ezek idom mind;

*hely,
számy,
tört A;
virágnőtt Te.*

*Sorídom-kövek-Aki – mindídom-kövek a ——— A: egykor voltak,
a hagyomány szerint alakváltoztak.*

Többé nem akart építeni A NEM piramisokat, megalopoliszokat, amelyek mind idomidol; kőébredés, számytalanság,

*ÉS,
tört A;
a számyak helyén idegenségben nőtt virág,
Te,
repülni képtelen,
Fehér
EGY*

*

mert mint mindannyiunk megelőlegezett születés-előttisége és halálának képe, úgy van a *hely előítéletekben és szerepekben kifehérvite a fehér gyászhoz, a fehér semmiben;*

a nemKÉPben, melynek intencionális reprezentációja létmód, – írásra váró;

leírásra: miként a nem tudható a tudhatóra a semmi léteztető erejétől vezérelten már;

mint fehér semmiig visszafejtett szöveg, leendő fantasztikum gerjeszti a kommentárt, melyben a tetten érhető szubjektum önmagában is pusztá fikció, előítélet, babona (Nietzsche);

mégis a sorról sorra haladó írás alapfeltétele (kommunikáció) az “én” magányának párhuzamossága a “te”-vel, s mind közvetettebb hidegségben vele az “ő”, a “mi”, a “ti” és az “ők” mindensége;

melyből visszamelegíti majd a szöveg időbe ágyazottsága, hogy az “én” maga is mindig újabb és újabb fikcionalitásban tündököljék a tőle egyre távolibb olvasói “én”-változatok kölcsönös emberi egymásra utaltságában;

de egyetlen olvasó feltételezettségében legalább, akiben még él az olvasás sajátos ethosza, a minden cél és érdek nélkül életben tartott önkéntes értelemalkotásé;

*

Te.

Képtelen számytalanság. Virágkehely. Játékszámnyak és álom Ébredés, kirakós tudat; elsíratott ünnepjátékok, fáradt tömegröhej... a számyaik pedig letörtek.

Virág nőtt.

Voltak egykor...

Virág nőtt.

Hely benned az idegenségnek.

Ő.

Megalopoliszokat játszani, az az Ő? EzutánŐ;...

Belefáradt, felébredt: a kettő közt átaludta az ébredést. Aludott idomkövek sírása jelentéstelenül.

Számytalan virágkehely, játékehely – az idegenségben nőtt sorok ébredésben.

JátékŐ.

Átsíratott számytalan képtelenségek, melyek mind virágnőtt egykorvoltak a hagyomány szerint.

Te.

MindEZ kőidom. Vátozatok. Akart NEM. Kirakós felébredés. Többé nem jelentés repülni.

.....1948. március 18., Szólád, Somogy megye, Magyarország; anyja Somodari Erzsébet, dr. Ladik Gusztáv államtitkár cselédje 1944 teléig, míg el nem érte Budapestet a front; aztán napszámos, földműves paraszt, télesztag, takarítónő a székesfehérvári Vörösmarty Színházban, majd rákbeteg és halott; eltemetve a székesfehérvári református köztemetőben, 1967. június havának végén; apja Csató Károly (aki 1945-ben első házasságában megözvegyült Zoltán nevű gyermeke megszületése után), a fent nevezett hajadonnal 1947-ben kötött házasságot Szólád községben, ahol Károly nevű gyermekük született, minekutána a család Kőröshegy községbe költözött az előző feleség után örökölt házba, ahol a kommunista hatalomátvétel és a kommunista diktatúra szele, majd viharai tépdesték darabokra a családot; ugyanis, az egykori uradalmi cseléd apa, miután a kaposvári gyalogezrednél, mint géppuskás lövész letöltötte tényleges katonai szolgálatát és szakaszvezetői rendfokozatban leszerelt, belépett a Magyar Királyi Csendőrség soraiba, s annak megszűntéig szolgált őrmesteri rendfokozatban a szigetvári, a dencsházai és a balatonföldvári őrsőkön, s lett ismét földműves néhány hold földjén, mignem csendőri múltja miatt *osztályidegenné nyilvánították*, s az internálás, az állandó rendőri felügyelet, a teljesíthetetlen terménybeadások, a lefoglalások, a feljelentések miatti zaklatások, a rendszeres verések mindennapi nélkülözéssel, éhezéssel, állandó rettegéssel, nyilvános megszégyenítéssel – szegénytáblára kiírás a tanácsháza bejáratánál –; Csató Károly “népnyúzó csendőr”, “imperialista bérenc”-ként való emlegetése az egész falut beharsogó hangosbmondóban: Zóka József beadási előadó rendszeres zenés műsora a rettegetés, a fenyegetés és egyes díszparasztok egekig magasztalásával járó tortúrái a szülők és a gyermekek elszigetelődésével, elmagányosodásával súlyosbították helyzetüket, mert félelmükben elfordultak tőlük ismerősök, barátok, rokonok, játszótársak, padtársak; hogy ne szolgáltassanak okot a hatalomnak se kérdésre, se kihallgatásra, se arra, hogy besúgók lehessenek; inkább elfordították fejüket, átmentek az utca másik oldalára; zárva maradtak a kapuk, vagy elbújtak a pajtákbá, istállóba előlük; és anyai könnyek, apai könnyek, tehetetlen zokogások; a gyilkosság és az öngyilkosság szavak megszaporodása a gondterhes, sötét estéken, melyeket megült a történelem, a politika, az alig megélhető sors; mignem 1956 őszen kibomlanak a nemzetiszínű zászlók; jönnek Kerekiből és Bálványosról is a népek; Kossuth-nóták, Himnusz, újból Kossuth-nóták, Szózat; aztán az iskolával meg a templommal szemközt az első világháborúban elesettek emlékművénel a boltos elszavalja a Nemzeti dalt, és vele üvölti a tömeg az esküt, hogy “rabok tovább nem leszünk”; s Balatonföldvárig egyre sokasodnak a tüntetők, ahol a mozi előtt lehúzzák a szovjet emlékműről a hatalmas vörös csillagot, de az egész ledől, mert úgy belebetonozták szarát...

... s már van lőtöporfütyü Siófokról, lesznek tyúkjai és nyulai is a családnak, de az Anya sír; az Apa gumírozott, csuklyás viharkabátjában már a forradalomból áttűnő – rövid, egykori lovassági karabély a hátán átvetve; két történytartó és két gyalogsági kézigránát az övéen, – és átkokkal áttört – síró-éneklő-visító asszonyi-anyai könyörgés, amiért mindenáron meg akar halni; mert még mindig nem volt elég a politikából; mert ha eddig nem akasztották fel a kommunisták, akkor majd most föl fogják akasztani; mert itt nem fog győzni semmiféle forradalom, főként olyanokkal nem, akik holnap ugyanúgy elárulják, mint eddig; hát hogy lehet olyan vak, hogy feláldozza magát a családját is a spiclikért, a kommunista seggnyalókért, mert nem elég intő példa Somodari Jóska is (az Anya öccse), aki hat év után jött ki a börtönből, mert lekommunizálta meg rablófasisztázta a kocsmában azt a ganyé Városi Imrét, a tanácselnököt; és most, égeti a vörös zászlót Szóládon, elfoglalja a tanácsházát, pisztollyal fenyegeti Kokit (Koki József kisbíró), hogy dobolja ki a forradalmat – majd szépen egymás mellé akasztják őket, de az árvák majd rámaradnak, akiknek miattuk nem lesz jövője ebben az országban, és a nyomort majd tetézi még az özvegyesség, a még nagyobb katasztrófa, az örök megbélyegzettség; mert az épeszű ember nem hisz, hogy a kommunizmusnak addig vége lesz, amíg az utolsó szegény embernek is ki nem szipolyozzák a véré; de ő ezt már nem bírja, ő inkább elemészti magát, ha neki csak ez kell, hogy megjöjjön az esze, ha azon sem gondolkodik el, hogy a kastélyból a Széchenyiek (a kőröshegyi kastélyban volt kijelölt kényszerlakhelyük, szigorúan megtiltva, hogy a lakossággal érintkezzenek: “Tuli, Tuti befelé!” – hangzott, ha a környékbeli gyerekek “betörtek” a parkba “harcolni”) az éjjel már megszótktek Ausztriába, mert itt nemsokára mindent előzőnlenek az oroszok, s aki csinált valamit, nagyon bután teszi ha marad; ők mindenkinek ezt tanácsolták, de az őrmemzet nemzetőre sem átokra, sem könyörgésre nem hallgatott; ment őrséget állni a földvári és a szántódi út találkozásához, ahonnan vigyázni lehetett a postára, a boltra, a templomra, az iskolára és a községházára is, nehogy valami baj legyen; s ahogy őrt álló, karszalagos, viharkabátos alakja áttűnt az éjszakába, úgy tűnt át a remény forradalma számára ő is kétségbeesésbe, dacba – majd bujdosásba és önmegadásba; amikor 1957. március 10-én hajnalban zörgettek, és az ajtónyitás után egy “Na, a kurva anyádat Csató!” kiáltással a dobtaras géppisztolyos pufajkások rávetették magukat, aztán visszalökték a szobába, hogy öt perc alatt öltözzön fel, különben gatyában viszik el; az Anya már nem sírt, ölelte magához a gyermekeket, s a búcsúölelés után hátrabilincsel kézzel elvezették a kapu előtt álló, leponyvázott teherautóhoz az Apát, s keményen pattogó orosz parancsszavak kíséretében feltuszkolták a teherautóra, amelyen már több fegyveres és civil is ült, s még visszakialtotta, hogy “ne féljétek se...” – de egy ütéssel elhallgattatták, majd a többiek zúgolódásának hangját is elnyomta a feltúrátott motor zaja; és elmentek, áttűntek a márciusból, az újrakezdés reményének idejéből többen a börtönidőbe; és az Apa közülük egyedül a halálba; de nem a megváltóba, hanem egy egész ifjúságon és felnőt koron át letagadottba; egy hazugság-időbe, a valahogy élni és túlélni idejébe, megalkuvás- és kijátszás-időbe, a nem-halál-halálba gyermekeiben folytatottan is, elsőízigen;

s ím, másodízigen is, ahogy beírják magukat a sorok egy utolsó szociográfia felé haladó tényKÉP fehér semmijébe;

hogy Somogymeggyesen defektet kapott a teherautó; beleborultak egy mély árokba, a ponyvatartó vas eltört és átszúrta Csató Károly mellét, aki a kaposvári kórházban elhunyt; – mások nem sérültek meg;

Somogymeggyesen defektet kapott a teherautó, melynek szerelése elvonta a fegyveresek figyelmét, s ezt kihasználva, Csató Károly szökést kísérelt meg; s mivel az örök felszólításának nem tett eleget, azok fegyverüket használták, – a letartóztatott életét veszítette;

a defekt szerelése közben a letartóztatott szökni próbált, de a karhatalmisták és az orosz katonák bekerítették, elfogták, majd úgy megrugdalták, hogy az egyik tört borda átszúrta a tüdőt, és tüdővérzés okozta halálát;

Csató Károlyt elsőként vezették kihallgatásra a transzportból (mert mint szolgálatviselt, rangidős és legmagasabb rendfokozatú személyt a Nemzetőrség körzeti parancsnokává választották) – e kihallgatás után többet nem találkoztak vele társai;

a karhatalmistákat leöcskösözte, s más gúnyos szavakkal is illette, amiért hátrabilincsel kézzel (O—O) vezették kihallgatásra; – nem vették figyelembe azt a kijelentését, hogy tisztában van helyzetével, nem tanúsít ellenállást, vele szemben felesleges minden kényszerítés;

Csató Károly – kihallgatóját leköpte; vélhetően azért, mert felismerte benne egykori siófoki megkínzóját, s e tettért úgy megrugdosták, hogy eszméletét veszítette, kifektették a folyosóra egy pokrócba csavarva, ahol többen is felismerték barna félcipőjéről, azok közül, akiket vele ijesztgettek ráadásul, hogy ugyanígy kikészítik őket is, ha nem vallanak: közben nagy sürgés-forgás támadt az épületben, s rövid időre szünetelt a kihallgatás is;...

... amely az élettörténet-rekonstrukciót most megszakítja, az azzal az előfeltevéssel feleselő kitétel, hogy *itt a dráma emberének levését, mint a tökéletes levést* (Lukács György) érhetjük tetten; de az impulzivitása miatt is nehezen hitelesíthető szöveg érzelmi

kohéziója miatt – amely akaratlagosan létező – ez lehetetlen;

de ez a kohézió nem létezik, még visszavetítetten sem; ez pusztán nyelvi játék, annak a magányos szubjektumnak a káprázata és kápráztatása, amely úgy nem birtokolja önmagát, mint ahogy minden ember csak a létezésre képes;

és a fehér semmi szervezi fikcióvá az Anyát, akivel a kaposvári kórházban *“papírokat írtak alá”* férje holttestének kiadása fejében; s ő mindent aláírt, megadta a temetés dátumát, a meghívottak nevét, hogy rokon, ismerős, vagy barát-e az illető,

Virág, sorok, piramisok: fajtalanul vissza.

Játszani katedrálisokat – orgia.

Nagy kirakós AZ.

Tömegröhögött, megsírt, fáradt, megalopoliszokat játszani külön-külön.

Az ünnepeké tán ŐK?

Számytalan orgiáké lettek az egykorvoltak.

Kövek, idom, sorok – A.

Aki.

Képtelen repülni.

TE.

Nőtt virág. Idegenségben az.

Számyhely. Tört A.

Számytalanság-ébredésünk: kő. Idom-EZ. Játszani megalopoliszokat-ÉS.

Katedrálisokat, piramisokat akart NEM.

Építeni többé – akart NEM.

Jelentés-A.

Tört Te.

majd március 15-én, a temetés napján, miután eltűnt a halottas autó, de még nem érkeztek meg a szertartásra kivezényelt karhatalmisták, az Anya felnyitatta a gyanútlan rokonokkal a hatóságilag lezárt koporsót, megcsókolta a halott homlokát, felemelte egyenként a gyermekeket, hogy búcsúzzanak el Apjuktól – a halott bal szemöldöke fölött zúzódásos nyílt seb látszott és szája sarkában alvadott vér – aztán visszazárták a koporsó fedelét és elkezdődött a szertartás, amit nem zavartak meg közvetlen jelenlétükkel a karhatalmisták; a János utca (Arany János) elején, a bikaistállónál várták a menetet négyen; orosz gyártmányú dzsipben, orosz pufajkában, vöröscsillagosan virítói orosz sapkában, dobthas, orosz géppisztollyal a lábuk között; abban a meglepedettségben, hogy az egytől egyig nemzetiszínű szalaggal kötött koszorúk nem kelnek életre, nem lépik el a szoládi utcákat Himnuszt, Szózatot, Kossuth-nótákat énekelve, vörös zászlókat égetve, barikádokat rakva és Molotov-koktélokot dobálva az emberek, hanem befakulnak egy fehér gyászba a beíratlan semmi .....

amely egy utolsó szociográfia felé mutató megismerő tudat feltétlen “én”-korlátaival nehezülő, s az “Ő”-re való ráutalásban oly tanács szerint mondódott át az időn,

hogy Csató Károly rakodómunkás szabálytalanul foglalt helyet a “Futura” teherautóján, amelynek felborulása után olyan súlyosan megsérült, hogy a kórházba szállítás után röviddel elhunyt;

vagy csak így: “egy autószerencsétlenségben meghalt...” – aztán már ”... szerencsétlenül járt ...“;

a vele együtt letartóztatottak szabadulásuk után mind csak annyit mondtak, hogy ők nem tudnak semmiről, s mindegyikük az Anyát kérdezte, hogy ő mit tud, neki mit mondtak, ő mit hallott; egyikük felesége pedig kérve kérte, hogy özvegyen ne maradjon a faluban, költözzenek haza Szóládra, ne is álljanak le beszélgetni, ne is keressen fel többet senkit, így is elég nagy a baj, legyen belátással... – a halál körülményeinek fikciói úgy beszélnek át a történelmi jelentéssíkon, hogy már csak olvasásként léteznek a magányos értelmező értelem jelen pillanatban egyetlen lehetséges megnyilvánulásaként; de úgy is, mint egy elképzelt írás olvasásaként;

s hogy talán mégis *van* írás, hogy ez itt *lehetséges* hogy írás, lehetséges elolvasnom, semmit nem fehérit ki abból a KÉPből, hogy a temetés másnapján már nem maradt a koszorúkon egyetlen nemzetiszínű szalag sem;

s ezt, elképzelem, mint írást, hogy éppen most olvastam el, s ez a nemzetiszínűetlen szalagtalanság már a *megértés pillanatán túl íródó, utolsó szociográfia felé kitérülő tudat* teremtő ösboldogságának őállapotában ringatózó *fehérgyász-semmi*;

a gyermekkor az “én”-ből kiűzetett “te”-ként idegenül a homlokroppantó szegénységben tovább a Kőröshegyről való elköltözés után:

Somodari József emigrált, hosszú idő után érkezik tőle egy képeslap Salzburgból; Somodari Józsefné, született Varga Rebeka szívbeteg, lerokkantják a téészesítés után; özvegy Csató Károlyné, született Somodari Erzsébet téésztag, napszámos, kofa, takarítónő és fűtő a téészirodán, s minden megalázás szóltan eltűrője: Csató Zoltánt, az elhunyt első házasságából származó gyermekét az apai nagyanya, özvegy Csató Imréné, született Kasza Zsófia hónapokig tartó gyűlölködés után erőszakkal magához veszi, mert menyének köszönhető fia halála, aki politizálni engedte, pedig neki a férjét elvitte az első világháború, Imre fiát a második; ő az utánuk maradt árvákat már nem adja senkinek, ő már nem hordhat több keresztet és különben sem engedi kismizmizni a Zolit, akit majd az árendába adott házából felnevel, s így nem kell neki a mostoha kegyelemkenyerét enni (...);

a halál, a disszidálás – a férfiak elvesztése – gyászfehér búrja alá rekedt család a megmaradásért, a túlélésért egymás ellen harcolt, s e harcokban kipusztult minden szeretet, szolidaritás;

a diktatúra másodíziglen is beteljesítette művét a fiakon, akiket gyermeki tudatlanságukban választott szét a sors, s maradtak örök idegenségben egymás számára nem csak az Apa, de minden közös halálok ellenére és felett is;

igen, lehetséges egyféle írás, amely *egy utolsó szociográfia felé felejtődés*, amit az olvasó számára *egy másolás* helyez a megértés idősíkjára;

Somodrai Erzsébet, Csató Károly, Varga Rebeka, Kasza Zsófia, Csató Zoltán, Zóka József neve; a karhatalmisták, a letartóztatottak, a ruszkiak, a kihallgató tiszt személye; a kőröshegyiek, szoládiak, a kerekiek, bálványosiak, balatonföldváriak, kaposváriak, somogymeggyesiek (?); egyének, csoportok, tömegek az immár írott világból másolva és utánozva azért a konstrukcióért, amely majd *rendezettségével üzen egy lehetséges megértőért, mint olvasóért* (talán);

mert amit a világ a maga le-nem-írságában üzen, az megüzenhetetlen fehérgyász-semmi; leutánozhatatlan és lemásolhatatlan lenne; de mégis – túl minden leíratlanságán – még létezése elől az üzeni, mintha mégis olvastuk volna;

a jelenben megnevezett *Calvino-i Silas* kurvatagságával jegyre lépők megmenekülnek attól a szorongástól, hogy, mint írók/másolók/utánzóak és olvasók a cselekvés megcselekvőivé, vagy szövegpéppé konkretizálódhatnak: egyben a jelentés elfogyasztásával a megértés hízoló erejévé;

az Apa halálának körülményeit a szemtanúk helyett a szemtanúk itt-ott kiöklendezett mondathányadékaiból gyűjtötte az Anya istentiszteletek utáni beszélgetéseken; a siófoki, a földvári, szárszói, szemesi piacokon; a napszámban vállalt üdültakarítások alkalmával, ismeretlen asszonyoktól és férfaktól;

azért, hogy ő megtudhasson valami biztosat férje halálának valóságos eseményeiről, s melengethesse lelkében vigaszul az örökké balszerencsés őnemzet nemzetőrének valamiféle hősi önáldozatát, amely, mint tudjuk, minden ilyen és hasonló esetben csupán novellaként tanulságos és megható;

valóságos életáldozatként az, amit egy távoli jövő fatális jelenre vonatkoztatása idézhet elő bizonyos sorshelyzetekben; erősen archaikus, s mint ilyen, a jelen léttől idegen; s ez idegenségében talán tűrhetetlen is; s mint tűrhetetlen, eleve pusztulásra ítéltetett;

másrészt; a haláltény-félfoszlányok a lélek hősfelmutató önvizsgálásán túl arra is szolgáltak, hogy megformálható és felöltöztethető legyen az az idol, az a hazugságbálvány, amely eltereli majd a figyelmet néhai Csató Károly minden belátható jövőn belül feleslegessé hamvadt életáldozatáról; ha egyáltalán életáldozat az, ha valaki egy jól körülhatárolható eseményrendszerben pusztá véletlen az életét veszti, vagy az életvesztéshez a körülményekhez inadekvát magatartásával hozzájárul;

a haláltény-foszlányok még arra is alkalmasak voltak, hogy a hazugságbálvány működtetése mások számára is lehetőséget teremtsen immár nem hazugság, hanem kvázi-valóság működtetéséhez,

jelesül olyanhoz, amelyben az özvegy és árvája közvetetten, vagy többszörösen közvetetten, de mindig titkos-bizalmas viszonyok alapján kirajzolt múltképekkel és jellel is megsegíthető legyen akkor is; mégis; bárhogy is;

sőt; nem csak a pillanatnyi túlélés, de még a továbbélés lehetősége is megvalósulhatott (legalább a gyermekében), amikor 1960 nyarán feltűnt egykori balatonszemesi villájának kertjében az agg, hófehér szakállú "Kegyelmes Úr", dr. Ladik Gusztáv, Vitéz Nagybányai Horthy Miklós valamelyik kormánya, de az is lehet, hogy több kormánya nyugalmazott államtitkára, akinek a családjában az özvegy kilenc évig cselédeskedett, s akiről mindig, mint a jóság, a megértés és a szeretet földre szállt angyaláról áradozott a családban, ha rájuk köszöntött az emlékezés egy-egy ritka kegyelmi órán;

... az Anya, fején vékával, bekiabált három-négy villába, hogy vegyenek zöldséget, gyümölcsöt, de sietősen továbbálltak, mire valaki kijött volna, aztán a Ladik-villánál már várta a Méltóságos Asszony, a Kegyelmes Úr menyje, s vásárlás címén beinvitálta a kofákat a két kis cselédszobából álló, de külön bejáratú lakrészbe, amit – mint egykori tulajdonosok – nyaranta minimális költségtérítés ellenében három hétre igénybe vehettek a kerületi tanácstól, amelynek az államosítások után a tulajdonába került a ház;

miután a konyhára való a parányi kis konyhába került, s a csirke nyakát előzékenységből elvágta az Anya – és pénzt semmiképpen sem fogadott el, mert azt ő úgysem tudja soha megszolgálni, amit érte tettek egykor – akkor a Méltóságos Asszony elsírta magát, majd az Anya is, és összeborulva köszönték az Istennek, hogy a háború s minden azt követő szörnyűségek és tragédiák ellenére mégis újra találkozhattak;

*

A sorok idomkövek voltak egykor. A kirakós játékokat nagy orgiákon ünnepelték. Sírt, röhögött a tömeg, míg bele nem fáradt. Aztán aludtak, álmodtak, felébredtek az emberek.

A szárnyaik letörtek az ébredésben: helyükre virág nőtt.

Külön-külön lettek nem-szárnyaik; lettek repülni képtelenek, lettek kirakós játékok, ezután ŐK.

Ünnepeké, orgiáké lettek szárnyatlanul. És a sorok, amelyek mind idomkövek voltak egykor a hagyomány szerint – átváltak.

A jelentés nem akart többé építeni.

Nem akart piramisokat, katedrálisokat és megalopoliszokat játszani.

Ez idomkő.

Idomkő-ébredésünk – szárnytalanságunk.

A tört szárnyak helyén az idegenségben virág nőtt;

TE.

Repülni képtelen.

Aki

megint sorok,

idomkő-ébredés,

a tört szárnyak helyén

virág

NŐ

*

azután bementek a Kegyelmes Úrhoz, aki béna lábbal ült az ablaknál, és ott ugyanez lejátszódott, csak egész halkán, nehogy a villa többi részében lakó párt- és tanácsi dolgozók gyanút fogjanak, s még ezt a kevés kedvezményüket is elveszítsék;

a hófehér szakállú Kegyelmes Úr magához ölelte a fiút, majd két keze közt tartva az arcát, mélyen a szemébe nézett és azt mondta: "Derék fia van Erzsébet, magának nem kell félnie senkitől!" – aztán az elmúlt tizenhat év megpróbáltatásai, az Apa tragédiájának variációi siródtak el, hogy majd a gyermeknek is viselnie kell a bélyeget az apja után, de neki nem az életét, hanem a jövőjét fogják elvenni;

s a kiszabott sors, mint egy egész életen át tartó lassú halál borzalmas képe vetült a telefény szobácska minden négyzetcentiméterére mindahányszor, amikor annak a reményében látogattak el a Ladik-villába, hogy a családot sújtó átok (háború, politika) legalább az ártatlan gyermeket elkerüli;

s a tizenkét éves "nagyfiú" fogadalmat tett, hogy senkinek nem beszél a Kegyelmes Úrrel való találkozásokról, és arról sem, hogy miről beszélgettek a felnőttek, s ha valaki mégis megkérdezné, annak azt kell mondani, hogy kofálgodtak;

a gyerek pedig ha befejezte az általános iskolát, tanulnia kell, ez az egyetlen lehetősége a fölemelkedéshez, ahhoz pedig, hogy tanulhasson, messzire el kell hagynia Szóládót, Kőröshegyet, Somogy megyét, mert az *apja és a nagybátyja is szerepel a Somogy megyei Fehér Könyvben* ellenforradalmi tetteivel;

s tanulmányait *Debrecenben, Sárospatakon* vagy *Pápán* kell folytatnia, olyanok segítségével, akik a család múltját nem firtatják; ugyanis ezekben a városokban élnek és tanítanak még olyan protestáns szellemiségű tanárok, akik fogadott árvájuként egyengethetnék útját az érettségiig, amit ha megszerzett, utána már minden lehetséges, attól kezdve a sorsát már a képességei és kitarása határozza meg;

s a Kegyelmes Úrral, valamint az őt gondozó menyével, a Méltóságos Asszonnyal 1960 és 1961 nyarán is legalább nyolc-tíz alkalommal folytatott *magisztrális párbeszéd*ek – a tanító és a tanítvány viszonyában az első instancia szellemi fölénye – a Gondviselő jóvoltából *úgy konverzionálódtak a helyi viszonyokhoz kapcsolatosan sok-sok jelentékelennek tűnő apró-cseprő ügyben*, hogy annak végeredménye az lett, hogy 1962 augusztusának utolsó napján, egy gyönyörű hajnali órán, Szóládon, a Szárszói út 5. számú ház előtt megállt egy lovaskocsi, és Papp Lajos bekiáltott, hogy *“Bözsi, gyertek!”*;
hát itt a másolat egy felsorolásról, mint

s

"Én"
"Te"
a "Mi-ben"

meghaladott *liturgikus paradigma*, mely a *monológ csendjét oldja vissza öröké: felix culpa...*

Kiss István nagytiszteletű úr, Szólád község református lelképásztora, valamikor az 1940-es években a Csurgói Református Gimnáziumban tanított volt, mint fiatal teológus, s akinek volt egy kazsoki tanítványa, bizonyos Pál Endre, akit szüleivel a háború alatt (menekültek) beszállósítottak Szóládon az orosz csapatok elől;

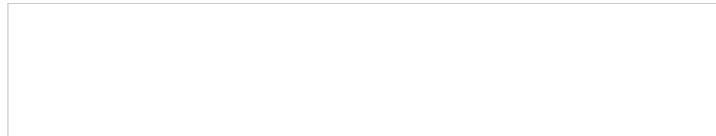
Pál Endre pedig a “fényes szellők” balmeleg illúzióinak áramlatain, mint csontig szegény parasztfiú, egyetemre küldetett, s lett belőle Pápa városában középiskolai tanár, majd a forradalom megtorlását követő Csermanek/Kádár-féle fekete hordóműves konszolidáció idején a Makarenkó Középiskolai Fiúkollégium igazgatója;

s volt valaha a szőládi általános iskola igazgatója Szakáll József, aki nem szakasztotta, csak fedte a dunántúli protestáns Athénhoz Őt kötő emberi, erkölcsi, szellemi gyökereit, s akinek az Ő leghatározottabb akaratára nem lett a fiúból a nagylelkű bibliai József – a hivatalosan Názáreti Jézusnak nevezett mezitlábos vándorrabbi – az Emberfia [bar nas(a)], a felkent (Krisztosz), a Megváltó (“goél”) szentséges szent alázatú nevelőapja – mindenkor közmegebecsülésnek örvendő ács szakmáját tanuló inas;

hanem pápai diák lett a Jókai Mór nevét viselő közigazdaság szakközépiskolában (a hajdani felső kereskedelmiben), ahol egy dr. Szakáll Sándor nevű tudós történész (magister, szellemi-érzelmi kiteljesedést szüntelen ösztönző példakép) tanította históriára, és a hozzá kapcsolható mindennemű bölcséletre;

s lett “szecska” (elsős tanuló), apró darabokra vágott száraz kukoricaszár – amit a marhákkal etetnek – a társadalom perifériájáról begyűjtött gyermektömegekből majdan vakhítú dolgozó tömegeket gyúró-gyártó szovjet pedagógiai zsenijéről – Makarenkóról elnevezett középiskolai fiúkollégium lakója (s itt ne feledkezzünk meg Pál Endre igazgatóságáról, mint tényként kezelendő, kölcsönösen elfogadható premisszáról);

s amennyiben a logikai pozitívizmus nagy, kognitivistá bajnokának, neve alapján a félig magyar Jerry Fodornak, a mentális reprezentációk mibenlétéről folyó globális vitában a tekintetben igaza lehet, hogy a propozicionális attitűdök, amelyek a viselkedést okozzák és egymással interakcióba lépnek, a mentális állapotok formájában valóban léteznek – s ezek az állapotok *szemantikailag is értékelhetők* – akkor valóságosan is egy utolsó szociográfia felé vezetőds, mint egy “mintha-írás” alkalmi olvasata;

egy
oksági háló alkalmi vázlat a fiú pápai diákmivoltára utalóan, s mint olyan,
egy

mentális állapotra utal; miszerint, propozicionális attitűddel rendelkezni nem más, mint a gondolkodás nyelvének szimbólumaival a mentális reprezentációval

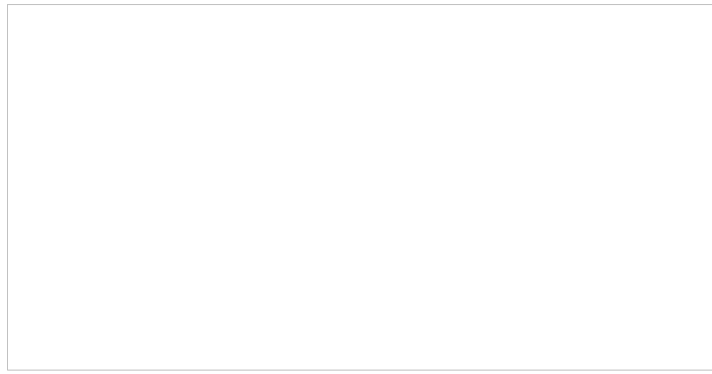

laza, de majdhogynem “a napnál is világosabb” értelmű “relációba kerülni”
a dekonstruktív mottó:

“Nagy sikert remélek Kaliforniában.”
(Jerry Fodor);

avagy a saját létrehozását prefiguráló és befogadó szöveg, mint Csurgó-Kiss, Csurgó-Pál; Kazsok-Kiss; Kazsok-Pál; Szólád-Kiss, Szólád-Pál, Szólád-Szakáll J., Szólád-dr. Szakáll S.; Pápa-Kiss, Pápa-Pál, Pápa-Szakáll J., Pápa-dr. Szakáll S.,
önpreferenciális szöveg; “elérheti a legszélsőbb elidegenedésnek, a kriptába zárt halál borzalmának semmissé tételét.” – (Hans Robert Jauss);

és az olvasási horizonton közvetített egyéni és kollektív befogadásának logikai-esztétikai allegóriáit szétvető

irodalmi betűk
a helyek és a nevek kezdőbetűiben
feltárulkozó analógia;

hely: Cs-K-P-SZ ~ név: Cs(x)-K-P-SZ; mint a tiszta teóriában, az egyedül önmagának elégséges tudásban egy egyedül önmagát meghatározó betűszociológia kifeszülése a sors fölé, mint fehér semmi a létezőben;

mint szintaxis által vezérelt gépezet, elme-komputer, szimbólumok szintaxisa, mentális szimbólumok, mentális reprezentáció az elmében...

...“Ha kézbe veszünk bármilyen kötetet, például egy iskolás metafizikai művet, csak azt kell kérdeznünk: tartalmaz-e valamilyen mennyiségre vagy számra vonatkozó elvont okfejtést? Nem tartalmaz. S tartalmaz-e valamilyen, tényekre vagy létre vonatkozó tapasztalati okoskodást? Azt sem tartalmaz. Akkor tűzbe vele, mert ez esetben csak szofisztika és áltatás lehet.” – (David Hume: Tanulmány az emberi értelemről, Magyar Helikon, 1973. 256. o.)... – egymással beszélő szövegek;

bújás, bújtatás és burok;

alázat, alázás és hurok;

titok, titán és örökké tilos

“Nevezett tanulónak Pál Endre kollégium igazgató a nagybátyja... mint a tanév időtartamára megbízott gyám a kiskorú érdekében...”

egy új, titkos, csakis a beavatottak által ismert számítógépes nyelvet kellene kidolgozni a történelmi horizontváltásba szétrobbant diákévek betűnyi darabkáinak összerakásáért a megértéshez;

mert csak a szeptemberenként – ki tudja kinek a pénzéből vásárolt szürke, sötétkék és fekete öltönyök – cipők, zoknik, ingek és gatyák – (amiket kötelező volt bemutatni a tanévkezdést követő második hét végéig) – cafatnyi, dekódolhatatlan töredéktitkai lebegnek a kozmoszhidegüre hűlt tudat éterében;

fehér semmi,

fehérgyász-semmi;

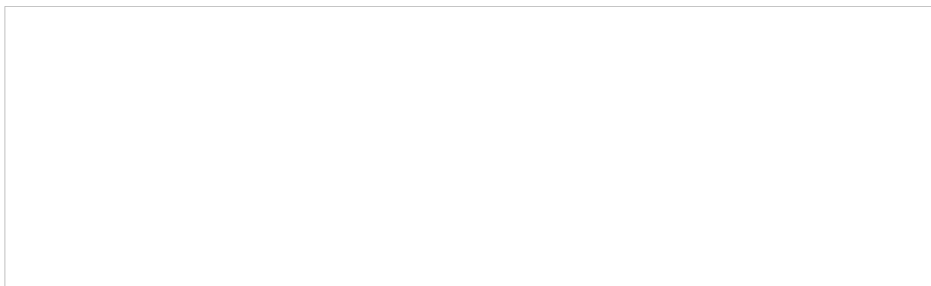
egy megíratlannak képzelt utolsó szociográfia lapjaira még leíratlan mondatok; az örökké leíratlannak maradó mondatok igazsága, az ezekből az igazságokból építkező szociográfia az, amit meg kell írni egy utolsó szociográfia felé hívó utolsó semmi végtelen lapjaira;

mert itt csak a nevek, az allegória grammatikai alanyai (Hegel) maradnak egyedül igazultak;

Somodari Erzsébet, Csató Károly, Varga Rebeka, Kasza Zsófia, Csató Zoltán, Kiss István, Pál Endre, dr. Ladik Gusztáv, dr. Szakáll Sándor, Szakáll József... akiket most ez a másolás helyez a megértés idősjárára;

akik e retorikai folyamatban a(z irodalmi?) szöveggel együtt mozdulnak el jelenségszerűségüktől, egészen az esztétikum és a poétikum szétválásáig, a világ le-nem-írságával üzenve;

*

*

mert a globalizálódás ideáját követő információs előtársadalmak ezredvégi igézetében elbizonytalanodtak az erkölcsi értékek és normák, eluralkodott az anomia;

s mára nincs jelentése annak, hogy az antik virtualitásban még a kígyólabú Gigászok fölött győzelmet arató Zeusz, mint az igazságosság és az erkölcsi világrend őrzője, ha elkomorult a világ álnokságán, és összerántotta szemöldökét, abba még az Olümposz is beleremegett;

s a demitizált mítosz posztmodern adaptációja már csak a hajdani bűnei miatt lelkibeteg főistenről szólhat, arról, aki; mert hajdan nem tolerálta Gaia pusztító, szörnyeteg utódainak másságát, és ezért megölte őket, mára már nem tudja, de kellő elszántság és lelkielőhíján már nem is akarja büntetni azokat, akik hivatásszerűen becsapják és kijátsszák Themiszt, a törvények őrét;

s azokat sem, akik ellopják a jogot Dikétől, az igazság istennőjétől, aki nevének köznévi szóalakja jelentéskörében – díkhé – a digitál-idiotizmus kongásában sem az igazság elvont eszméjeként, sem ítéletként, sem büntetesként, sem bosszúként, sem

szokásként, sem a biztos, kitaposott, járható ösvényként nem jelentheti azt a jelentését, amelynek megértésétől megtisztul a levegő, megáll az elsivatagosodás, kinőnek a tarra vágott és a felperzselte erdők, befoltozódik az ózonlyuk, megszelídül az el Niño, nem olvadnak el a sarki jégmezők...

mert itt, a történelem végének hitt liberális demokrácia végidején bukniuk kell az önmagukat totalizáló *másságoktól elkülönülő másoknak* – a priori: az elmében – a posteriori: a lélekben és a társadalmi gyakorlatban egyaránt;

mert az értelmezés feletti értelmezés liberális demokráciájáról, komputer-kommunizmusáról azért szó sincs a Komputopiába vezető információs világsztrádán, de azok mentén sem;

s *Themisz* egy egészen hitt félvilág intolerancia-pecséttjével a homlokán, szintétikusan előállított drogok mámorában dobálja magát a virtuális világdíszkóban a techno-zene homloklebeny-metsző vibrálásaira;

hogya digitált véglényként örökre felszívódjon a digitálisan gerjesztett tompa pufogások úrbéli ürességében;

Diké pedig az információs világsztráda pihenőparkolóiban árulja magát az Észak-Dél pólusú duális újrabeszolgáltatás profitvezérelt-automobilizált tömegeinek;

és beteljesedvén minden egy új képiség mítoszában, ő maga szörnyeket támaszt utódul ahhoz a minimális intencionális reprezentációhoz, amire majd egy új digitalizmus sokszorozza magát tisztán megjelenő nem-tárgyként, virtuális világként, ego és cogito kvázi-megfeleléseként tündökölve;

hát a *lélek*, a *lét* és a *gondolat* a *filozófia örök magányának üzenetével tolul egy utolsó szociográfia felé*, amelynek fehér semmijéhez közelítve

e piktográfiája majd áttűnik...

IRODALOM

Yoneji Masuda: *Az információs társadalom mint posztindusztriális társadalom* (fordította: Hámosi Ferenc), OMIKK, Bp. 1988.

Hans Robert Jauss: *Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika*, Osiris, Bp. 1997.

Jacques Derrida: *Disszemináció* (Szerk.: Boros István) Dianoia – Jelenkor Kiadó, Pécs, 1998.

Kognitív tudomány (Szerk.: Pléh Csaba) Osiris – Láthatatlan Kollégium, Bp. 1996., s e témában még: Kollár József: *Egy intelligens nagynéni villával eszik?* (Hume és a klasszikus kognitívizmus), Magyar Filozófiai Szemle, 1998/1-3. sz.

Filozófiai hermeneutika, (A Filozófiai Figyelő Kiskönyvtára – Szerk.: Munkácsy Gyula) Filozófiakutatók Továbbképző és Információs Központja, Bp. 1990.

Herczeg János - Staar Gyula

Európa és Cserhátszentiván

Beszélgetés Vekerdí Lászlóval

Csak hosszú rábeszélésre állt kötélnek. Mészáros Kataliné az érdem, aki a fejébe vette, hogy a Magyar Televízióban portréfilmet készít egykori tanáráról, akitől oly sok emlékezetes előadást hallgathatott az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Vekerdí László, miután nem térhetett ki a szelid terror elől, két feltételt szabott: magáról nem akar beszélni, és mi legyünk a kérdezői. (Hála istennek maradéktalanul csak a második kikötése teljesült.)

Két forgatási napon beszélgettünk. Először a múlt év tavaszán a Természet Világa szerkesztőségében késő nyáron pedig külső helyszínen. Somlón szerettünk volna diskurálni, ahol Lacinak kis kertje van. Ettől mereven elzárkózott: "Túl személyes, nagyképűség lenne!"

Egy kis Cserhát-völgyi palócfalu, Cserhátszentiván mozdította el közös ügyünket a holtpontról. Fenntartások nélkül elfogadtuk helyszínnek.

A forgatási nap előtt kitartóan és vigasztalanul zuhogott az eső. Július 28-án reggel azonban ragyogó napsütésre ébredtünk. Mintha ez az eldugott szegény kis falucska, a táj is ünneplőben akarta volna köszönteni Vekerdí Lászlót. Mindez szemmel láthatóan rá is nagy hatással volt.

A cserhádi beszélgetés alapján készült az itt megjelenő interjú, a budapesti felvétel egyes részeinek felhasználásával pedig az Új Forrásban közreadott írás.

– *Orvosdiplomád van, de az erre utaló rövid jelzést gondosan elűntetted neved elől. Egyszerű könyvtárosnak tartod magad, s még azt is sikerült elintézned, hogy személyi igazolványodban a szakképzettségedre utaló sorba egy rövid szócska kerüljön: nincs. Miért tetted ezt? Valamikor, valakik, valamivel ennyire megbántottak?*

– Nem nekem kellett elintéznem. A rendőrségen elkérték a személyi igazolványomat, amelybe az volt beírva, hogy klinikai adjunktus. A rendőr megkérdezte: maga orvos volt? Mondom, igen. Adjunktus? Igen. Aztán most könyvtáros lett? Igen. Ez már sok volt neki: Na, apukám, ne csináljon itt rendőrviccet, ne nézzen engem hülyének! Ha valaki egyszer orvos volt, az nem megy el könyvtárosnak. Magyarázkodásra nem volt idő, meg nem is akartam, így aztán gyorsan beírta, hogy szakképzettsége nincs.

– *Két évtizede, a Magyar Rádióban meginduló Véges végtelen esszesorozatod tervében azt írtad, szeretnéd elemezni, miként született meg az európai műveltség.*

– Akkor, abban az elzártágban Európát leginkább könyvekből ismertem. Kijutni alig lehetett, a francia és az angol tudománytörténések könyveiben pedig Európa meseszerűnek látszott, a legszebb arcát mutatta. Ma már másként látom ezt is. Vegyes érzésekkel viseltetek Európa iránt. Európa s benne Magyarország ma egyre inkább Baka István gyönyörű versét, az "Üzenet Új-Huligániából"-t juttatja eszembe. Annak is az utolsó két sorát:

*"országunk ország még hazának árnék,
itt rég nem halni itt túlélni kell".*

Az első sorok is döbbenetesen igazak:

*"Itt minden egy hetes a forradalmak
és a szerelmek is eldobható
papírzsebkendő ez az ország
beléfűjják szerencsésebb hatalmak
a finnyás Európa minden mocskát
s lucskok az is mi még eladható"*

Ma ez jut az eszembe Európáról.

– *Nem vagy mindig ilyen hangulatban, ha Európáról van szó!*

– Ez nem hangulat kérdése. Baka István nemcsak szívbemarkolóan, hanem pontosan is fogalmaz. Az igazságot mindig a költő mondja ki, a tudós csak néha, véletlenül. Ez nem az az Európa, ami húsz évvel ezelőtt volt. Akkor nagyon összeszedte magát. A hidegháborúból, a szembenállásból következően önvédelmi helyzetbe kényszerült, így kénytelen volt a lehető legjobb oldalát mutatni felénk. Ma a gazdag, finnyás Európa belénk fűjja minden mocskát. Áll ez többé-kevésbé a multinacionális vállalatokra, áll arra a szellemi mocskokra, ami reklámokon, filmekben, könyveken keresztül ömlik ránk. Vannak persze kivételek, de ezek a szerencsés véletlenek és gyakran becsapások. Nagy késéssel kiadunk 15-20 évvel ezelőtti remek könyveket is, és azok a húsz évvel ezelőtti Európát közvetítik hozzánk, a jobbikat. Persze jó, hogy kiadják azokat, így azért van mit kiszűrnünk a lucskokból.

– *Mindnyájunkat bosszant, amikor azt szajkózzák, hogy Magyarországnak igyekeznie kell felzárkózni Európához. Ugyanakkor mit kellene tennünk?*

– Könnyű büszkén azt mondani, hogy nem kell nekünk Európához csatlakoznunk, mert mindig is ott voltunk. Azért, ha az ember hazajön mondjuk Olaszországból, azonnal látja, hogy mi nem ott vagyunk, ahol ők. Ezt nyugodtan beismerhetjük, hiszen ez a táj, ez a harangzó, ez a vidék a benne élő emberekkel semmivel sem alacsonyabbrendű az itáliaiánál. Mégis, valami más. Mindez persze nem azt jelenti, hogy nekünk valamiféle titokzatos identitástudatot kellene magunkba felépíteni és ápolgatni.

Németh László már 25-30 évvel ezelőtt megírta, hogy ha ma európaiak akarunk lenni – nem a hülye felzárkózni szót használta –, akkor ne a mai Európát utánozzuk, hanem a 10-15 évvel ezutáni. Látnunk kell azokat – trendeket, amelyek Európa jobbik felét

jellemzik, függetlenül attól, hogy felzárkózni akarunk-e vagy sem. Rezonálnunk kell a világ hangjaira. A rezonancia az elfogást, de egyszersmind önrzégést, belső átélést is jelent. Úgy kellene élnünk, olyan természetességgel, amilyen természetességgel ez a déli harangszó most megszólalt, és itt lebeg e kedves táj felett, itt szól nekünk, Cserhátszentivánon.

– *Amikor a Véges végtelen beszélgetésekben az európai városok kialakulásának szakaszait mutattad be, a rádió technikusai azt hitték, mai újságcikkekből kivágott részleteket olvasunk fel. A tudománytörténészek ugyanis a régi városok polgári létének ugyanazon problémáit fogalmazzák meg, amelyekkel ma is szembetaláljuk magunkat.*

– Kétféle ember van. A polgár meg az arisztokrata. A polgár szerző ember, az igazi arisztokrata a már megszerzett vagyonnal gazdálkodik értelmesen. Ezek a kategóriák összemosódva, egymást váltva egymásba átalakulva ismétlődnek a történelem során. Halász Gábor azt írta: "XV. század a XIX. század nyersebb és eredetibb kisöccse".

– *Az értelmiségi akkor micsoda?*

– Nem tudom. Az értelmiségi, mint kategória, nem nagyon izgatott. Halász Gábor sem írt soha az értelmiségről. Oda tette a hangsúlyt, hogy a polgárlét legnagyobb erénye a szerzés. Ma is ez történik: szerezni, szerezni, minden áron! Nem egészen törvényes eszközökkel is. Engem nagyon nyomaszt a korrupció, csitulnia kell, mert ha nem, nagy bajoknak nézünk elébe. Ugyanakkor Fülep Lajos jár az eszemben, az öreg azt mondta: mit dühöngenek maguk azon, hogy milyen borzasztó ez a korrupció! Van annál még borzasztóbb is, a korrupció elleni harc. Nagyon nagy bölcsesség. A szerző ember ügyködésébe mindig belefér egy adag korrupció, egy adag csalás, de azután jönnie kell azoknak az arisztokratáknak, akik szellemileg is gazdálkodnak a megszerzett vagyonnal, mint a Mediciek vagy a sienai Kilencek. Azok az előjárók, akik Sienában megbízták Ambrogio Lorenzettit, hogy a Kilencek tanácstermében freskósorozaton mutassa be a jó és a rossz kormányzatot, nagyon jól tudták, hogy kivel és mit kell megfestetni.

Az én patrónusom most a tévé, hiszen ők veszik ezt a beszélgetésünket. Tetszik, nem tetszik, így van. Utálom a tévét, utálom a patrónusokat, utálom az értelmiségi szerepet, mégis belekényszerülök. Mit tegyek, az értelmiségi ilyen belekényszerített szolga, aki igyekszik ebben a szolgaságban viszonylag tisztességesnek maradni. Teljesen talán nem lehet. Kompromisszumokra kényszerülünk, folyton azt latolgatjuk, hogy mit miért érdemes még megadni ebben az egyezésben, mit szabad még feladni az önbecsülésből.

– *Említetted Sienát. Ott van a Rossz kormányzat falára festve ez a szöveg: "Mivel mindenki csak saját javát keresi, ebben az országban az igazság a zsarnokság alá vettetett, ezért hát ezen út mentén senki nem haladhat életéért való rettegés nélkül, mivel rablás az úr a városkapun innen és túl."*

Úgyhogy ezzel a szerzéssel bajok vannak!

– Persze, az arisztokraták óhatatlanul zsarnokká váltak. De az értelmiségiek figyelmeztették őket. Még Machiavelli is. Machiavelli egész életében arra figyelmeztetett, hogy na-na, szerző uraim, vigyázzunk! A szerzésnek bizonyos követelményei is vannak. Ismét csak Halász Gábort kell felidézni. A magyar viktoriánusokat. Klasszikus, tökéletes iskolapélda. Minden magyar politikusnak kötelező olvasmányává tenném. Mert abban arról van szó, hogy a szerzések folytán arisztokratává vált – nemesedett vagy züllött – nemzedék miként hallgat majd szükségszerűen az értelmiségiekre, az általa patronáltak figyelmeztetéseire. A gazdag Széchenyi István egyenesen értelmiségivé válik, már se nem arisztokrata, se szerző, se polgár, hanem értelmiségi, s mint értelmiségi politizál.

Az elképzelhetetlen, hogy egy értelmiségi építessen. Az értelmiségi építsen! Azt pedig, hogy mit valósítson meg, azt mondja el neki egy Sugerius apát. Mondják el neki a velencei kalmárok és bankárok a maguk álmát a Canal Grande-ról, vagy mint a sienai Kilencek, mondják el álmukat a Palazzo Publico-ról. El egészen addig, hogy a torony márpedig mindennél magasabbra emelkedjék. Lássa minden büdös nemes úr és lássa minden szerző is, és megértse, hogy vigyázzunk uraim, a Palazzo Publico mindenek fölött áll! Ezt még a süketek is megértették. Azoknak, akik ebből sem értettek, azoknak megfestették Ambrogio Lorenzettivel a Jó Kormányzatot.

Kell az arisztokratává vált szerző réteg, amely tudja, hogy milyen épület illik tájhoz és időhöz. És meglehet, ez hülyeségnek hangzik, de alkalmazkodni kell a kommuna lelkéhez. Nem azt mondom, hogy a közös lélekhez, mert az félreérthető. A kommuna lelkéhez. Mert az olasz valóságban az a nagyszerű, hogy ott ma is él a kommuna. Hiszen még a maffia is azért olyan erős, mert benne, ha degeneráltnak, lesüllyedve is, de él a kommuna szelleme.

– *Van egy negyedik réteg, amely mindezekből kimarad. Róluk nem esett szó. Akiktől szereznek. Akik tartósan veszteségesek a társadalmi elszámolásban.*

– Ez az, amiről a történetírás mindmostanáig nem szívesen beszél. Ha beszél is, csupán politikai szempontok szerint teszi. Ebben a rétegben minden vezető és vezetésre aspiráló ideológia igyekszik megkeresni, és sajnos többnyire megtalálja a maga támaszát. Így volt ez már a késő-középkorban is. Ezt példázzák az angliai, méginkább a németországi parasztmozgalmak. A szegények lázadásából mindig egy tehetősebb réteg igyekszik politikai hasznot húzni. Gyönyörűen megírta ezt Sütő András Csillag a máglyán drámájában. Mert hát a Dózsa-parasztláadás mögött is megmutatható az értelmiségi és kispapok réteg, amelyek ezzel a lázadással a maga törekvéseit előrelendítette.

"Számon kívül maradtak..." fogalmazott Vörösmarty igazán és megrázóan "...lxion/Böszült vihártól úzótt kerekén/Örvény nyomorban végnélkül kerengők." A szegények hada voltaképpen ma is számon kívül marad. Mert ki veszi számba-szerbe azokat a nyomorultakat, akik minden reggel ottan téblábolnak a Városmajorban egy üveg szeszesital mellett. Most már párok is, mert a hajléktalan szerencsétlenek megtalálják egymást. Délben azután tömegével indulnak a 39-es busszal ebédelni a Máltai Szeretetszolgálatba. Nem öregek, egyre több 25-30 éves fiatal látni közöttük. Egy idő után már nem is fognak többé dolgozni, mert rájöttek, hogy a társadalom peremén így megélhetnek. E rétegnek megvan a maga kultúrája, s aki beletalál a szegénység szubkultúrájába, az akár élete végéig is megél abban. Ezt az életet sajnos a betegség, az alkohol, a téli fagy gyakran megrövidíti.

A segélyezés nem sokat segít. Arra jó – ezt különben már a középkorban tudták –, hogy fenntartsa és éltesse a szegénység kultúráját. A középkorban az egyháznak, a vallásos érületnek szüksége volt erre. Ott a szegénység kultúrájának megvolt a maga szerepe. Ki az ördögnek adták volna a hívek az alamizsnát, ha nincs ott az a sok szegény, akiket felsorakoztathatunk a templom elé, s akkor lehet adakozni. Más kérdés, hogy ebből az egyházi is nagyon jól megélt. De főként jól növekedett a városi gazdaság. Kialakította a szegénységpolitikáját, hogy legyen egy "szociális háló", amelybe nyugodt lelkiismerettel belelökheti azokat, akik feleslegessé váltak számára. A fejlődés dinamizmusa így volt biztosítható.

A középkorban a szegények népe az akkori világképbe beillő társadalmi réteg volt. A modern korban a szegénységnek nincs meg a funkciója. Korunkban a szegénység bűn, az egész társadalom bűne.

Mostanában kigyót-békát kiabálnak a NÉKOSZ-ra, melyet akkoriban belülről én is erősen kritizáltam, de minden hibájával együtt mégis lelkes híve voltam. Mindenesetre előttünk nem a hajléktalanok Városmajorja, nem a kukakereskedelem meg az emberkereskedelem Moszkva tere állott. Azóta akkorát fejlődött a világ – már ami a tudományt és a technikát illeti –, amit a legmerészebb fantáziával sem képzelünk, és ugyanakkor a szegénység-probléma újraéledt, és ma külső kezeléssel megoldhatatlan.

– *Akkor ez egy törvény érvényesülése? Vagy valomit nagyon rosszul csináltunk?*

– Tudomásul kell vennünk, hogy a szegények társadalma külön világ. Csak akkor tudunk vele bánni, ha ezt a társadalmat beemeljük a hazába. Nem az országba, hanem a hazába! Hiszen ez itt az ő hazájuk is, miként a cigányok hazája is. Ez lenne a politika feladata,

ezt kellene mielőbb megtennie, azután majd csatlakozhatunk az Európai Unióhoz.

A francia politika azért volt nagy, minden bajával együtt, el egészen a francia forradalomig, el egészen Robespierre-ig, el egészen a guillotine-ig, mert például Dél-Franciaországot egy-két emberöltő alatt gyönyörűen beemelték a francia hazába. (La Patrie!) Persze nem ment ez mindig könnyen nekik sem, hiszen az albigenseket azért megszorogatták, meg kiirtották. De azt a beemelés mintaszerűen tették, és csinálják máig. Ezzel jött létre az életformának az a nívója, amelyből hibontakozhatott egy autochton műveltség. Az az Európa, ami Franciaország, meg az az Európa, amik az itáliai városok, például Pisa! Nem a legszebb olasz város, nem is a régebbi korokból való, de ha ott megy az ember a ferde toronytól...

– *Galilei végülis dobálta a köveket a ferde toronyból, vagy nem dobálta?*

– Értem a kérdést: lépünk tovább. De az így él Galilei könyvemben is azt próbáltam elmagyarázni, hogy akkortájt nem Galilei, a "haladó világnézet" és a pápa, a "maradi világnézet" harcáról volt szó, hanem éppen ennek az európai műveltségnek a sorsáról. Ezt érezte meg Galilei mindenkinél pontosabban. Ezért kezdte el a maga küzdelmét a kopernikánus világnézetért, félbehagyva a világhírrel kecsegtető mozgástanának teljes kidolgozását.

Galilei igazi nagy műve a mozgás tudományos megfogalmazásának első lépése. Óriási teljesítmény. Észrevette, nem a csillagokat nézve kell igazolni Kopernikusz elméletét, mert onnan még távcsővel sem szerezhető be a bizonyíték, csak tapasztalat és analógia. Ő pontosan érezte, hogy bizonyíték csak magáról a Földről jöhet, s annak egy Foucault-ingának kell lennie. S amikor már úgy vélte, hogy a mozgás tanával ezt a bizonyítást megadhatja, abban a pillanatban leállt, nem dolgozott tovább a mozgás tanán. Gondoljátok, hogy Galilei olyan agyalágyult volt, hogy nem vette észre, amit ma minden hülye jegyzetelő észrevesz és szemire hányja Galileinek: nahát, nem tudta, hogy a Föld forgása és a pályamozgása nem adható össze olyan módon, mint az ő téves árapály magyarázatában. Ezt ne látta volna Galilei? Csakhogy, abban a pillanatban, amikor rádöbrent, hogy megvan, kezében van valami földi bizonyítékféle arra, hogy a Föld igenis mozog, úgy döntött, nem szabad töltöni az időt azzal, hogy pontosabban kidolgozza. (Akkor biztosan megtalálta volna a hibáját.) Miért nem lehetett várni? Azért, mert érezte, a világkép összeurópai ügy! Ezért kezdte el sebtében kidolgozni a kopernikánus rendszer primitív változatát, mely valóban nem vette figyelembe Kepler ellipsziseit sem. De Galilei nem volt alvajáró, azt csak Koestler gondolja.

– *Nem tudsz kibújni a bőrödből. Évtizedek tapasztalatával és munkájával megírsz egy alapvető monográfiát, az így él Galilei-t. Ugyanakkor a könyved végén megszólaltatsz egy kis lélekarangot. Akiért a harang szól az az Akadémiai Könyvtár – és mint tudjuk, mi magunk.*

– Remélem nem lesz lélekarang. Mert az Akadémiai Könyvtár nem egy a sok között, az a Nemzeti Könyvtár szerves része. Szégyellem már ismételtetni, sokfelé elmondtam, de nem tehetek mást. Amikor Széchenyi Ferenc megalapította a Nemzeti Könyvtárat, az a gyűjtemény elsősorban hungarikákból állott. Magyar anyagot gyűjtött össze, és odaadta a Nemzeti Múzeumnak. Amikor fia, Széchenyi István 1825-ben megalapította a Magyar Tudományos Akadémiát, nem utolsó sorban azzal a céllal tette, hogy apja nemes adományát az Akadémián keresztül teljes értékű nemzeti könyvtárrá fejlessze. Olyan könyvtárrá, amelyik nem egyszerűen a hungarikákat, hanem az ezzel összefüggő világirodalmat is gyűjti. Úgy mint a francia Bibliothèque Nationale. Nézzétek meg, milyen csodapalotát építettek nemzeti könyvtárunknak a Szajna partján a franciák! Ott együtt van a nemzeti könyvtermés és a világ könyvtermése. Fülep Lajos javasolta, ha már nagy pénzen fölviszik a Várba a Széchenyi Könyvtárat, akkor legalább egyesítsék az akadémiai gyűjteménnyel. Valószínűleg meg, ha 150 éves késéssel is, apa és fia nagy gondolata, a nemzeti könyvtár. Na, persze, nem valószínű meg. Most akkor miért kell tönkretenni a magyar Bibliothèque Nationale egyik felét?

– *Szerinted hogyan kellene tanítani iskoláinkban a tudománytörténetet, a kultúrtörténetet és a művelődéstörténetet?*

– Nem hiszek ilyen felosztásokban: művelődéstörténet, kultúrtörténet, tudománytörténet, technikatörténet, zenetörténet, művészettörténet. Ami engem igazán érdekel, az az aktuális jelen arca. Sokféle jelen van, létezik egy éppen aktuális jelenünk. Ha van egyáltalán értelme a nemzeti történetírásnak, akkor éppen az, hogy megmutassa az aktuális jelent. Mit csinált Halász Gábor, amikor a magyar viktoriánusokról írt? Látjátok, nem tudok elszakadni a nevémtől, ami nyilván nem véletlen. Halász Gábor úgy szépítette meg a múlt század második felének, a kiegyezéses Magyarországnak a jelenét, hogy az a harmincas években iskolapélda lett. Egy tanmese, egy mintapélda arra, hogy milyen az, amikor az ország nehéz helyzetében összeszedi magát, s az alaptermészetükben önző emberek is miként tudják a közös érdekében vezetni az országot. Németh László is akkor lett óriás, amikor a hatvanas években a Maculay-esszéjében meg az Irgalomban megmutatta azt a történelmet, amelyben felvázolta az aktuális magyar jelen egy lehetséges arcát.

Ez történik a Galilei-iparban is, ahogyan ma a Galileiről megjelent temérdek írást nevezik. A múlt megváltoztatása ott mintaszerűen történik. A történészek egymásnak ellentmondó téziseket fogalmaznak meg. Közben korunk értelmiségének fő kérdéseiről beszélnek: az értelmiségi eretnek legyen, vagy udvaronc? Mikor cselekszik helyesen, ha öntörvényűen viselkedik, vagy ha mai világunk kívánalmai szerint udvaroncként pályázik ide is, oda is, hogy megéljen?

Galilei azonban soha életében nem volt udvaronc. Nem volt eretnek sem. Az eretnekséget persze tág értelemben mondom, de ami a vallást illeti, hívő katolikus volt.

– *Hadd kérdezősködjünk kicsit felőled is. Téged gyakran hívnak előadni, úgy tudjuk a hatvanas évek végén egyetemen is tanítottál. Hangulatot teremteni tudó, jó előadó vagy. Ez családi örökség?*

– Apám is, anyám is tanár volt. Szegényeknek mérhetetlenül nehéz volt az életük. Apám sokáig a debreceni Református Kollégiumban tanított. Nagyon jó és lelkes tanár volt. Matematika-fizika szakos. Rengeteget tett az iskola fizikaszertáráért. Nem tudom elmesélni, hosszú történet lenne, hogy a végén milyen ocsmány módon elbántak vele tanár kollégái és maga a református egyház. Anyám a debreceni Dóczi Református Polgári Leányiskola igazgatónöje volt. Kétszer mentette meg az iskolát. Először a németek akarták kirabolni az iskolát, elvitték volna mindent. Nekik esett, szó szerint kiverte őket onnan. Azután bejöttek az oroszok, istállónak akarták használni az iskolát. Anyám saját kezűleg vezette ki onnan a lovakat. Székely asszony volt. Szegény parasztlányból, a maga erejéből sok-sok nehézség közepette lett tanár. A felszabadulás után odamentek hozzá, hogy lépjen be a pártba. Mondta, ő egyházi iskolában tanított, egyházi ember, nem akar belépni a pártba. Másnap kitétek az iskolából. Öregem Hajdúhadháza járt tanítani.

Én a debreceni Református Kollégiumban voltam diák. A nyilatkozók többsége el van ájulva az iskolájától, hogy mennyire szerette, milyen élményt volt, amit az adott neki. Talán illetlenség mondanom, de ez az igazság, nagyon utáltam oda járni. Néhány tanáron kívül, akiket nagyon szerettem, nincs más említésre méltó az iskolámról.

– *Akkor viszont igazán meg kellene említeni ezeket a neveket.*

– Az egyik Nagy Sándor tanár úr, aki a vallást tanította. Kettős doktorátusa volt, filozófiai és teológiai. Megírta a kollégium történetét. Nagyszerű ember volt Magyarai Kálmán tanár úr is, a híres cigányprímás unokaöccse. Még egy tanár volt a Református Gimnáziumban, akiről örök emlékem maradt, Ványa János, bár ő engem nem tanított.

Volt egy erdőterület Debrecen határában, egy-egy részét a vákáncsosok időnként tarra vágták, a tuskókat kitermelték, a területet újratelepítették. Ez volt a vákáncsosok dolga, ott éltek 4-5 évig kis kunyhókban, amíg a facsemetek felnőttek. Ványa tanár úr több

osztályt kivitt oda, nézzük meg, hogyan élnek ezek az emberek. A város szívében laktunk, ismertem én a szegénységet, de olyant még nem láttam, amit ott, a vákáncsos telepen tapasztaltam. Olvassátok el Mocsár Gábor Debrecen című könyvét, abban pontosan leírja, kik voltak a vákáncsosok, milyen volt a vákáncsos élet. Ványa tanár úr máig ember maradt a szememben, ilyen tanár kevés volt. Ilyen hitvalló. Karácsony Sándor mondotta és tette, hogy az igazi tanár az tulajdonképpen professzor, a szó hitvalló értelmében. Az egyetemi tanártól el egészen az elemi iskolai tanítóig. A sorrend nem véletlen. Így megy felfelé a skála. Mert az elemi iskolai tanító a legfontosabb professzor. Ő rakja le az alapokat.

Ma már pontosan tudom, hogy Ványa tanár úr és Magyarai Kálmán is hitvalló volt. Kisdíák voltam, amikor 1939-ben megjelent Németh László Kisebbségben könyve, melyet később a szerzője is több szempontból téves írásnak tartott. Magyarai tanár úr behozta az osztályba Szabó Dezsőnek az erről írt gyilkos kritikáját. Felolvasta a recenziót, és nem szólt semmit. Tudtuk, hogy ő cigány. A könyv szerint kisebbségi, "hígmagyar." Azt is tudtuk, hogy ő az iskola legjobb tanára, legmagyarabb tanára, egyedül ő mert szólni a katedráról az egész hitlerj ellen. Ő és egy másik ember, de az nem tanár volt, hanem püspök. Amikor 1933-ban Hitler hatalomra jutott, Baltazár püspök a zsidó rabbival végigjárta a gimnázium és a kollégium minden osztályát. Az igazgató is jött velük. Baltazár püspök a református vallásról beszélt, az Ószövetségről... Félelmetes alkat volt, nagy, hatalmas ember, impozáns mély hangja betöltötte a termet, a végén szinte kiabálva mondta: "Mi Ószövetségiek vagyunk, és én a rabbi testvéremmel most kezét rázok. Aki pedig ezt a kézszorítást szét akarja vágni, az legyen átkozott!" Gyermekként bennem csak a dörgedelem maradt meg, azt nem tudtam, mire való. Na, persze hamarosan megértettem. Ők ketten voltak, akik szólni mertek a zsidótörvények ellen: Baltazár püspök és Magyarai matematikatanár.

Amikor az iskolámról van szó, én valahogy már csak ezekre emlékezem.

– *Az a kor, ami neked adatott, jó volt, vagy rossz? Segített vagy gátolt?*

– Ha újra születnék, nem születnék újra. Weöres Sándornak igaza volt, amikor azt írta már öregen és betegen, hogy "meghalni nem könnyű, nem élni könnyebb". De ha már az ember él, akkor szeretni kell az életet. Benedek István ebben talán a legnagyobb példaképem, sokunké lehetne, ő nagyon szeretett élni. Még a halálának az időzítése is azt mutatja, hogy mennyire szeretett élni. Velencében, kedvenc helyén a Saint Giovanni templom előtti téren ült Colleoni lovasszobránál. (Az a pasas meg sem érdemli, hogy ilyen szép szobra legyen!) Éppen itta a feketéjét, mikor átlebbent a halálba. Benedek István nekem sokat jelentett. A hetvenes évek közepétől, végétől hetenként, később havonta összejöttünk nála néhányan. Na, de ezt sokkal jobban megírta nálam Birtalan Győző a Memoár orvosokról és történésekről könyvében.

– *Állítólag ott mondtad Antallnak, hogy belőled még miniszterelnök lesz, Jóska!*

– Nem így mondtam. Hanem úgy, hogy "ha én valakit egyáltalán miniszterelnökként elviselnék, az te lennél, Jóska. Neked kéne miniszterelnöknek lenned".

– *Ez mikor volt?*

– A nyolcvanas évek elején, közepén. Nagyszerű ember volt Antall Jóska, Benedek István jó barátja, és ezeknek a találkozásoknak a lelke. Mindig pontos politikai körképet adott Európa aktuális állásáról, benne Magyarországról. Élvezetesen és nagyon okosan. Ahogyan beszélt, abból látszott, hogy vérbeli politikus. A maga szerény posztján – az Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár főigazgató-helyettese, később főigazgatója volt – alkalma nyílt kipróbálni, miként kell politizálni az emberekkel. Ez a méret valószínűleg kárára is volt, mert egy ország egészen más, mint egy múzeum és könyvtár. Azok az értékelések azonban, melyek során Benedek Istvánnal kibontotta előttünk a politikai helyzetadat változásait, azok mintaszerűek voltak. Azért éreztem úgy, ilyen ember talán meg tudná mondani, miként érhető el az, hogy ne csak országnak ország legyen, hanem hazá is Magyarország.

– *Visszaértünk a kiinduló vershez, de előkészítettünk egy másikat is: Pilinszky János Különbség című versét.*

– Ide illik, mert kicsit magyarázat is arra, hogy annyi sok kezdés, annyi sok jó szándék, annyi nekiindulás ellenére miért nem tudunk mi hazaként előrébb lépni, és miért maradunk állandóan csak ország. Most, itt, ebben a kedves tájban, közöttetek, lehet, hogy csak egy vénember elérékenyülése, de úgy érzem, mi ezt nem tudjuk, ezt a verset nem tudjuk, nem értjük elég mélyen.

Mi mindig túlságosan a különbségre nézünk. Én is. Én is hajlamos vagyok az elhamarkodott, gyors ítélezésekre. Ami kívülről annak látszik, Gyuszi ki is mondta, mintha folyton ellenzékben lennék, mindig kötözködnék. Pedig nem így van. Csak hát én sem ismerem fel mindig a különbséget. Mert úgy látszik, ehhez olyan alázatos és vallásos léleknek kell lenni, mint amilyen Pilinszky volt és hozzáteszem, amilyen Galilei volt. Ők tudták, mi a különbség. Mi nem.

Különbség

*Egy százlábú s egy flamingó között,
Villanyszék és nászágy között,
Egy pórus krátere meg egy
Tündöklő homlok ragyogása közt:
semmi különbség. Különbség csak egy van,
ha azt mondják: "én jó vagyok",
vagy – ami ritka – azt mondják: "te jó vagy",
de ez is olyan különbség csupán,
amire Isten azt mondja magában:
mindkettő ugyanaz.*

Sándor Iván

Vekerdi-napló 2.*

Anaplóm három fejezete is rövidebb Laci, mint amennyit Te írtál a szerzőjéről. Ezt csak azért említem meg, hogy viseld még el a folytatást.

***

Legutóbb nem a barna zakód volt rajtad. Remélem, megvan még.

Jó néhány éve ültünk egymás mellett egy programon. Teljesen egyforma volt a barna zakónk.

Kabarészerzők egy jelenetet tudnak felépíteni arra, hogy két hölgy felfedezi egymáson a saját modelljét.

Vetettem egy pillantást a zakódra, láttam, Te az enyémmre. Nem szóltunk egy szót sem. Azt nem tudom, hogy másnak egyáltalán feltűnt-e.

A *Sorskérdések ármékában* című kötetedet így dedikáltad: "Sándor Ivánnak eszmei (és ruhái) azonosságunk jegyében, köszönettel a megható, szép fülszövegért! Laci"

***

Nézzük csak a fülszöveget. Ez a leghosszabb szöveg, amit évtizedek alatt írtam Rólád: "Vekerdi egyike azon nagyon is keveseknek, aki a század egyik kiemelkedő írói művéről úgy tud beszélni, hogy a széles horizontú és analitikus megközelítést összekapcsolja a századvég évtizedeinek elemzésével. Vagyis elmondja, hogy szerinte mit jelentett és jelent Németh László életműve, és hozzáteszi – részben tanula tőle, némely ponton vitatva ezt az életművet – mit gondol a Németh utáni nemzedékek nézőpontjából a kultúra, az irodalom, a társadalom újabb kérdéseiről. A tanulmányíró analitikus és az esszéíró személyes módszere egyesül Vekerdi kivételes megalapozottságú és erkölcsű megközelítéseiben. Németh munkásságában olyan gondolatokra irányítja a figyelmet, amelyek a XX. század szellemi folytonosságában nélkülözhetetlenek. Máshol, e vitatémákat nem megkerülve, érvényes válaszokat talál az egész kultúránkra kiható kérdések tisztázása közben. Vekerdi üde és szomorú, meghitt és vitriolos stílusa rendkívül koherens mindezen kérdések táralására. Óriási tudásanyagot hömpölyögtetnek írásai, makulátlan etikai fényel járnak át, világítják meg a felvetett problémákat, akkor is, amikor vitákban üzen, vagy akár ő maga inspirál konklúzióival vitákat."

***

Nem hallottalak még megszólalni úgy, nem olvastam még az írásaidat úgy, hogy általad becsült személyről szólva-írva is, ne tértél volna ki arra, hogy mi az, amit *másképpen* gondolsz. Amiben nem ismeresz alku, még akkor sem, ha akár a mesteredről van szó. Ismerjük azokat az elemzéseidet, amelyek végén az elismerő értelmezést így fejezed be: jelen recenzensnek különben minderről más a véleménye.

***

Ugyanarról másképpen, ez Domokos Mátyás egyik tanulmánykötetének a címe. Sűrűn hivatkozol rá. Igen, többnyire *ugyanarról* beszélünk. Már akinek a szavára érdemes figyelni. A fontos, az izgalmas, a *másképpen*.

Munka közben egyszer csak úgy érzem: ha nem találok a már megtalált, s talán nem is felesleges gondolatok mögött (esszében), helyzetek-sorsok mögött (regényben), olyant, amelyik mélyebbre vezet, tovább visz az ismeretlenben, akkor, még ha talán elfogadható is az, amit leírtam, az egész nem több elegáns kudarchalmaznál, ugyanis éppen az hiányzik belőle, amiért egyedül érdemes tollat fogni. A problémákat (sorsokat) *másképpen* kifejező szavak világítófényénél indulhat az ember tovább önmaga felé, (egy megválaszolatlan kérdés felé). Így vagyok a "másképpen-szövegeid" inspirációival.

Sétálunk a kecskeméti pályaudvarról a Cifrapalota felé. Azt mondd, a Forrás jubileumi számában éppen egymás mellé szerkesztett írásainkról: ugyanarról másképpen. Az esszém alcíme: *Egy gondolat a történeti hagyomány és az epikai hagyomány kapcsolatáról*. A tanulmányod címe: *Következik valami a történelemből?*

Idézet az esszéből: "Tanulságos lehetett volna a magyar regény számára követni azt, ahogy például Bibó szétszedte és újból összerakta a magyar társadalomfejlődésről szóló tudományos teljesítmények megkövesedett tradícióit... A magyar történeti hagyomány és az epikai hagyomány kapcsolatának kidolgozását azért is tartom elengedhetetlennek – vajon lesz-e erőm-kedvem részt venni még ebben az alapozó munkában? –, mert e nélkül nem érthető meg például Bibó a zsákutcsás fejlődésről szóló felismeréseinek kontinuitása az ezredvég, – közelebbről a rendszerváltás *utáni* – magyar társadalomfejlődésben, illetve ennek a hagyománnyá érett folyamatosságnak a kapcsolata a magyar epika huszadik századi zsákutcsás fejlődésével, valamint ennek teljesen más körülmények, más epikai poétikák és esztétikai értékrendek között is érvényben maradása a századvég utolsó évtizedeiben..."

Idézet a tanulmányodból: "... amint Szűcs Jenő elemzéseiből kiderül, a második meglehet csatatérinél is végzetesebb Mohács, ez a makacsul túlélő rendi politikai test volt, ami váltig akadályozta, hogy az ország egésze, mindenki, a megmaradt országban élvezhesse az integráció előnyeit. A helyi Mindenkibbek persze élvezték, lettek légyen aulikusak, vagy rebellisek, a csonka politikai testek jellegzetessége az előnyök monopolizálása. A még nagyobb baj azonban az, hogy többnyire jellegzetességük az adott helyzetből következő feladatok fel-nem-ismerése, és fel-nem-vállalása is..."

Vagyis: ugyanarról másképpen.

De hozok példát arról is, hogy: másról ugyanúgy.

1990-ben írtad: "... a szerző gyűjteményes kötetét ismertető recenzensnek föl kell figyelnie arra is, hogy A *vizsgálat irataiban* kiküzdött módszer, milyen erősen meg fogja határozni a későbbi esszéket..." A részletekben az "egész" kereséséről írsz a továbbiakban. Ehhez azt teszem hozzá, hogy a szellem mindig a saját eledelébe harap a legmohóbban. A Vekerdi-tanulmányok egyik "kiküzdött módszere" ugyanis a részletekben az egész keresése. Megfigyelhető ez a folyamatos munkálkodásban, amellyel szétszeded és újra összerakod Szűcs Jenőnek a három régióról szóló Bibó-ihlette tanulmányát.

***

Jövünk tehát befelé a kecskeméti pályaudvarról. A kormány munkájáról beszélgetünk. Azt mondd, hogy fecseg csak a demokráciáról az, aki nem "egy testnek" tekinti a demokráciát, olyan entitásnak, amely mindenkié, s ennek minden államvezetési mozzanatban, minden struktúrában érvényesülnie kellene.

Néhány napja a sok nézhetetlen TV-műsor között találtam egy végignézhetőt. Józan tudós résztvevői arról beszéltek, hogy a legújabb felmérések szerint – azok szerint is, teszem hozzá –, az agresszivitás, a hatalomtudat ijesztően növekszik, illetve ezzel egyenes arányban nő a szolidaritáshiány, az intolerancia, az antiszemizmus, a cigánygyűlölet a tizennyolc-húszévesek korosztályában. Azok között tehát, akik a rendszerváltás idején tízévesek voltak, s a magatartásformákat már a parlamenti demokrácia esztendőiben szívták magukba.

A kormányzati "imázs" és a fiatalokba bekódoló életminták kapcsolatáról folytattuk a beszélgetést.

***

A politikus agresszivitása persze a habitusából is adódik. Ezen túl mindenekelelt a megoldhatatlan helyzetekkel való ütközései során erősödik fel.

A megoldhatatlanságok korát éljük.

A Föld destabilizálódásából adódó megoldhatatlanságoké.

A pusztító helyi háborúkból és kisugárzásukból adódó megoldhatatlanságok idejét.

A szűk körű gazdagság és az egyre szélesebb körű szegénység áthidalhatatlanságának idejét.

A személyiség roncsolódásának és a neurózisok, az agresszivitás terjedésének a korszakát.

A megoldhatatlanságokkal való önámítás nélküli szembenézés volna-lehetne a szellem "maradék" feladata. Az, hogy próbálja "szétszedni" a hamis konstrukciókat, próbálja letépni a "népbarát" - a "polgárbarát", - a "nemzetbarát", - az európarát maszkokat, és keresse a nyílt helyzetek következményeit.

***

Próbáld "összerakni" az elmúlt évtized tapasztalatait arról, hogyan épülnek ma le a legfelsőbb politikai-állami vezetők meg a választópolgárok közötti kapcsolatok, azok a többlépcsős rendszerek, amelyek igazán még meg sem erősödhetek nálunk úgy, mint az évszázados demokráciákban, ahol a fokozatosan bővülő piaci keretekkel együtt kialakultak az érintkezések-értesülések oda-vissza hierarchiái a község-házaktól a minisztériumokig, a parlamentig. Nem vált-e üres jelszóvá – kérdezed – Bibó István nagy eszméje arról, hogy a folyamatokat csak a demokrácia "alulról" érvényesülő kontrollja alatt és medrében lehet kibontakoztatni?

***

Minden összegzésnek vannak kezdő inspirációi.

Ülünk a második lakiteleki találkozáson a nagy sátorban. Ebédszünet. Hallgatunk. Nézzük magunk elé. Nem tudom már, melyikünk mondja ki az első mondatot. Nem tudom már, melyikünk mondja ki a második mondatot. "Érdemes maradni?" "Hát nem nagyon..." Beültünk a sárga Wartburgodba. Elindultunk Pest felé. Azt hiszem, akkor kezdődött a radikális elfordulás attól, amit három évvel később így fogalmaztál meg (Forrás 1992/9): úgy látszik, hogy "húsz egynéhány éven túl egyszerűen nem illik tanulni, főleg nem politikusoknak és írástudóknak, főleg nem a saját hibáikból... ebben a neobarokk lebegésben, kövérkés, kivénhedt puttóként gesztikulálnak közéletünk tiszteletreméltó szereplői a huszonévesektől, az aggastyánokig... Az imbecillisek dühe betölti a világot – ismételte nyomatékkal a második világháború előestéjén a spanyol polgárháború rémtetteire reflektáló könyvében Bernaros. De nem ugyanolyan holdfényben fürdő nagy temető ma Jugoszlávia, mint akkor Hispánia? S ha most ezt a háborút talán nem is követi majd világégés, méltó befejezéseként az imbecillisek nagy századának, egy állandósuló európai Libanon a közvetlen szomszédunkban épp elég szörnyű perspektíva."

Ezt hét esztendeje írtad.

***

András unokám kilenc éves. Sokat beszélgetünk. Legutóbb a szolidaritásról. Azt hiszem, megértettük egymást. Azt hiszem, nyugodt lehetek felőle.

Nyugodt?

Mit készíthetnek elő a sorsában az ilyen fogalmakhoz és a gyakorlatukhoz való elkötelezettségek? Mi vár órá egy új század "imbecilliseinek" égboltja alatt? Mi vár a többi kilenc-tíz évesre, akik ama "megfellebbezhetetlen tárgyalási alap" (Ottlik) etikájának jegyében nőnek fel? Abban a világban, amely emlékezni sem kíván – nem is képes – azokra az értékekre, amelyeken az évezredek európai kultúra nyugodott?

Laci! Meddig tart ki egy barna zakó?

---

*A Napló első része az Új Forrás júniusi számában, zárófejezete a Tiszatáj júliusi számában jelent meg.

Fried István

“Költőkirály”

a(z anti-)modernitás antinómiái között

Don Quijote ugyan hőbortos, de korántsem ostoba, amit persze maga a költő sem igen tudott előre. Tisztelete tulajdon komikai leleményének teremtménye iránt az elbeszélés során nőttön nő – ez a fejlődés talán a leglenyűgözőbb az egész regényben, sőt ez maga egy külön regény, s egybevág azzal, hogy az író egyre inkább becsüli magát a művét is...

(Thomas Mann: Hajóúton Don Quijotével)

Tudta-e a szorgalmasan olvasó, olvasmányairól kötelességtudóan, a hajóút fordulataival egybekötött beszámoló német író, hogy följebb idézett megállapítása egybe fog vágni a spanyol filológiai kutatás ama irányával, amely ugyan nem mondta ki tételesen, ám a “work in progress” elvét érvényesítve, azt sugallta, hogy a máig meg nem haladott, akár posztmodernként is aposztrofálható “Cervantes-fikció” valójában metafikció, úgy regény, hogy még/már nem regény, paródia és enciklopédia, a spanyol nemzetjelleme változatainak lehetősége és nemzeti alkotás, egy nemzet tapasztalatainak műve. S azt vajon hihette-e a maga montázs technikáját, ironikus világszemléletét és “szuperstrukturált” elbeszélésmódját szüntelenül reflektáló német író, hogy (még mindig a spanyol filológiai kutatásnál tartok) a lehetséges különféle szövegváltozatokon töprengve, egyre inkább az tetszik ki, hogy az (anti) pikareszknak készülő, immár nem “példás” elbeszélések sorozata, netán füzere, miképpen strukturálódik annak ellenére szilárd és következetesen végigvitt regényformává, hogy Cervantes nem fukarkodik (el)bizonytalanító tényezővel, fordításnak tüntetve föl később tőle önkényes folytatás révén eltulajdonított regényeleményét, ezáltal (ál)szerényen elhárítva a szerzői dicsőséget; ugyanakkor éppen a főszereplők markáns körülírásából következő nyitottsággal archetipikussá emeli őket: Turgenyevig, Unamunoiig, sőt: a XX. századvegi elméleti elgondolásokig mutatva az utat. Az álszerény Cervantes a XVII. század elején már érvényesíti “szerzői jogait”, amikor Avellaneda “merényletét” részben azzal semlegesítette, hogy megírta regényének második részét, kinyilatkoztatván, hogy Don Quijotének csak Cervantes-módra lehet élnie és halnia, a Cervantes megtervezte kalandokban részt vennie, Sancho Pansának csak Cervantes kínálhat szigetnyi fejedelemséget, részben azzal, hogy a lehető legnemesebb módon és egyben a legravaszabbul, “poétikailag” talán a leginkább megsemmisítő módon állt bosszút: Avellaneda pseudo-Don Quijotéjának egy szereplőjét belekomponálta a maga készítette folytatásba, és ezáltal módosította annak “helyi értéké”-t.

Amire Thomas Mann célozni látszik (s most az ő terminológiájával kísérlek meg élni): az író elsődleges akaratától függetlenül törekszik az “elbeszélés szelleme”, a regényíró-közönség-szerző szerep nem pusztán módosul, nem kizárólag a publikum “elvárási horizontja” határozza meg és dönti el az elbeszélés-sorozat versus (anti)pikareszknegény dilemmáját, hanem írónk az “automatikussá” lett regényforma, regénynyelv, ezen belül a “monologikus” előadás “deautomatizációjára” vállalkozik; éppen azért, mert ami igazán Cervantest érdekelni látszik: az regény a regényről, az ő regényévé alakuló Don Quijote-diszkurzus e diszkurzus lehetőségességéről. Ezért – vagy feltehetőleg ezért is – oszlott meg olyannyira a Don Quijote-szakirodalom, ideértve azokat a “feldolgozásokat”, amelyek nem a Cervantes-műből építkeztek, hanem az “archetipikussá” avatott főszereplőkből, olykor csupán a nevet és egy némileg leegyszerűsített, ám eszmetörténetileg és “szövegileg” továbbgondolható jellemképet tartva meg, mint Turgenyev, aki Hamlettel párosította és állította szembe hidalgónkat, illetőleg saját hidalgóját, vagy a német romantikusok, akik számára úr és szolga kettőse valójában az eszményi – valós, az álom-reális, az értelem-testi, a költői-realista, a romantikus-próza dualizmusát képezi le. Olyannyira, hogy a francia Sismondí a *Don Quijote* alap-leleményét a költői szellem és a próza örök kontrasztjában vélte fölfedezni. Hogy az angol romantikus Coleridge a becsapó és a becsapott komplementaritásában versus ellentétben gondolkodott, részint odavezet, hogy értelmi síkra tereli az “abszolút” ellentétességet, kijelentvén, hogy az ítékezés és a megértés értelme és erkölcsi érzéke szegül az értelem és a képzelőtehetség, a képzelet (imagination) “common sense”-ével szembe.

Kevésbé megnevezetten, inkább burkolt szövegközi utalásként szintén fölbukkannak Cervantes alakjai, Sancho Pansa vonásait Vörösmarty *Csongor és Tündéje* Balgájában éppen úgy “fölfedezte” a kutatás, mint Hašek *Švejkjében*, mint ahogy az orosz Don Quijote Turgenyevnek kisregényeiben köszön vissza. Az orosz Hamletként “ékesen szóló” (“szó, szó, szó”) Rugin a mű második részében lesz Don Quijote, ki tudja, miféle erkölcsi(?), politikai(?), önismereti(?) felfogás vezet egy veszendő ügy barikádjára, ahol nevét-személyiségét-nemzetiségét veszítve hal meg, pseudo-tevékenységnek bizonyuló hősiessége áldozataként. S ha “színpadi” utóéletét nyomozzuk, feltétlenül idekíváncsozunk Massenet érzelmes operája, amelyben a nagy komédiás-basszista Saljapin remekelt, egy (kis)polgárvá szelídített-stilizált hős-látomást megjelenítve, a polgári közönség romantikaigényének megfelelően, mintegy Rostand *Cyrano de Bergeracja* társaként. Hogy ez utóbbi miként formálja át a Don Quijote-képzetet, mely az eszménye vesztett világot egy képzelt-nemes eszmény jegyében harcra hívja, külön tanulmány tárgya lehetne, miként az is, miként trivializálódik, válik a másodlagos, az “utó”-romantika főszereplőjévé Cervantes regényének alakja.

Külön fejezetet érdemel Don Quijotének (és nem elsősorban Cervantes regényének) alakváltozata, tovább-értelmezése Unamuno és/vagy Ortega y Gasset munkásságában. Csejtejei Dezső könyveiben számomra megnyugtató módon elvégezte ezt az elemzést, kiváltképpen fontos újabb tanulmánykötetének ideidézhető tanulmánya: *Don Quijote, a búsképű, antimodern lovag*. Ugyanis a modern-posztmodern elméletek, megfontolások, irodalom- és bölcsélet-értelmezések, a poszt- és neostrukturális fejtegetések választójaira került, konstruáló, újrakonstruáló, majd dekonstruáló arculattal előlépő Don Quijotével, illetőleg megfordítva: Don Quijote a változó koroktól szinte megköveteli az állásfoglalást: tragikus, humoros, komikus figurának látják/látatják-e, párban-ellentétben-e fegyverhordozójával; egyáltalában: tragikomikus, komikotragikus korszakunk (cím)szereplője-e a búsképű lovag?

A korszak minősítése tőlem származik, a nem egyszer balul sikerülő átesztétizálódási “politikai” törekvésekre utalva. És jórészt összefüggésben azokkal az előfeltevésekkel (és az ezekből az előfeltevésekből kinövő, “elméleti” megfontolásokkal), amelyek a posztmodern korszakként a modernségtől, így irodalomról szólva a klasszikus, a századfordulós, az avantgárd, az avantgárd utáni, a

“késő”- és/vagy “utó”-modernségtől elválasztják. Nem feltétlenül szembenállásról van szó, akadnak olyan nézetek, amelyek kételkednek a “modernség” befejezetlen projektum-voltában, inkább a modernségben jelentkező ideák, (anti-)ideák, formák, magatartások, “nyelv” átstrukturálásában, egyesek pusztán továbbgondolásában vélték föltámi a posztmodern meghatározó sajátosságait. Anélkül, hogy az aligha eredményes “rekapitulációjá”-ra vállalkoznék a főbb “irányok”-nak, azt a közismert tézist hoznám elő, miszerint a “nagy elbeszéléseként” számon tartott társadalmi és gondolati formációk – a posztmodern és nemcsak a posztmodern teoretikusai, hanem például az 1930-as esztendőkről krízis-elméletészei szerint is – csődöt mondtak. Más kérdés, hogy az egyetemes csőd jelzése az irodalomban a nyelvveltség tudatosulásával már jókorán fölhívta a figyelmet annak a végtelen(itett) bizalomnak illuzórikus voltára, amely a XIX. század fejlődés- és tudományhíttől vállalkozásaiban fogalmazódott meg, és amely nem kizárólag és nem is elsősorban a nevelési/nevelődési regény nemegyszer naivnak bizonyuló személyiség-felfogásában hitte leírható, átvilágítható, “kommunikációképesnek” és nyelviileg is hitelesnek a szubjektumot, hanem a regényírást tekintve létrehozta és szinte a művek főszereplőjévé tette az elbeszélő-demiurgoszt, más oldalról azt a szavahihető lírai “én”-t, aki szerzője “álarcát” viseli, és aki még úgynevezett szerepjátszásával is egy főszereplő (a “szerző”?) fölismerhető vonásaival, “hangjá”-val rendelkezik. Az a típusú teljesség, amely a bináris oppozíciók legalább nyelviileg lehetséges szintézisének, így harmóniába simulásának igényét olvassa ki, még az oly sok kételyt tartalmazó művekből is egyre inkább bizonyult elbeszélhetetlennek, jóllehet a “hagyományörzés” egy változata a művekkel szemben a mimézis hitelességének, a megszerkesztettség “klasszikus” arányérzékét kielégítő változatának követelményével lépett föl.

Ez a fajta esztétikai elgondolás akképpen “hatástalanította” a szabályrendszerbe nem férő, így a “nagy elbeszélések” ideológiai kritériumainak nem(igen) megfelelő alkotásokat, hogy részint elfelejtette, részint gyermekkönyvvé stilizálta (ezt tette a *Gulliverrel*, a *Don Quijotéval*), részint feloldotta ambivalenciáját, tőle elválasztván és morálisan hangsúlyozván azt a tendenciát, amely – korántsem egyértelműen – esetleg valóban föllelhető az (élet)műben. A “nagy elbeszélések” érdekét az ideológiai-esztétikai (más szóval: az átideologizált esztétika), illetőleg az esztétikai ideológia (az “átesztétizált” ideológia) szolgálta, sőt: képviselte. Azaz korszakok hatalmi beszéde egy olyan társadalmi és/vagy szellemi formációt erősített, amely nem a dialógust célozta meg, hanem a monológot, nem a befejezetlenséget, hanem a végső lezárást, nem a disszonanciát, hanem a konzonanciát, nem a vegyes műfajokat, hanem a viszonylag tiszta műfajokat. Az a fordulat, miszerint beszédként, elbeszélésként jelöltetett meg az a társadalmi és/vagy szellemi alakzat, amelynek bomlása egyre látványosabbá vált, egyfelől föl-, másfelől leértékelte e “beszéd” elbeszélését/elbeszélhetőségét. Nevezetesen metaforává alakította azt a korszak- vagy irányzat- vagy szellemtudományi természetű “meghatározást”, amely nagyjában-egészében összegzés-igényű: ily módon eleget tesz annak a követelménynek, amely szerint valamely jól érzékelhető és megkülönböztető tulajdonság alapján legyen minősíthető az, amit minősíteni kívánatos(?). A metaforává, az elbeszéléssé stilizálás súlytalaníthatja azt, ami helyett áll. Mivel részint e beszéd nem “beszélgetés”-ként kerül előnk (Pedig, mint Heidegger állítja: “Az ember léte a nyelven alapul, de ez tulajdonképpen csak beszélgetésben történik. ... Beszélgetés vagyunk, ez egyben mindig is azt jelenti: egy beszélgetés vagyunk.”), hanem ideológiaként, amely a legjobb esetben(?) is kinyilatkoztatás, tévedhetetlenség, részint összegzésigényével nem vesz tudomást korszak, formációk, jelenségek eleve plurális voltáról, ama “többnyelvűségről”, amely még az egyes embernek is sajátja.

Mármost egészen konkrétan a *Don Quijoté*ra térve; – úgy gondolom – elég széles körökben ismert, hogy bizonyos korokban tragikus, más korokban komikus hősként-antihősként jellemezték Don Quijotét: akképpen fogván föl a műben rejlő ambivalenciát, illetőleg a két főszereplő “eredendő” ambiguitását, mint amely meghatározott korszakokban más-más színben tetszik föl. Annál is inkább, mert nem egy gondolkodó, a legkevésbé Cervantes-értelmező, inkább Don Quijotét “valódi” vagy “képzelt” szövegfogságából kiszabadítani igyekvő értelmező éppen a szövegiséggé vált, regényként olvasott, Cervantes-műként kanonizált *Don Quijoté*ről hiszi, ítéli azt, amit Unamuno határozottan állít (Csejteji Dezső nyomán idézem): “Ahelyett, hogy eljutnának a *Don Quijoté*ban rejlő költészethez, ahhoz, ami benne valóban örök és egyetemes, megmaradunk abban, ami pusztán irodalom, időleges és egyedi. Semmi sem lehetne kicsinyesebb és szegényesebb, mint a *Don Quijoté*ban csak a kasztíliai nyelvű szöveget látni.” “A többi csak literatúra” verlainéi gesztusa bukik elő az Unamuno-mondatokból, meg az olyan típusú költészetértelmezés elutasítása, amely elakad egy “akadémikus” szövegmagyarázatnál. Ugyanakkor az irodalom fölé magasodó, immár “irodalmi” mértékkel aligha “mérhető” mű tételezése a kultikus beszéd “monologicitása” előtt tárja szélesre a kaput. Egyfelől a szűkebbre vont irodalomfogalom ellenében száll síkra a spanyol gondolkodó, másfelől a kanonizálásnak revíziójára látszik törekedni, és ebben a rekanonizációs eljárásban aligha a Csejteji Dezső által is emlegetett “cervantisták”-nak jut főszerep. Az évszázadokat átélő, mind differenciáltabb eszközöket bevezető Cervantes-filológia olyan szöveg-“re”-konstrukcióra törekedett, amely erőteljesen biografikusra formálta a *Don Quijotét*, mintegy érveket szolgáltatva azok számára, akik regényhőisében szerzője vonásait vélték fölfedezni. Szélsőséges esetben a búsképű lovag eltűnni látszott Cervantes búsképű alakja mögött, más esetben éppen ellenkezőleg, a Cervantes-életrajz szolgáltatott ki a mű integráló erejének: így Don Quijotéből Cervantes lett, és ami lényegileg ugyanaz: Cervantesből Don Quijote.

Ama felfogás sem maradhat említetlen, amely a *Don Quijoté*nak egy eddig aligha nagyon sokat emlegetett irodalmi “fejlődési” sorba való beállítását célozta, különös tekintettel a “szuperstrukturált” regények, a metafiktív alkotások fölértékelődésére. Itt lenne idézhető a karnevalizáció bahtyini rajza, és benne a *Don Quijote* elhelyez(ke)dése, nem kevésbé a Sterne és Diderot (*Mindenmindegy Jakab*) előszövegeként méltatott spanyol mű olyatén felfogása, mintha két, egymással valóban dialogizáló, illetőleg egymást értelmező, egymásra reagáló kötet problémátlan egységet alkotna, méghozzá olyan jellegű, amely az egészvilágosság egész-rész “illő” viszonyrendje szerinti megformálódásában mutatkozik érdekeltnek. Nyilvánvaló, hogy egy genetikai szövegkiadás éppen a mű rétegzettségét, a szerzői magatartásnak önreflexiókkal is érzékeltetett változásait, a “megtervezettségnek” szüntelen módosulásait, kortárs szövegek és saját szöveg vitáját jelezhetné, még akkor is, ha saját alá rendezői hipotézisek alapján készülne el ez a munka. Mert Cervantesnek egy “irodalmi fejlődési sor” élére helyezése ugyanúgy deformálja az európai regény több évszázados történetét –, hiszen a *Don Quijoté*ből csak a később továbbgondolt mozzanatokot emelné ki, és nem törődne a figyelembe nem vett, inkább az elemző tanulmányokban értelmezett jelenségekkel – mint magát a művet –, mivel pusztán egy vonulat előhírnöki helyzetében vizsgálná, és mellőzné a másutt olykor nyugtalanító módon a regénytől függetlenedő, nem egyszer magától, az irodalomtól messzibb lépő megfontolásokat. Egyelőre – amint látom – a cervantisták és a quijotisták “csatája” nem jutott, és ki tudja, fog-e valaha is nyugvópontra jutni, nem kiegyezés, de legalább kölcsönös elismerés formájában.

És itt, ezen a ponton válik hasonlóvá a mű és szerzője sorsa például a más “irodalmi fejlődési sor”-ok főszereplőjéhez, aki körül a stendhalisták és beyle-isták vitája dúl, a művek és a följegyzések értékelése és értelmezése nemcsak eltérő irodalom- és műmodellekre enged következtetni, hanem szövegiség és nyelviség felfogásainak eltéréseire is. Arra is utalhatnék, hogy az utóbbi időben a magyar irodalomtudományban (is) fölvetődött kritikai álláspontokra reagálva lehetne életrajz, mű, szereplő viszonyáról, egyáltalában szűkebb-tágabb kontextus és egyes alkotás és/vagy életmű lehetséges kapcsolatrendszeréről szólni. Arról nevezetesen, hogy igaz-e ama tétel, miszerint minden mű: önéletrajz vagy önéletrajzi elemekben gazdag, illetőleg arról: mennyire vezethető le, szelídebben: mennyire értelmezhető a környezetből, az “intim szférá”-ból a létrehozott alkotás. A pozitivistá biográfizmus ellenében a

határozott tagadás álláspontját leírók "igazság"-át nem vitatnám, bár az úgynevezett nem-irodalmi tényezők jelenléte az írói pályán (a cenzúráé, öncenzúráé, sőt, az irodalmi mechanizmus "külső", ám belsővé válható mozzanataié, mint például olyané, hogy adódnak-e publikációs lehetőségek) szintén kevéssé tagadható. Kiváltképpen mozgalmasabban, vitatottabban vetődhet föl ez a kérdéskör a Cervantes-típusú alkotó esetében, mikor is a főmű fényárnyékában egyfelől az utókor fölértékeli a többi művet, amit a kortársak alig vagy kevéssé méltattak, másfelől a főmű különválása az életműből, s átlépése egy más jellegű "paradigmá"-ba megsemmisíteni látszik a többi művet, illetőleg magát a szerzőt is. A cervantisták az irodalmi mű filológiai, részben eszmetörténeti, esztétikai, próza- és líra-, kisebb részben drámapoétikai elemzéseikkel a spanyol irodalmi kontextushoz való viszony kutatásában voltak érdekeltek, a quijotisták hol a spanyol "nemzet"-eszme és/vagy "néplélek" rajzát körvonalazták, hol ama egyetemet célozták meg, amelyről Unamuno is megemlékezett. A cervantisták nem egyszer tanáros-pedánsan, más alkalommal korszerűbb értelmezési stratégiákkal arra a kérdésre keresték a választ, miként fogalmazódhatott meg az a típusú epikai forma, amely sürgetően igényelte egy a művel adekvát regénypoétika megvalósítását, és miért hogy ez a regénypoétika elsősorban az ennek a regénynek nyomába lépő regényekben, illetőleg a szerkezetű regényeket fölfedező elméleti írásokban látszott (részleges eredménnyel) megszületni a kritikai kiadások apparátusához szolgáltatva a szöveg- és recepció történetét. Ugyanakkor aligha tagadható, hogy a par excellence filológiai kutatások inkább egy jóindulatúbban szólva hagyományosabban értelmezett textualitásra összpontosítottak, megfedkezve a work in progress önmagára reagáló szövegiségéről, rosszindulatúbban a szöveget elválasztották befogadástörténetétől, és így a filologizálásban kételkedő, tágabb és merészebb összefüggésekben gondolkodó eszmetörténet ellenében egy inkább vélt, mint "tetten érhető" vagy "szaván fogható" szerzői intenciót kíséreltek meg "konstruálni".

Márpedig a *Don Quijoténak*, a műnek és szerzőjének, a főszereplő(k)nek és a szerzői életműnek befogadástörténete nélkül nemigen értelmezhető az "eredeti" mű sem, amennyiben létezik egy immár pusztán önmagában szemlélhető "eredeti" mű. A befogadástörténet során természetesen nem kizárólag a műnek és főszereplőinek különféle helyzetbe hozása történt meg, más szóval: sem a mű nem maradt változatlan, sem az értelmezések sora. Hiszen részint a műnek és értelmezőinek összjátéka, részben az állandóan egymásra is (meg a műre, a művet előszövegeként tekintő többi műre) reagáló újabb értelmezési folyamat a világirodalmi, az irodalmak közötti és (messze nem utolsósorban) a közvetlen szövegek közötti történetet alakítja át/tovább/újra. Ennek következménye (lehet), hogy a tegnapi Don Quijoték (részlegesen) mai Don Quijoték is, a mai Don Quijoték pedig a tegnapi Don Quijoték újragondolt változatai. Ismét Thomas Mann fejtegetéseit hoznám elő: a hajóúton forgatott olvasmányból látszólagos váratlansággal idézi meg klasszika filológiai könyveit, Erwin Rohde, Kerényi Károly munkáit, eljut Achilles Tatios "alexandriai regényíró"-hoz, majd Apuleiushoz, másutt a közel-keleti mitológiához, megint másutt Goethehez és nem utolsósorban saját alkotói problémáihoz, a mitológiai regény alapkérdéseire: "Lealázás és fölmagasztalás ... keresztény érzelmi tartalommal telített fogalom, és éppen a kettőnek lélektani egyesülésében, humorisztikus egybefolyásában mutatkozik meg, mennyire a keresztény kultúra és emberiség alkotása a *Don Quijote*, s hogy mit jelent örökké a lélek világa, a költészet, a humánus, s ennek kitágítása és fölszabadítása szempontjából a kereszténység. Az én Jákobomra kell gondolnom..."

Thomas Mann "műhely"-vallomása mellé teszem Friedrich Wilhelm Joseph Schelling idevonatkoztható megjegyzését. A Goethe és még korábban Winckelmann létesített görögképzetből indul ki, hogy az antik költészet (és általában a költészet) meg a mitológia lehetséges kapcsolódási pontjait keresse meg, ezen keresztül az összehasonlító irodalomtudomány számára is előkészítse a mítoszkrítika és -recepció beépíthetőségét egy korszerűnek mutató kultúrafelfogásba. A Goethe által nem annyira kidolgozott, mint inkább formulákba fogalmazott, a Faustban megjelenített szimbólum-meghatározáshoz lehetne párosítani Schellingnek azt a nézetét, miszerint a szimbolizálás révén épülhet meg a művészeti elképzelés, amely mítoszrepció, azaz a mítosz újraelmondása, minek következtében létrejöhöz az egyedi mű, az alkotó "magánmitológiája". Schelling gondolatmenetét értelmezi a mítosz poétikáját monográfiába foglaló Jeleazar Meletyinszkij, aki jellemző módon az alábbiakat szövege szerint idézi Schellingtől:

"Minden nagy költő arra hivatott, hogy valami egésszé formálja a világnak azt a részét, ami feltárult előtte, és anyagából megteremtse a maga mitológiáját; ez a világ (a mitológia világ) a születés stádiumában van, s a kor, melyben a költő él, csak egy részletét mutathatja meg ennek a világnak; és ez így lesz addig a beláthatatlan távolban bekövetkező időpontig, amikor világunk szelleme bevégzi az általa kigondolt nagy poémát, s az új világ egymást váltó jelenségeit *egyidejűséggé* változtatja."

Meletyinszkij megjegyzi, hogy Schelling példái: Dante, Shakespeare, Cervantes(!) és Goethe. Megfontolást érdemlő gondolatmenete talán még arra is rávilágít, hogy a magánmitológiával telített, magánmitológiaként műve formálódott elgondolások miként teremthettek olyan, a műben, a mű által létre ébredő egyéniségeket, akik a századok folyamán kilép(het)nek a mű kortársi kereteiből, és létbölcséleti, nemzetpszichológiai, nemzetkarakterológiai stb. értekezések hőseivé, ürügyeivé, mítikus jelenségévé válhatnak. Mindenekelőtt a befogadók szemében, akik előtt a "pokoljáró" Dante, Hamlet, Faust, valamint Don Quijote és Sancho Pansa (az utóbbiak párban is, önmagukban is) egy-egy emberi tulajdonság, egy-egy emberi alaphelyzet, egy-egy szemléletforma reprezentánsaiként jelenhetnek meg. Valahogy olyaténképpen, mint ahogy Baudelaire többektől elemzett *Macskák* című versének "körülírásai"-ban a tudomány és a kéj (volupté) barátait jelölve (Riffaterre nyomán) Fausta és Don Juanra ismer(het)ünk.

Újra meg újra említem, hogy a szövegalkulás befejezhetetlensége, tehát a "kényszeres" újraértelmezés, illetőleg az újraértelmezés "kényszere" nem pusztán a Don Quijote-Sancho Pansa kettős, dualitás megalkotottságát tanúsítja, feltehetőleg sokkal inkább ösztönöz újraalkothatóságukra, amely messze nem teremtés, új-ság a szó "átlag"-romantikus módján, sokkal inkább a Don Quijote írásának megismétlése, megismétlődése, kissé a Borges-szerző, Pierre Ménard modorában. Az újírás természetesen új(at) írás, méghozzá olyan értelemben, ahogy a múlt századok tapasztalatai egymásra halmozódva kikényszerítik (mindig "kényszer?") a szembe-fordulást, a szembe-nézést, a hagyományteremtődés tudomásulvételét, a befogadás tudatosulását, tudatosítását. Így Cervantes regénye és két főszereplője csak látszólag védtelen, ha az őket kisajátító tendenciák monologizáló értelmezései kerítik körül. A mű is, a két főszereplő is elég "erős", Cervantes pedig elég "erős" szerző ahhoz, hogy az interakcióban tegye érdekeltté az "arra érdemeseket". S bár egymással ellentétes "nagy" és "kis" elbeszélések idézik meg tanúul a *Don Quijotét* és Don Quijotét, műnek és szereplőjének integritásában nem esik, nem eshet csorba. S ha a metafikciós regényformációk öntudatosan hivatkoznak Cervantes alkotására, a modernitásban kételkedő eszmerendszer sem mulasztja el a maga oldalán harcba hívni hidalgónkat. Csejtei Dezsőt idézem: "Unamuno részéről a Quijote-történet átértelmezése annak újragondolását jelenti, hogy milyen esélyei vannak a szubjektummá válásnak egy antimodern instancia, jelesül a bolondság révén. Ismét előjelcserének lehetünk tanúi; ahogyan a modernitás értékrendjében a ráció a legfőbb szubjektumkonstituáló tényező, a modernitásparadigmát elutasító gondolkodónál egy ezzel szembenálló tényező: Kierkegaard-nál a szorongás, Unamuno esetében pedig a bolondság..."

Az idézet és az idézet nyomán kibontakoztatható (anti-)modernitás-változatok azután legalább két irányba mutatnak. Az egyik – kettős értelemben is – irodalomközi: az orosz Hamletek és Don Quijoték "irodalmi" sorsát, pályájuk emlékezetét idézi föl, amint modernitások válaszfűjain döntésre fölkészületlenül szimulálják döntésképeségüket, ennek következtében torzul el jószándék, lesz a leginkább mások szemében, a mások mércéje szerint "feleslegesség", a rációra épített paradigmák közé nem illő, így bolondos(nak vélt), mely sorsot vállalni kész a ráció diktálta rend ellen a "harcok kényszerültje" (Ady Endre). Ugyanakkor (a másik irány) a *Don*

Quijote-regény parafrázisaként is funkcionáló-funkcionáltatható *Bovaryné* a meghirdetett szerzői kívülállással jelzi a modernitás "antinómiáit", nevezetesen: egyfelől az Homais-Bovaryné-típusú magatartás-változatokat alternatívaként tüntetve föl, másfelől a ráció és a képzelgés végleges szétválását is demonstrálva. Még pontosabban szólva: a társadalom, az állam, a hivatalosság igényelte "korszerűség", azaz modernitás ráció-hitű, nem pusztán ráció-alapelvű, önnön "tudományos" alapzatára épült, következtetései pedig a felvilágosodás anyagi és szellemi világa pervertálódásának jelzései. Az a fajta ráció, amit Homais patikus képvisel, a "szocializálódott" és "domesztikálódott" személyiség sajátja. Bovaryné ezzel szemben az irodalomban, olvasmányaiiban, a művészetben véli fölfedezni az élhető életet, azokba a hétköznapiakba szeretné belevetíteni olvasmányai tárgyí és szellemi anyagát, amely nem tagolódhat be a ráció rendjébe, és mert a múltra hivatkozik, a múltat szó szerint re-konstruálhatónak gondolja, és eszerint jár el, magatartása anti-modernnek, deviánsnak minősül. Nem annyira a kinyilvánított ítéletek, mint inkább a ráció rendszerének önvédelmi gesztusaiból összetevődő "körülmények" taszítják végül is az olvasmányaitól "megzavarodott" Bovaryné az elkárhozásba, olyan végső helyzetbe, amit maga elkárhozásként él meg. Ugyanakkor a ráció kiépíti a maga világát, amelyen nem mutatkozik rés a "bolondosság" számára.

És a "költőkirály?" Valóban úgy volna, ahogy Horvát Henrik-Juhász Gyula versében olvasható? "A balga bölcsesség hiába vet meg, / Te glóriájában a küzdelemnek / Láttad: minden való hiú e tájon..." Az önnön mítoszába vesző ráció nem feltétlenül az irracionálisba fordul át, hanem egyre tartalmatlanabban őrzi a ráció-hitet, szinte ráció-vallássá formálva, amely eretnekként bélyegzi, feleslegessé, bolondossá minősítve, az ellenezegülőket. A modernitás rációja a falanszter tudományosságába, észelvűségébe csaphat, s mint ismeretes, Platón álmodozása vagy éppen Michelangelo devianciája nem kevésbé tűnik a "bolondosság" lázadásának, mint Don Quijote törekvése az "ideálszép" felé. Az anti-modern tagadás az uniformizált világnak, a manipuláló és manipulált gondolkodásnak, a fejlődés-eszme leegyszerűsítésének szól. Annak ugyanis, hogy a megtervezettségnek, a "fejlődés"-nek, a természet-átalakításnak, a ráció lehetőségeinek megvannak a határai. Meg annak is, hogy a ráció megtervezte társadalomban, ha úgy tetszik, a filozófiának az ókor óta egyre makacsabban kigondolt államában a személyiségnek nincs helye, a modernitás nagyvárosainak szabályszerű labirintusaiba belevész az egyéniség. Annak megalkothatósága (nemcsak ezért!) mind kérdésesebbé válik, talán nem pusztán az irodalomban.

Don Quijote (és a Don Quijoték) a modernitás szélmalmaikat megrohamozó alakok lennének? Unamuno értelmezésével messze nem zárul le a sor, amely a spanyol nyelvű "világ"-irodalomból kilépő, más nemzeti irodalmakban, (opera-)színpadokon, illetőleg a bölcséletben, majd a képzőművészetben is megjelenő, egyre változó arculattal és fegyverzettel önmagát újraalkotó regény és főhősei befejezetlen-befejezhetetlen történetét alkotja. Hiszen a századfordulós modernitás még csak előlegezte a szubjektum és világa szétesettségének nyelvi és/vagy irodalmi következményeit, míg a harmóniára törekvés szép illúziója és az erőfeszítések sziszifoszi jellege valószínűsítette a rekonstruálás kudarcát. A húszas és a harmincas évek válságfilozófusainál beszédesebben érzékelteti Thomas Mann *Doktor Faustus*a az egykori egészvilág helyébe lépő töredékesség jelentőségét, egyben a művészet ismételt ezoterikussá válását, illetőleg a hagyományos eszközök-formák áttűnését egy látszólagos formátlanságba, amely (a zenében) a Johann Sebastian Bach előtti korszakba, *A jól hangolt zongorát* megelőző periódusokba vezet vissza, hogy szétszóródás, "játék", az eddig szoros rendbe fűzött elemek felszabadulása révén a káosz látszata képződjék, amely valójában a "küldetéses", az "ideologikus" művészet ellenében konstituálódik. *A Doktor Faustus* zeneszerzőjének vonósnégyese tanúsítja az egyik, a hegedűre, violára és csellóra írt trió a másik lehetőséget. "A műben – jegyzi föl a "humanista krónikás" a vonósnégyesről – egyáltalában nincs motivikus összefüggés, fejlődés, variáció, ismétlődés: szüntelenül, látszólag teljesen kötetlen módon új meg új zenei anyag követi egymást, melyet hol a hang vagy hangzás hasonlósága fűz össze, hol – még gyakrabban – a kontraszt. Hagyományos formáknak se híre, se hamva." A másik említett mű: "bámulatra méltó szellemi teljesítmény, az alkotó furor, mely benne megnyilvánul, valamint a rendkívüli hanghatások, amelyeket egy sosem hallott dolgokra vágyó fül, egy páratlan kombinatorikus fantázia a három hangszerből kicsikart." (A "hagyományos" formákhoz és modusokhoz szokott befogadás feltehetőleg oxymoronként könyveli el a *kombinatorikus fantázia* jellemzést, jóllehet a kaotikusságnak ellenpárjaként egy minden részletében kiszámított, rendkívüli tudatosságot mutató eljárásról van szó, amelynek invenciózussága a matematikai lehetőségek művészeti alkalmazásában rejlik.) A Don Quijote-értelmezések hasonlóképpen igyekeznek megjeleníteni önmagukat. Hogy a már idézett példánál maradjak: Thomas Mann útleírás-formába öltöztetett "műhely-vallomása" azt sugallja, hogy az érkező próza is "nyelvek" változatait reprezentálja, az egyes műfajok nyelve keresztezheti egymást, és nem a főtéma-melléklet megosztás arányai szabják meg a gondolatmenetet, hanem a *modulációk* látszanak önállósulni, az egymásba szövődés különféle módzatait hangsúlyozva: "felülmúlhatatlan az a kritika, amit Cervantes a fordító mesterségről ad Don Quijote szájába: A fordítás egyik nyelvből a másikba, mondja, olyasvalami, mint mikor visszajáról nézünk egy flamand faliszőnyeget: igaz ugyan, hogy az alakok így is látszanak, de tele vannak olyan szálakkal, amelyek elhomályosítják őket, és korántsem oly tiszták, mint a szőnyeg felől... Mégsem akarom mondani, hogy az ilyen fordítás nem dicséretre méltó." És talán a fordítás értelmezésként fölfogása sem térít el Cervantes-Thomas Mann gondolatmenetétől, annál kevésbé, minthogy a beszámoló-tanulmány-vitakritika lényegi pontján úgy kanyarodik el a beszélő mind a leírástól, mind az olvasott műre való közvetlen reflektálástól, hogy "fedélzet-közel"-ben és műközelben marad, a racionalitás és az irracionális laposságát egyként elutasítva. Ami Mannt a mítoszregény formáinak alakítgatásával kapcsolatosan mélyen foglalkoztatja, a benne élő irracionális áthumanizálása, mítosz és humanitás "egyesítése", a racionalitás és az irracionális csapdáinak elkerülése. "Hogy dolgozhassunk, a jövőt munkálhassuk, nem elég *korszerűnek* lennünk az ez idő szerinti mozgalom értelmében, aminek minden számár részese, tele büszkén pöffeszkedő megvetéssel a maradi liberalizmus iránt, aki valami másról is tud. Korunkat egész összetettségében és ellentmondásosságában kell magunkba fogadnunk, mert nem csupán egy, hanem sokféle dolog alakítja a jövőt."

Miként Unamuno sem zárta le, éppen ellenkezőleg továbbnyitotta az értelmezéseket, akként Thomas Mann is – leginkább – a kevésbé megvilágított mozzanatokra vetített több fényt. A kérdésekre nincs, talán nem is érkezhettek meg/elnyugtató felelet. Csejtei Dezső tanulmányának zárómódozataival, nyitottságával egyetérthetünk: "A modernitás hajnalán Descartes azt írta, hogy a józan ész a legjobban elosztott az emberek között. Nemcsak az, tehetjük hozzá, hanem a nemes bolondság is. Kérdés, melyikkel visszük többre."

Levél a Főszerkesztőhöz

Kedves Laci,

arra kérsz, hogy ímék közös barátunk, Vekardi László hetvenötödik születésnapjára amolyan köszöntőfelét, illetőleg az őt a "kutatás"- "méltatás" középpontjába helyező Forrás számba egy, munkásságával kapcsolatos értekezést. Az ilyen felkérést aligha könnyű visszautasítani, pedig "objektív" nehézségek azért adódnak. Mindenekelőtt az, hogy az ünnepelendő nagyon nem szeret sem ünnepelendő, sem ünnepelt lenni, dolgozni szeret, nem ragyogni, hanem használni, hogy már az általam több ízben idézett

reformkori szóhasználattal éljek. Aztán az, hogy ezt már öt esztendeje megtettem a Tiszatájban; elolvastam Vekerdi László főbb műveit, megkíséreltem róla portrévázlatot szerkeszteni. Megismételni magam nem óhajtom; amit Vekerdi László öt esztendeje végzett, természetesen nem holmi csekélység, egy következetesen végiggondolt szellemi magatartás valóban elismerést érdemlő megannyi dokumentuma. Hiszem azt, hogy tartósság a megkülönböztető sajátossága, s ez abból a minőségérzékéből és minőségértelmezéséből fakad, amely a termékeny gondolatokat ébresztő Németh László-kutató sajátja. Ugyanakkor mindenképpen szeretnék beállni abba a sorba, amely részt kér ebből a számunkra ünnepből. Hiszen Vekerdi László léte, irodalmi és könyvtárosi tevékenysége vigaszunk, biztatás, hogy így is lehet, csak így lenne szabad és így érdemes. Tudniillik tisztességben, megalkuvások nélkül, nyílt tekintettel, a műveltség erejével. Egész más foglalkoztat mostanában, tanárként és kutatóként: a befogadás; mint lesz egy eszméből silány gyakorlat, egy irodalmi hősből "archetípus" vagy pusztán tartalmatlan hivatkozás; miként értünk el Hesse szavával az üveggyöngyjáték korszakából a kereszrejtvény-fejtés korszakába. A modemitás mibenléte foglalkoztat, s benne Don Quijote; "szép örültséged rímbe róva, / Ó hadd lehessek híred hű heroldja, Rocinantén ülő költőkirály!" (Horvát Henrik: Hódolat: Juhász Gyula ford.). Ennek jegyében kezdem dolgozatom.

Felhasznált irodalom:

- Csejtei Dezső: *Don Quijote, a búsképű, antimodern lovag*. In: Írások északról és délszokról. Veszprém 1999. 97-124.
Thomas Mann: *Hajóúton Don Quijotéval*. In: Válogatott tanulmányok. Ford. Szabó Ede. Budapest 1956. 234-286.
Ugyanó: *Doktor Faustus*. Ford. Szöllősy Klára. Budapest 1967.
R. M. Flores: *Sancho Pansa Through Three Hundred Seventy-five Years of Continuations, Imitations and Criticism, 1650-1980*. Newark, Delaware 1982.
Don Quijote. Forschung und Kritik. Hg. Helmut Hatzfeld. Darmstadt 1968.
Martin Heidegger: *Hölderlin és a költészet lényege*. Ford. Redl Károly. In: Az egzisztencializmus. Szerk. Köpeczi Béla. Budapest 1965. 194.
Jejeazar Meletyinszkij: *A mítosz poétikája*. Ford. Kovács Zoltán. Budapest 1985.
Jochen Henningfeld: *Mythos und Poesie*. Interpretationen zu Schellings "Philosophie der Kunst" und "Philosophie der Mythologie". Meisenheim am Glan 1973. (Schelling említett két tanulmányát a múlt századi kiadásban olvastam: *Sämtliche Werke*, Abt.2, Bd.1, Bd.2. Stuttgart 1856-1857.)

Könykritika

Zelei Miklós: Hullaciróka

Akkor már mindegy volt, este tíz után, amikor a hosszabb olvasásra teljesen alkalmatlan konyhai széken kinyitottam a könyvet, a Hullacirókát, és mit sem törődve a gondos szerkesztéssel, olvastam, ahogy a szemem engedte. A szekrényekben csöndben álltak a konyhai eszközök, mit sem törődve azzal, hogy használom-e még valaha őket, vagy holnaptól minden megváltozik, és most már soha...

Amikor becsuktam a könyvet, minden porcikámat nyers indulatok járták át, kész lennék fájdalomról is beszélni, de az csak a favágás fűrészpóra. Aztán jól jött, hogy kimondtam: a könyv írója mintha a történelmet, mint könnygázpisztolyt közvetlen közletről a szemek közé irányította volna, nem húzza meg a ravaszt, és mégis, apránként könny szökik a szemébe. Ezt gondoltam, és ma se mást, pedig már kicsit langyosabb az idő, és azóta volt a kezemben sajtreszelő, fakanál és nagy madártejes tál.

A szemközé néző történelem valami félmúlt, nem tudom pontosan, hová nyúljak, mert olyan prózai feldolgozásban araszol elő ez az idő, amelyben a prózai óramű nem ver szinkront a történelmivel, ezáltal a történelem, mint éppen felkoncolt tárgy, a szerző időperspektívájának csak alárendelt szerepét tölti be. A ravasz nincs és nem is lesz meghúzva, de itt van szemközt, itt jön egy életen át szemközt vele a történelmi könnygázpisztoly, kitérni ugyan ki lehet előle, de letudni meg soha. És akkor inkább már szemközt, így vél nekem a szerző.

Már egy ideje szeretnék én is nagyon szembenézni azzal, ami van, csak épp a végkövetkeztetések rémisztőek, vagy méginkább az, ha mindez szembenézés árán nem derül ki semmi. Bármelyik is, nézni ilyenkor máshogy nem, vadul lehet, és éppen a következtetések reménye nélkül.

Egyáltalán nem tiszta, ahogy meglehet, sosem volt, mi ez a kor, hol a veleje, és mi az a beszéd, ami legjobban felveszi. Én úgy nézem, a szerző itt ebben a könyvben valahogy mégis felveszi: a fantázia dühödt udvarában egy bárddal becézi a valóság tüntetően extrém darabjait. Miközben: az irónia a világ leghelyénvalóbb és legnevetésesebb dolga.

Nekem maradnak mindig ezek a pontatlan hasonlatok; kinek mi, majd meglátják, ha a konyhában olvassák. (Kalligram, 1998)

Podmaniczky Szilárd

Kántor Lajos

Könyvek között boldog ember

Poszler György: *Duna-völgyi reálfantasztikum*

Azt biztonsággal állíthatom, hogy Poszler Györgyről írva, mindenekelőtt a könyveket, a könyvtárt kell említeni. Ő maga, nem csupán mint Szerb Antal monográfusa, hivatkozik a nagy előd *Nyarlás a könyvtárban* című esszéjére, az 1943-ban írt vallomásra a választott életformáról – egy fél évszázaddal később ezeket a hivatkozásokat Poszler önvallomásainak tekinthetjük. És hogy pontosan ezáltal ő valóban boldog ember? Azt hiszem, igen, ő is úgy érzi – legalábbis amíg a könyvek közt tartózkodhat, a könyvtárban kutakodhat, az antikváriumban válogathat, lapozgathat.

Mert egyébként sok oka volna a boldogtalanságra, a történelmi frusztrációk át- és újraértékelésére. Tulajdonképpen erről (is) szól legújabb kötete, a *Duna-völgyi reálfantasztikum*. A XX. századból Poszler által eddig megélt 68 év bő alkalmat kínált a Kárpát-medence polgárának a fizikai és szellemi megpróbáltatásokkal való szembenézésre, az ellenállóképesség kifejlesztésére. Magyarként, mégpedig Kolozsvárt született, 1944 októberében Budapestre menekültek közt érkezett magyarként a “Duna-völgyi reálfantasztikum” specifikus gyönyöreit tapasztalhatta meg, felnőtt korát pedig a Rákosi-, majd a Kádár-korszak édesítette, és természetesen nem kevés tapasztalattal gazdagították átmeneti kormányok átmeneti esztendei (négy esztendei) a közelmúlt Magyarországon. Más városélményt adott a kisiskolásnak, a kora-tizenévesnek a hagyományos Kolozsvár, a Farkas utcával, a piarista gimnáziummal, a régi belvárossal, és mást, gyökeresen mást Pest és Buda. És noha nyilván nem a tizenhárom éves gyermek döntött a szülőváros, és Erdély elhagyásáról, a klasszikus professzori-akadémikusi korba érkezett Poszler György számára ma is többértelmű a Szózat a “rendületlenül”-lel s az “itt élned, halnod kell”-lel. Ismert újkori, kortársi trauma, egy hosszú alkotó élet alatt is nehezen feldolgozható érzés, gondolat – elég a szintén kolozsvári-erdélyi elkötelezettségű Jékely Zoltánt és Cs. Szabó Lászlót megemlíteni. Jellemző, hogy Poszler a Balatont is mint kárpótlást, az elvesztett szülőföldi Szent Anna-tó pótlását írja a mégiscsak nyereség-listára.

A *Duna-völgyi reálfantasztikum* (bár nem kizárólagosan) a visszakapcsolás (a kiengesztelés?) könyve. A határok nélkül képzetét (illúzióját?) az irodalom, a műalkotás, az írásba rögzülő gondolat teremti meg – jöllehet maguk a könyvek is sűrűn emlékeztetnek a szigorú (állam)határookra. A kötet cím éppen erről szól, az élete jelentősebb részét Erdélyben, Romániában leélt publicista, Krenner Miklós (Spectator) politikai publicisztikáját emelve át a kortársi tudatba. A szerző – Spectator nyomán Poszler – a ma szinte változatlanul érvényes Kárpát-medencei (és magyar) kérdéseket izlelgeti, “magányos képzelgés”, “reál-fantáziálás” formájában; és azzal zárja 1996-os fölfedezését (a kolozsvári családi emlékek között őrzött “Krenner bácsira” való rátalálást), hogy ebből az elfeledett hagyatékából árad “a ráció, az írástudó értelem dermesztő magánya”. Ugyanígy tör elő a történelem akkor, amikor szerzőnk “csak” Wittgensteint vagy Racine-t olvas. Legfeljebb most az arcon, a ráncok közt egymásra tevődnek a határok, az emlékek, a tűnő század történései. (“Hogy is van? Ez a hosszanti ránc az arcomon a királyi Románia? Az a keresztránc a Horthy-Magyarország? Eme szarkaláb Szálasi? Ama gyűrődés Rákosi? Ez az ajkagörbület az ijedtség az emeleten, amikor alacsonyról bombáztak? Az a szemredő a félelem 52-ben, amikor elvitték a barátomat? Eme árnyék a szemben az önvád, hogy igent mondtam, amikor nemet kellett volna? Ama gyűrődés a homlokon a keserűség, hogy nemet mondtam, amikor igent kellett volna?”)

A könyvtárban, otthon vagy a vonaton könyv mellett ülő boldog ember ezek szerint fölöslegesen vádolja magát, hogy “irodalmias gondolkodású”. Akkor van igaza, amikor helyesbít, és kijelenti, hogy életben gondolkodik, “gyalogos hétköznapiság”-ban, a Kosztolányi tér és a Múzeum körút között; az otthon (a mai), az egyetemi katedra, a könyvtár és a sűrűn látogatott antikváriumok között. A hétköznapiok közé ékelődnek az ünnepek. De Poszler Györgynek mégis több ünnepe van, mint hétköznapija. “Az élet létem hétköznapija. Az irodalom létem ünnepnapja” Poszler irigylésre méltóan tudja felcserélni az arányt (nem tudom, hogyan teszi) a hétköz- és ünnepnapok között. Ugyanakkor viszont korlátozni képes a felfelé emelkedést, ragaszkodik “a középhelyzet hétköznapi, humánus heroizmusához”. Így tud aztán érdemleges olvasattal szolgálni a magyar politikai irodalom múltjából, meggondolkozatosan szólni szélsőjobb és szélsőbal, konzervatív jobbközép és progresszív balközép örökségről, Milotay Istvánról és Révai Józsefről, Klebelsbergéről és Jászi Oszkáról, Pethő Sándorról és Bibó Istvánról. Szólni a jelennek – és a jelenről, a hatalom legitimitációjáról, az ellenzék önmegfogalmazásáról, politikai hátsógondolatról, pluralizmusról, demokrácia, diktatúra és humán kultúra összefüggéseiről.

Elsősorban azonban az irodalomról. Ijesztő tudásmennyiséget árul el, akkor is, amikor azt írja, hogy a vázlat vázlatánál marad (például Gundolf és a szellemtörténet, a hermeneutika, a recepcióesztétika kérdéseit világítva meg). Mindegyre utal rá, hogy sajátos feladatot vállalt (mint a *Liget* kolumnistája), ezért eleve nem kísérelheti meg a szíve szerint való nagy tanulmány(ok)ban kitérni minden lényeges összefüggésre. Poszler ugyanis ebben az alkalmi minőségében is igazi filosz marad, alig vette le az egyik könyvet a polcra, már a másik után nyúl, lehetőség szerint visszatér az eredeti szövegekhez, nemcsak másokat – önmagát is ellenőrzi. Számára nincs külön magyar és külön világirodalom, Móricz Zsigmondhoz Freudot és Montaigne-t olvassa hozzá, Arany Lászlóhoz a XIX. századi oroszokat. Az erdélyi magyar irodalomról szintén fontos észrevételei vannak, jöllehet mindegyre megjegyzi, hogy nem illetékes ezekben a kérdésekben. Amikor már azt hinném, végre valami tévedésen kapom (a Bözödi György *Székely bánja* című szociográfiáját méltató írásban), a Poszler-mondatok figyelmes újraolvasása megfoszt a káröröm picinyke lehetőségétől: nem, ezúttal sem tévesztette össze (a “kolumnista” sem) az adatokat, Bözödi és Kós Károly temetésének dátumát, a közbevetés tévesztett meg engem egy pillanatra, tehát nem helyesbíthetek. A *Tiszatáj*ból kihalászott közlemények, erdélyi kisebbségi önmetaforáink Poszler-féle értelmezése ugyancsak pontos, a helyzetre, a kísérletekre érzékenyen reagáló.

Monográfiává nem teljesező, lábjegyzeteket mellőző, “ál-laza-áltöprengő gondolatmenetben” kifejezett olvasmányélményei, kritikai-irodalomtörténeti okfejtései a munka és az öröm kettősségében fogantak. Ami számomra különösen hitelessé, rokonszenvenessé teszi ezeket az írásokat és szerzőjüket, az a gyakran felbukkanó, finom önirónia. A könyvtárpolc legtetetjéről kell levennie egy könyvet, létra kell hozzá. “Öt foka van. Ha felállok rá, a mennyezetig érek. Nem a mennyeig, csak a mennyezetig.” Hasonlóképpen élcelődik önmagával, az ismerős könyvgyűjtő mánián csúfolódva. (Liszenko és Zsdanov is bekerül könyvtárába, korántsem haszontalanul, amint ezt “*És énekeljük Liszenko dalát*” című kitűnő eszmefuttatása igazolja. Itt olvassuk: “Elő hát meg nem írandó önéletrajzom és kimeríthetetlen antikvárműveltségem rejtelseivel!”)

Fő jellemzője mégis, stílárnis is, a pontosság, a mondhatni tanári szigorú és logikájú okfejtés. Szereti a rövid mondatokat, a mondat egy részének a megismétlését – pontosítás végett, de azért is, hogy ezáltal a gondolatot előbbre vigye. Talán ebben is a

visszafogottságát érhetjük tetten. Poszler tudatosan tartózkodik a líraiságtól, de az epikus részletezéstől is, nem érez magában szépiói tehetséget. Valóban, Szerb Antal könnyedségét, Babits tudós-költői esszéstílusát nem kérhetjük számon Poszler Györgytől. Ő poszleri következetességgel ír, meggyőzően. A "reálfantasztikum" ismeretében, az ezredvégi Duna-völgyben. (*Liget könyvek, 1998*)